

PETRE POPA

EUROPA
DESTIN CONTINENTAL

UNIVERSITATEA DIN PITEȘTI
Facultatea de Științe Socio-Umane

Pitești, 2007

*Fiului meu, Dan Gabriel Popa, medic
primar de medicină generală, senator de Arge
în Parlamentul României, pentru care studiul
istoriei a devenit o preocupare conexă, de
certă rigoare științifică.*

**PETRE POPA. EUROPA – DESTIN CONTINENTAL.
INTRODUCERE ÎN TEMĂ**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale

POPA, PETRE

**Europa - destin continental. Introducere
în temă** / Petre Popa. - Pitești: Editura
Universității din Pitești, 2006

p.; cm.
Bibliogr.
ISBN:

Coperta I: Emblema Uniunii Europene

Coperta IV: *Părinți* ai Europei Unite Contemporane

**PETRE POPA / EUROPA - DESTIN CONTINENTAL.
INTRODUCERE ÎN TEMĂ.** Ediția a II – a, revăzută
(al doilea tiraj).

Editura Universității din Pitești

Redactor responsabil: Ing.ec. Valentin Constantin TUȘĂ

Redactor: As. univ. drd. Andrei NICOLESCU

Lector: drd. Doru Gabriel STAN

Documentarist: Dana STANA

Tehnoredactare: As. univ. drd. Constantin Augustus BĂRBULESCU;

Masterand Daniela Mariana MANALOIU

Apărut: Pitești, mai 2007

Prof. univ. dr.

PETRE POPA

I.U.E.

EUROPA

DESTIN CONTINENTAL

INTRODUCERE ÎN TEMĂ

EDIȚIA A II – A,

REVĂZUTĂ

(al doilea tiraj)

UNIVERSITATEA DIN PITEȘTI

Facultatea de Științe Socio-Umane

Pitești, mai 2007

Volume elaborate de **Petre POPA**:

- ? *Municipiul Pitești pe noi coordonate* (în colaborare), Tipografia „Argeș”, Pitești, 1969 (64p.);
 - ? *Plaiuri argeșene. Album. Studiu introductiv*, Editura Sport-Turism, București, 1982 (242p.);
 - ? *Prevedintele României Socialiste Nicolae Ceaușescu în Argeș. Album*, Tipografia „Argeș”, Pitești, 1983 (76f.);
 - ? *Pitești 600. Memento*, Editura „Museum”, Tipografia „Argeș”, Pitești, 1983 (196p.);
 - ? *Argeș. Cartea eroilor* (Coordonator științific și Studiu introductiv), Tipografia „Argeș”, Pitești, 1984 (334p.);
 - ? *Mausoleul de la Valea Mare Mateia - Câmpulung Muscel*, Tipografia „Argeș”, Pitești, 1984 (90p.); Ediția a II-a, 1988 (84p.);
 - ? *Pitești. Ghid de ora* (în colaborare), Editura Sport-Turism, București, 1985 (144p.);
 - ? *Pitești. Pagini de istorie* (în colaborare), Editura „Museum”, Tipografia „Argeș”, Pitești, 1986 (336p.);
 - ? *Istoria Municipiului Pitești* (în colaborare), Editura Academiei Române, București, 1988 (360p.);
 - ? *Pitești. Microalbum* (în colaborare), Editura Sport-Turism, București, 1988 (48p.);
 - ? *Liceul „Alexandru Odobescu” Pitești. 75 [de ani]. 1919-1994*, Imprimeria S.C. „Leu Grup” S.R.L. Pitești, Pitești, 1994 (192p.);
 - ? *Istoriografie universală (I)*, Editura „Cultura”, Pitești, 1998 (170p.);
 - ? *Istoria economiei naționale a României (I)*, Editura Universității din Pitești, Pitești, 1999; Ediția a II-a, 2001; Ediția a III-a, 2003 (120p.);
 - ? *Istoria sistemelor administrative (I)*, Editura Universității din Pitești, Pitești, 1999; Ediția a II-a, 2000 (128p.);
 - ? *Tradiția și actualitatea în istoriografia românească*, Editura „Cultura”, Pitești, 2000 (202p.);
 - ? *Istoria administrației în România*, Editura Universității din Pitești, Pitești, 2000; Ediția a II-a, 2001; Ediția a III-a, 2002 (164p.);
 - ? *China. Sensuri istorice*, Editura „Paralela 45”, Pitești, 2000 (232p.);
 - ? *Ion Ionescu de la Brad. Enciclopedist român*, Editura Enciclopedică, București, 2000 (372p.);
 - ? *Studii istorice* (Culegere antumă), Editura Universității din Pitești, Pitești, 2000 (344p.);
 - ? *Permanența istoriografică românească*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2000; Ediția a II-a, 2002 (316p.);
 - ? *Istoria sistemelor administrative (II)*, Editura Universității din Pitești, Pitești, 2001; Ediția a II-a, 2003 (90p.);
 - ? *Istoriografie universală premodernă*, Editura „Tipnaste”, Pitești, 2001 (250p.);
 - ? *Medaliașe universitare. Dicționar* (Coordonator), Editura Universității din Pitești, Pitești, 2002 (260p.);
 - ? *Studii culturale* (Culegere antumă), Editura Universității din Pitești, Pitești, 2003 (440p.);
 - ? *Pagini de istorie modernă universală*, Facultatea de Istorie, Filosofie, Jurnalism, Universitatea din Pitești, Pitești, 2003 (356p.);
 - ? *Monografia Universității din Pitești*, Editura Universității din Pitești, Pitești, 2004 (414p.);
 - ? *Studii politice* (Culegere antumă), Editura Universității din Pitești, Pitești, 2004 (622p.);
 - ? *Administrația sistemică universală*, Editura „Tipnaste”, Pitești, 2005; Ediția a II-a, 2006; Ediția a III-a, 2007 (236p.);
 - ? *Istoriografie universală modernă și contemporană*, Facultatea de Istorie, Filosofie, Jurnalism, Universitatea din Pitești, Pitești, 2005 (254p.);
 - ? *Evoluții istorice moderne universale (1618-1848)*, Facultatea de Științe Socio-Umane, Universitatea din Pitești, Pitești, 2006 (146p.); Ediția a II-a, 2007 (162p.);
 - ? *Redimensionări istorice naționale și continentale (1848-1918)*, Facultatea de Științe Socio-Umane, Universitatea din Pitești, Pitești, 2006 (160p.); Ediția a II-a, 2007 (205p.).
-

EUROPA - DESTIN CONTINENTAL

INTRODUCERE ÎN TEMĂ

PĂRIN I FONDATORI AI UNIUNII EUROPENE

x KONRAD ADENAUER (1876-1967) x JOSEPH BECH (1887-1975) x
JOHANN WILLEM BEYEN (1897-1976) x ARISTIDE BRIAND (1862-
1932) x WINSTON CHURCHILL (1874-1965) x COUDENHOVE-
KALERGI (1894-1972) x JACQUES DELORS (FRAN A) x ALCIDE DE
GASPERI (1881-1954) x CHARLES DE GAULLE (1890-1970) x VALÉRI
GISCARD D'ESTAING (FRAN A) x WALTER HALLSTEIN (1901-
1982) x SICCO LEENDERT MANSCHOLT (1908-1995) x FRANÇOIS
MITTERAND (1916-1996) x JEAN MONNET (1888-1979) x ANDRÉ
PHILIPPE (FRAN A) x PAUL RAMADIER (1888-1961) x JEAN REY
(1902-1983) x ROBERT SCHUMAN (1886-1963) x PAUL HENRI
SPAACK (1899-1972) x ALTIERO SPINELLI (1907-1986) x GUSTAV
STRESSEMAN (GERMANIA) x PIERRE WERNER (1913-2002) x

PITE TI,

2007

CUVÂNT ÎNAINTE

*„Dintre artele liberale, să începem cu
arta de a ne face liberi”.*

Michel de Montaigne
(1533 - 1592)

În debutul anului 2007, *Uniunea Europeană* a devenit, cu adevărat, *continentală*, subsumând suprafața, demografia, economia, spiritualitatea a 27 de națiuni, aflate, acum, împreună, între Oceanul Atlantic (Vest), Câmpia polonă Suwalki și Râul Prut (Est), Mările Mediterană și Neagră (Sud), Scandinavia (Nord). Cel mai important și benefic succes al demersurilor contemporane, privind redefinirea sensurilor europene, îl constituie, după opinia noastră, posibilitatea renunțării reale la dualitatea *Blocurilor militare*, departajate, divergent, prin *Cortina de Fier*. Evitându-se confruntarea directă, pe *câmpurile de luptă*, competiția *Războiului rece* s-a finalizat cu victoria Occidentului.

Uniunea Europeană aduce, în același timp, în clubul *Club al selecțiilor*, aceste monarhii (Belgia, Danemarca, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Spania, Suedia), un Mare Ducat (Luxemburg), 20 de republici (Austria,

PETRE POPA

Bulgaria, Cehia, Cipru, Estonia, Finlanda, Fran a, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Portugalia, România, Slovacia, Slovenia, Ungaria), ceea ce presupune peste 4 300 000 km² și aproximativ 445 000 000 de locuitori.

Statele reprezentative, care *i-au dat mâna* în construc ia europeană actuală sunt, fără îndoială, Fran a și Germania, aflate, deseori, am putea spune *secular*, într-un *potențial conflict plurivalent*. Dintre țările considerate, în 2007, partenere ale *Comunității Continentale* se deta ează, *cardinal*, Federa ia Rusă, cea mai mare entitate teritorială a Globului (17 075 400 km²), urmată de Canada (9 976 139 km²), China (9 600 000 km²), Statele Unite ale Americii (9 363 123 km²), Brazilia (8 511 956 km²).

Paginile următoare îi propun să ilustreze, *introspectiv*, sub genericul *Europa-destin continental*, în primul rând, *tradiționalitatea ideilor și intențiilor premoderne* de a forma o veridică unitate pentru coordonatele geografice invocate, folosindu-se, preponderent, *confruntările militare*, sortite, însă, e ecului. În egală măsură este tratată, selectiv, *dimensiunea diplomatică*, aferentă, mai ales, perioadei postbelice, cu accente speciale asupra conexiunilor economice, reprezentate de *CECO*, *CEE* și *Euratom*, ori politice, respectiv, dărâmarea *Zidului Berlinului*, disolu ia Sistemului comunist european, transformarea *Pie ei Comune* în *Uniune Continentală*.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Deoarece *bagajul informal*, privind o asemenea *descrip ie*, este deosebit de bogat, provenind atât din surse *clasice*, dar și din cele *virtuale*, considerăm că ini iativa editorială de față poate rămâne o simplă ***Introducere în temă***, sugerând cititorilor posibilitatea să accepte, pentru început, *ghidarea* noastră spre aprofundarea tematicii *fenomenului* antamat.

La 9 mai 2006, *Ziua Europei*, am finalizat prima formă a ***Sintezei*** cu titlul amintit (96 de pagini), oferită, în premieră la Universitatea din Pite ti, ca ***Support de curs***, studen ilor anului IV de la Facultatea de Educa ie Fizică și Sport. Primirea României în *UE* a stimulat, însă, revederea și completarea textului ini ial, propus, acum, ca ***Foaie de Parcurs***, celor interesa i de analiza conceptelor și realită ilor zilei, cu deosebire auditoriului deja amintit, ori, *masteranzilor* și studen ilor de la Facultatea de Știin e Socio-Umane din Pite ti, unde realizez, preponderent, activitatea didactică.

Elaborarea paginilor care urmează a fost favorizată de convingerea că demersul occidental postbelic, consecvent *diplomatic*, privind *continentalizarea* europeană, se va dovedi un real succes pentru istoria contemporană universală. Reverbera iile au cuprins, totu i, dincolo de *cabinetele ministeriale*, ori, opiniile individuale, segmentele esen iale din statele capitate de un atare fenomen, respectiv, via a politică, economia, cu deosebire industria și comerțul, componenta militară, folosirea for ei de

PETRE POPA

muncă, uniformizarea legislativă, financiară și monetară, strategia colară, universitară sau administrativă etc.

De-a lungul deceniilor, am avut posibilitatea să cunosc, direct, anumite realități specifice Belgiei, Franței, Germaniei, Italiei, Olandei (primele cinci state din cele ase *fondatoare* ale *Comunităților Europene*), Austriei, Bulgariei, Cehiei, Slovaciei, Sloveniei, Ungariei (care au aderat ulterior), dar și din Azerbaidjan, China, Elveția, Gruzia (Georgia), Pakistan, Rusia, Serbia, Turcia, Ucraina, Vatican. Concluziile ne-au consolidat opinia că redimensionarea *Lumii Vechi* și relațiile cu alte teritorialități nu vor putea să progreseze, pentru nivelul *Mileniului III*, decât prin unirea și coordonarea demersurilor naționale în viziunea *destinului lor continental*, ori al *globalizării*, respectându-se particularitățile proprii fiecărui popor.

Ne bucură faptul că, beneficiind de excelenți colaboratori, înscrisi în *Caseta tehnică*, dar și de interesul Compartimentului *Integrare Europeană*, aferent *Instituției Prefectului Argeș*, am finalizat acest ***Volum de eseuri***, apărut într-un nou tiraj, care sugerează, la sărbătorirea a 50 de ani de la adoptarea *Tratatelor Comunitare*, preocupări analitice de nuanță actuală, oportune, mai ales, noilor generații de cetățeni români, redefiniri, începând cu 1 ianuarie 2007, ca autentici coautori ai viitorului continental.

Pitești, 25 martie 2007

Prof.univ.dr. Petre POPA

*I. DE LA EUROPA MITOLOGICĂ LA EUROPA
GEOGRAFICĂ*

*„Să-nveți a te cunoaște este grija cea
dintâi”.*

**Jean de La Fontaine
(1621 - 1695)**

Mapamondul este constituit, la începutul Mileniului III, din apte continente, respectiv, Europa, Africa, America de Nord, America de Sud, Asia, Australia, Antarctica (Emisfera sudică). Unul din cele mai importante, care a impus, deseori, dinamica evoluției umanității, rămâne Europa, sau, *Bătrânul Continent*. După cum se poate observa, numele tuturor acestor structuri ale *Terrei* sunt de gen *feminin*, caracteristicile lor fiind, însă, diferite, raportate la componentele geo-istorice și climaterice, la bogățiile solului și subsolului, densitate demografică, implicare în evenimentele politice care au schimbat, uneori, ierarhizările anterioare etc.

Denumirea *Europa* are, prevalent, sorginte *mitologică*. Astfel, în legendele elene, *Europe* (Europa) este numele fiicei regelui *Angenor*, care a

PETRE POPA

condus renumita a ezare urbană *Tyr (Tir)* din Fenicia Antică, aflată în extremitatea estică a Mării Mediterane (astăzi, Liban). Celebrul centru economic și cultural al Antichității, orașul *Tyr (Tir)*, s-a întemeiat în Mileniul III î.Hr. și a ajuns, în secolele XIV-IX î.Hr., unul din cele mai importante ale *Erei Vechi*. Datorită evoluției comerciale, navale și meșteugărești, a înființat, dincolo de teritoriul Feniciei, primele *colonii* din lume. Devenea, astfel, întâia *metropolă* pentru cea dintâi *colonie*, respectiv, orașul *Cartagina*, din Africa de Nord (814 î.Hr.) Ulterior, însă, *Fenicia*, inclusiv orașul *Tyr*, intră, succesiv, sub stăpânirea asirienilor și a Imperiului Persan, apoi, în 332 î.Hr., a lui Alexandru Macedon (336-323 î.Hr.), a romanilor (64 î.Hr.), bizantinilor (395), arabilor (638), turcilor selgiucizi (1098), cruciaților occidentali (1124), musulmanilor (1291).

Revenind la spiritul legendelor, se spune că *Europe*, fiica regelui fenician *Angenor*, a fost răpită de atotputernicul *Zeus*, lider incontestabil al *panteonului politeist* spiritual grecesc, anterior cretinismului *monoteist*, care, luând înfățișarea unui taur, simbol al forței și al bărbăției, a dus-o în insula *Creta (Kriti)* din Marea Mediterană.

Noua *locatie* a tinerei *Europe*, de acum mii de ani, respectiv, insula Creta are, în prezent, 8 300 de km², circa 500 000 de locuitori, iar reședința la *Iraklion*. În veacurile XXVI – XV î. Hr., pe această insulă s-a definit

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

strălucita civilizație *minoică*. Ocupată, de-a lungul vremurilor, de romani, bizantini, arabi, cruciați, venețieni și turci, cretanii obțin, în 1898, autonomia patriei lor de sub Imperiul Otoman, iar în 1913, insula amintită reintră în patrimoniul tradițional al Greciei, inclusiv în spiritualitatea acestui stat, *olimpian* din secolul VIII î.Hr. (776 î.Hr.).

Aici, în insula *Creta (Kriti)*, luând ca suport mitologia elenă, *Europe*, adusă de Zeus din Fenicia, a născut trei fii: *Minos*, *Radamante* și *Sarpedon*. Renumit devine primul dintre aceștia, *Minos*, ajuns rege al Cretei, având, la rândul său, două fiice, *Ariadna* și *Fedra*. *Minos* a elaborat primele legi ale antichității grecești și a fundamentat *civilizația cretană, minoică*, exprimată, mai ales, prin marea Palatului din *Cnossos*. După moarte, regele cretan *Minos* era, conform legendelor, unul dintre cei *trei Judecători ai Infernului*. De precizat că, deseori, *Infernul* este numit *Tartan (Iad)*, comparativ cu *Eden (Rai)* sau *Câmpiile Elizee (Însorite)* ale *Raiului*.

Cercetările întreprinse de arheologul André Avans, în Creta, au scos la iveală *siturile* orașului antic *Cnossos*, principalul centru administrativ și cultural al insulei în secolele XXVI-XV î.Hr., considerat, permanent, *depozitarul* tradiționalității lor *minoice*. Distrus spre finalul secolului XV î.Hr., Palatul din *Cnossos*, unde a fost, cândva, *patria adoptivă* a tinerei *Europe*, răpită din Fenicia de Zeus, stăpânul mitologic al *Cerului* și al

PETRE POPA

Pământulu, se păstrează în amintirea generațiilor, de întotdeauna, atât prin *fresce*, sau elemente *ceramice*, care probează rafinamentul culturii *minoice*, cât și prin *inițiativa* Ariadnei, *nepotica* legendarei *Europe*, de a folosi, pentru a nu se rătăci prin *labirintul* din Cnossos, *celebrul fir* al revenirii la punctul inițial al *excursului* său.

Civilizația *minoică*, având ca suport ideatic episodul răpirii, de către *Zeus*, a frumoasei *Europe* (Europa) din Fenicia, s-a răspândit din *Creta* în toată *Elada*, apoi, în Peninsula Balcanică, ulterior în alte teritorii din *Bătrânul Continent*. Un singur exemplu devine concludent: *scrierea cu caractere latine*, pe care o folosim astăzi, are la origini *alfabetul fenician antic*, preluat de vechii greci, completat de romani, rafinat literar și grafiat în diferite modalități estetice de neamurile medievale ale continentului european, *exportat*, de-a lungul ultimului Mileniu, pe alte coordonate geografice ale Lumii.

În *arta plastică* mitologică, transpusă prin intermediul culturii elene, elenistice și latine, *Europe* (Europa), dislocată, ca fiică generică, feniciană, fiică a regelui din Tyr, *Angenor*, de pe locurile natale, apare sub forma unei efigii feminine în plin elan tineresc, dublând conturul lui *Zeus*, transformat într-un taur *alegoric*, surprins în ipostaza unui *alergător de cursă lungă*.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Totodată, Europa are, în egală măsură, conexiune *galactică*, acest nume fiind purtat de unul dintre sateliții planetei *Iupiter*, diametrul astrului *Europa* fiind de 3 100 de km., așa cum a stabilit, încă din 1610, celebrul astronom și fizician *Galileo Galilei* (1564-1642). Este personajul care, în 1633, sub presiunea *Inchiziției*, aplicată brutal, pentru a-și retracta ideile științifice, intrate în contradicție cu dogmele Bisericii Catolice, ar fi spus profetica sintagmă: „*E pur si muove!*” („*și totuși se mișcă!*”). Era o aluzie directă la susținerea sistemului *heliocentrismului* aparținând lui *Nicolaus Copernic* (1473-1543), vestit astronom polonez, conform căruia s-a demonstrat că *Soarele* se află în centrul *Universului*, *Pământul* rotindu-se în jurul *Astrului Suprem*, dar și în jurul propriei axe.

Denumirea de Europa, acordată Continentului nostru, s-a generalizat în contextul a două ipostaze, de maximă relevanță: *Renașterea*, amplă *confluență* culturală, laică și umanistă, apărută în Italia secolului XIII, ce urmărea *valorizarea* calităților indubitabile posedate de civilizația antică, mai ales de cea elenă, respectiv, *descoperirile geografice* transatlantice și apariția *Lumii Noi*.

Este suficient, pentru început, să amintim cele patru expediții ale genovezului *Cristofor Columb* (1451-1506), realizate, în serviciile Coroanei Spaniei, peste Oceanul Atlantic și descoperirea, la 12 octombrie 1492, după

PETRE POPA

70 de zile de navigație, a insulei *San Salvador* din America Centrală de astăzi.

America este, însă, un *eponim* aproximativ recent, de la sfârșitul secolului XV – începutul secolului XVI, folosindu-se pentru venerarea numelui navigatorului florentin *Amerigo Vespucci* (1451-1512), aflat tot în slujba monarhiei Spaniei, sugestia venind din partea geografului german *Martin Waldseemüller*. De altfel, denumirea tuturor continentelor, amintite la începutul acestor pagini, își are motivația proprie.

Pentru a prezenta ceea ce proiectăm prin conținutul unor asemenea *eseuri*, ne vom centra, prioritar, pe arealul *Europa*. Așa cum precizam anterior, în multe cazuri este folosită expresia *Bătrânul Continent*. Explicația se regăsește în caracteristici precum: vechimea locuirii pământurilor sale, valoarea componentelor civilizației tradiționale, unitatea demografică a etniilor, potențialul economic milenar, importanța deciziilor cu privire la diverse evenimente *cruciale* din istoria Omenirii, capacitatea creatoare a *elitelor* din statele componente, inițiativele aparținând marilor Capitale, demersurile forurilor juridice, rolul personalităților, administrația cancelariilor, multe având implicații generalizatoare.

La nivelul *Terrei*, Europa se află în *emisfera septentrională*, ocupând peste 10 000 000 de km², locuite de aproximativ 600 000 000 de oameni.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Cel mai avansat punct al uscatului, spre Miază-Noapte, este *Capul Nord*, din Peninsula Scandinavă, care, în linie dreaptă, după o distanță de 4 000 de km., se unește cu *Capul Tarifa*, din perimetrul sudic spaniol al Gibraltarului. De la Vest, la Est, Europa însumează circa 6 000 de km., punctele extreme fiind *Capul Cabo da Roca*, al geografiei portugheze, respectiv, Nord-Estul *Uralului polar* din Federația Rusă.

În esență, limitele Europei, cu suficiente *meandre*, se află, a adar: la Vest, pe coastele Oceanului *Atlantic*; la Est, pe crestele munților *Urali*; la Nord, pe țărmurile *Oceanului Înghețat*; la Sud, pe valurile Mării Mediterane și Mării Negre. Numele de *Atlantic* derivă de la *Atlantida*, intuită de filosoful grec Platon (427-347 î.Hr.).

De-a lungul mileniilor, actualul continent *Europa* a avut diferite configurații, pornind de la așezările *rupestre, terestre, ori, lacustre*, ale Preistoriei și Protoistoriei, până la țări, landuri, departamente, regiuni, comitate, state, federații, confederații, imperii.

Astăzi, Europa este formată din 46 de comunități statale, independente și suverane, sau, prin excepție, autonome. Harta continentală cuprinde, de la Vest, spre Est, următoarele țări: *Portugalia (Lisabona)*, *Spania (Madrid)*, *Francia (Paris)*, *Irlanda (Dublin)*, *Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (Londra)* [*Anglia, țara Galilor, Scoția, Irlanda*

PETRE POPA

de Nord], *Belgia (Bruxelles)*, *Olanda (re edin ă regală, Haga, Capitală oficială, Amsterdam)*, *Luxemburg (Luxemburg)*, *Liechtenstein (Vaduz)*, *Germania (Berlin)*, *Elve ia (Berna)*, *Italia (Roma)*, *Austria (Viena)*, *Cehia (Praga)*, *Danemarca (Copenhaga)*, *Islanda (Reykjavik)*, *Norvegia (Oslo)*, *Suedia (Stockholm)*, *Finlanda (Helsinki)*, *Estonia (Tallin)*, *Letonia (Riga)*, *Lituania (Vilnius)*, *Polonia (Var ovia)*, *Slovacia (Bratislava)*, *Ungaria (Budapesta)*, *Slovenia (Liubliana)*, *Croa ia (Zagreb)*, *Bosnia-Her egovina (Sarajevo)*, *Serbia (Belgrad)*, *Munte negru (Podgori a)*, *Albania (Tirana)*, *Macedonia (Skopje)*, *Grecia (Atena)*, *Bulgaria (Sofia)*, *România (Bucure ti)*, *Republica Moldova (Chi inău)*, *Ucraina (Kiev)*, *Belarus (Minsk)*, *Federa ia Rusă (Moscova) [până la Mun ii Urali]*, *Turcia (Ankara) [ară euro-asiatică]*, *Cipru (Nicosia)*, *Malta (La Valetta)*, precum i *Monaco (Monaco-Fran a)*, *San Marino (San Marino-Italia)*, *Statul Papal (Vatican) [tot din interiorul Italiei]*, *Andora (Andora la Vella)**.

Fiecare continent reprezintă, *poten ial*, o comunitate *interna ională*, iar toate, laolaltă, comunitatea *mondială*. Tendin a *globalizării* este tot mai

* Din mai 2006, *Munte negru* a devenit, prin *Referendum*, stat independent, fiind primit în *ONU*, 28 iunie 2006, pozi ia 192. Pentru perioada 1952-1990, re edin a oficială a Republicii Munte negru s-a numit *Titograd* (din RSF Iugoslavia: Serbia, Munte negru, Macedonia, Slovenia, Croa ia, Bosnia-Her egovina), revenindu-se, apoi, la tradi ionala Podgori a. *Malta* este formată din insulele Malta, Gozo i Comino, totalizând 316 km². Groenlanda face parte din Regatul Danemarcei, *Constitu ia* anului 1953, are doi reprezentan i în Parlamentul danez (*Folketing*). Este cea mai mare insulă a Pământului (2 200 000 km²). *Liechtenstein* este reprezentat, în rela iile externe, de Elve ia. Anglia a ocupat Irlanda de Nord (1155), Sco ia (1175), ara Galilor (1536). *Punctele cardinale* folosite, unitar, pe Glob, sunt: *Est*, sau *Răsărit* (zona *Orientală*); *Vest*, sau *Apus* (zona *Occidentală*); *Nord*, sau *Miazănoapte* (zona *Septentrională*), *Sud*, sau *Miazăzi* (zona *Meridională*).

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

vizibilă, dar și contrariată, în special de mi carea ecologistă, ori, prin programele anumitor partide, asociații, societăți.

De-a lungul vremurilor, au existat numeroase inițiative privind unificarea Europei. Actualele entități teritoriale s-au format, ca particularitate, încă din timpurile antice, se definesc, apoi, în *Evul Mediu*, ori prin dispariția imperiilor multinaționale.

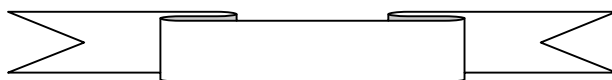
Peste 90 la sută din locuitorii Continentului vorbesc limbi *indo-europene*, cu deosebire germanice (Nord și Centru), romanice (Vest și Sud), slave (Est și Sud-Est), iar celtica, letona, lituaniana, albaneza, greaca, fino-ugrica, româna, turcica sunt mai puțin uzitate. În perimetrul european se află întinse suprafețe *acvatiche*, respectiv, mările Mediterană, Neagră, Egee, Nordului, Baltică, Măneci, Tireniană, Adriatică, dar și fluviile, citate în ordinea lungimii acestora, Volga, Dunărea, Niprul, Donul, Peciora, Nistrul, Rinul, Dvina de Nord, Elba, Vistula, Loara, Danubiu, Tisa.

Există, de asemenea, numeroase lacuri *glaciare*, cu deosebire în spațiile Finlandei, Scandinaviei, Rusiei, Poloniei, ori, lacuri *vulcanice* și *tectonice*. Europa dispune, totodată, de un puternic potențial al resurselor naturale, de o adevărată *panoplie* vegetală și animală, raportate la climă, sol, temperatură, suprafețe împădurite, densitate umană, amplasamente productive, baze militare etc.

PETRE POPA

În decursul istoriei, Europa a oferit universalității *numeroase modele* privind: identitatea teritorială, lupta pentru independență, autonomie și autodeterminare, diversitatea sistemelor administrative etc. Pe coordonatele acestui *areal* s-au *plămădit* importante valori ale civilizației mondiale, experimentându-se, deseori cu succese perene, sub diferite maniere, începând cu *clasicismul*, formarea popoarelor, statelor și națiunilor. Totodată, Europei tradiționale i-a *surâs*, uneori, *destinul său continental*, ceea ce a reprezentat, pentru mulți gânditori, *lideri politici*, *strategi militari*, unul dintre obiectivele lor prioritare, specifice temporalității lor respective.

Pentru înfăptuirea acestui *proiect* s-au folosit, de regulă, *confruntările războinice*, sortite, frecvent, eecului, ori încununate cu *succese efemere*, neconvingătoare. Ultimele decenii ale secolului XX au relevat, însă, constant, sensul pozitiv al *demersurilor diplomatice*, prevalente și optimiste în ceea ce privește reconstrucția ultracontemporană a *Bătrânului Continent*.

II. EXPRIMĂRI CONTINENTALE PÂNĂ

ÎN VEACUL XVI

*„Osteneala continuă devine mai uoară
prin obișnuință”.*

**Democrit
(460-370 î.Hr.)**

Actualul teritoriu european a făcut parte din amplu *arc al antropogenezei*, conservând nenumărate dovezi ale comunităților gentilico-tribale din *Preistorie* și *Protoistorie*, vechimea acestora însumând *milioane* de ani.

Totuși, primul stat din lume s-a constituit pe continentul african, Egiptul de astăzi, aflat pe valea Fluviului Nil. Este atestat în Mileniul IV î.Hr. și va dura, ca entitate antică, aproximativ 2 600 de ani. Au existat, deseori, două structuri regionale: Egiptul de Sus (spre izvoarele Nilului) și Egiptul de Jos (în Delta Nilului, la interferența cu Marea Mediterană).

Egiptenii aveau, la începutul existenței statului lor, intenția de a traversa Marea Mediterană, pentru a stăpâni *pământurile de peste ape*. Ca

PETRE POPA

dovadă, referindu-se la vechii greci, îi considerau pe aceia *copiii timpului*, iar unul dintre documentele fundamentale egiptene, amintind de Italia, este cunoscut sub numele de *Piatra de la Palermo*.

Sunt fixate, documentar, pentru a ilustra semnificativ primului stat din lume, trei cadre temporale aproximative ale exprimării comunităților continentale egiptene: Regatul Vechi (3200-2200 î.Hr.), având reședința la Memphis; Regatul Mijlociu (2200-1730 î.Hr.), Capitala la Teba; Regatul Nou (1580-525 î.Hr.), reorganizat după înfrângerea dușmanilor, sediul administrativ în localitatea Sais.

După aprecierile preotului și istoricului egiptean Manethon (secolul III î.Hr.), Egiptul a fost condus, în acele vremuri antice sclavagiste, de 30 de dinastii, cele mai importante având faraoni celebri, ale căror *mumii* se găesc în marile piramide, ori în cunoscute muzee europene, iar faptele lor sunt înscrise în paginile tuturor enciclopediilor universale.

La rândul său, învățătorul german Lepsius concluziona că Egiptul antic s-a remarcat prin aceste mari epoci istorice, în funcție de realizările obținute de o asemenea primă structură statală de nuanță continentală.. Aceste etape sunt prezentate, mai ales, în lucrarea *Cronologia egiptenilor*, apărută în Germania (1849).

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Scrierea egipteană a folosit *hieroglif*, descifrate, în 1802, de savantul francez Jean François Champollion (1790-1832), care l-a însoțit pe generalul Napoleon Bonaparte (1769-1821) în campania militară din Africa. Egiptul antic nu a reușit să-și îndeplinească *obiectivul strategic* de a cuceri Europa, deoarece, în anul 525 î.Hr., va fi ocupat de Imperiul Persan, apoi, spre finalul Mileniului I î.Hr., de Statul Roman. De-a lungul etapelor istorice următoare, cunoaște stăpânirea turcilor, arabilor, englezilor. Civilizația tradițională egipteană rămâne deosebit de valoroasă pentru spiritualitatea europeană și mondială.

O reală tendință de a stăpâni cât mai multe spații din Europa au avut *polisurile* antice grecești. *Polisul* presupunea teritoriul unui oraș (*cetate*), împreună cu zona *adiacentă*, numită, ulterior, *hinterland*. Cele mai puternice *polisuri* elene, Atena și Sparta, au inițiat, la rândul lor, alianțe, respectiv, *ligi*. Astfel, Atena conducea *Liga de la Delos*, iar Sparta, *Liga Peloponesiacă*. De asemenea, Atena, dar și alte polisuri, au dezvoltat sistemul colonial extern, realizând cuceriri militare, în alegeri diplomatice, ori activități comerciale, pe teritoriul altor comunități antice continentale, cum au fost cele apropiate Mării Negre și Mării Mediterane.

În anul 776 î.Hr., s-a desfășurat, în localitatea Olympia din Elida (a nu se confunda cu Muntele Olimp, unde se afla *locul* legendară a lui

PETRE POPA

Zeus), primele *Jocuri Olimpice*, consacrate zeiței supreme. Concomitent cu acestea, în Grecia (*Achaia*) s-au organizat *Jocurile Panateniene*, special pentru a preamări zeia Atena, precum și *Jocurile Istmice*, având caracter fluvial și naval, în onoarea zeului Poseidon. Grecii nu au folosit, ca principiu, *onorurile* speciale dedicate câștigătorilor de la jocurile sportive, mai ales că, uneori, semnificația concursurilor era diminuată de corupție. Totodată, se realizau *Serbările Bahice*, pentru zeii câmpenești, cum a fost Dionysos. De remarcat aspectul că asemenea întreceri sportive au avut, inițial, caracter exclusiv elen, apoi balcanic, ulterior, european și universal.

Olimpiadele premoderne se organizau din patru în patru ani, instituindu-se, încă de atunci, *sistemul învingătorilor*, laureații fiind *listași*, în special, la finalul probelor atletice. Jocurile Olimpice se vor desființa prin decăderea rolului Greciei antice. Cele actuale sunt inițiate începând cu secolul XIX.

Importantele polisuri din Grecia tradițională, având sens continental, au fost, a adăuri, Sparta și Atena. Sparta s-a întemeiat în veacul IX î.Hr., a devenit *stat aristocratic militar*, având, ca suport, prevederile *Constituției lui Licurg*, aplicate în secolele IX-VIII î.Hr. Atena, datând din secolul VIII î.Hr., a fost un *stat democratic*, ajungând la apogeu în veacul V î.Hr., pe

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

timpul *marei strateg* Pericle (443-429 î.Hr.). Au evoluat, de asemenea, Megara, Milet, Corint, dar și alte importante *metropole* ale timpului.

Fiecare dintre acestea a dezvoltat extensia europeană, promovând, cu succes, *transferul de civilizație*, inclusiv în spațiul Mării Negre (Pontus Euxinus), stăpânit de greci peste 200 de ani, în sudul Italiei, mai ales în Sicilia, constituindu-se, astfel, *Grecia Magna*, ori, în zona Strâmtorilor Bosphor și Dardanele, unde s-a înființat inclusiv orașul Bizanțion, astăzi Istanbul, în Africa de Nord, Asia Mică, Mediterana de Vest etc. Cu deosebire, zona balcanică, până la Dunăre, s-a aflat, multă vreme, sub influență elenă.

Se poate aprecia că *polisurile grecești* au stimulat conceptul antic al *continentalizării*. Fenomenul a implicat, deseori, confruntări militare. Astfel, între 431-404 î.Hr., cele două mari polisuri, Sparta și Atena, s-au angajat în *Războiul peloponesiac*, eveniment care a favorizat, însă, decăderea ambelor cetăți, precum și a aliaților lor, tendință amintită rămânând, astfel, nefinalizată. Cardinalitatea spiritualității grecești s-a menținut datorită, prioritar, folosirii *Alfabetului*, preluat, a adă, de la fenicienii secolelor X-IX î.Hr., care a fost, apoi, *livrat* universalității, prin intermediul latinilor, dar și perenității artelor, științei, sportului etc..

PETRE POPA

De asemenea, ideea unui teritoriu unitar, având însă *dimensiuni euro-afro-asiatice*, a fost promovată de Imperiul Persan (Iranul de astăzi). Este primul stat *intercontinental* din lume, creat prin folosirea, prioritar, a for ei militare, având exprimări veridice în etapa 550-330 î.Hr.. S-a dezvoltat, mai ales, pe timpul domniilor lui Cyrus II (550-529 î.Hr.) și Darius I (552-486 î.Hr.). Capitala Imperiului Persan a fost Persepolis (*Ora ul per ilor*).

Marele Imperiu Persan, divizat în 20 de provincii, numite *satrapii*, conduse de *satrapi*, a înființat prima poartă cu cai, primii curieri diplomatici, primii funcționari personali ai monarhului, numiți *ochii și urechile împăratului*, dar și primele căi rutiere pietruite, așa cum a fost cea dintre ora ul Suza și Marea Egee (*Drumul Regal*). Sistemul imperial persan *tricontinental* nu s-a finalizat, întrucât, în anul 490 î.Hr., a fost învins de oastea ateniană la Maraton, iar în anul 330 î.Hr., va fi ocupat de armata imperială a lui Alexandru Macedon, apoi, de romani, ulterior, de arabi, turci, englezi.

În secolul IV î.Hr. s-a exprimat, viguros, ca potențial militar, politic și administrativ, statul balcanic Macedonia, aflat sub conducerea regelui Filip II (359-336 î.Hr.), cel care a instituit *Congresul statal unic*, precum și a împăratului Alexandru III (336-323 î.Hr.). Acesta din urmă a reușit să

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

formeze, cu adevărat, o *Uniune euro-afro-asiatică*, având Capitala la Babilon (astăzi, în Irak).

Alexandru Macedon (356-323 î.Hr.), care fusese elevul *filosofului universalist* Aristotel (384-322 î.Hr.), cucerește, în fruntea oștilor proprii, inițial, Grecia, apoi, Egiptul și Orientul, până la Indus. Prin acțiunile sale, încerca să depășească realitatea imperială a imperiilor antice, folosind, pentru aceasta, pe lângă inteligență, diplomație, resurse financiare și principii religioase, o puternică armată, cunoscută *Falangă macedoneană*. A preluat puterea la vârsta de 20 de ani, dar, a decedat la numai 33 de ani. Rămâne o mare personalitate a lumii tuturor timpurilor, inclusiv prin aptitudinile militare și sportive.

Vastul Imperiu Macedonean se va diviza, după 323 î.Hr., în trei *regate elenistice*, aflate, practic, pe trei continente: Egiptul (Africa de Nord), intrat sub dinastia *Ptolemeilor*; Siria (Asia de Sud-Vest), condusă de dinastia *Seleucizilor*; Macedonia (Europa Balcanică), stăpânită de dinastia *Antigonizilor*. Toate aceste teritorii vor fi ocupate, apoi, de Statul Roman, care, printr-un context favorabil, va concretiza, în premieră, *destinul continentalizării* Europei antice.

Cele trei *regate elenistice*, amintite mai sus, ajung sub administrație provincială republicană romană în succesiunea: Macedonia (148 î.Hr.), Siria

PETRE POPA

(64 î.Hr.), Egipt (31 î.Hr.). Precizăm că prin moartea sa, în anul 30 î.Hr., ultimul *Ptolemeu* al ării Nilului, *regina Cleopatra*, având 39 de ani, a *distrus* mitul unui posibil *Imperiu Universal* romano-egiptean, Alexandria fiind ocupată, fără lupte, de Octavianus.

Statul Roman antic, integrat, prevalent, spiritului *europenizării*, a avut o existență reală de 1229 de ani, exprimată, în sens continental clasic, de la 753 î.Hr. (întemeierea *Cetă ii*), până la 476 d.Hr., când va fi ocupat de neamurile germanice. A parcurs trei etape istorice importante: *regatul*, *republica*, *imperiul*.

Pe timpul *Regatului* (753-509 î.Hr.), s-au constituit comunită ile de pe cele apte înăl imi locuite ale Romei, notificate prin *Septimontium*, respectiv: Palatin, Capitoliu, Quirinal, Caelius, Aventin, Esquilian, Viminalis. Ulterior, au intrat în această structură colinele Vatican și Ianicul. Regalitatea romană s-a limitat, principial, la teritoriul urban peninsular.

Înlăturat printr-o răscoală, *sistemul* monarhic al secolului VI î.Hr. este înlocuit de *Republica Romană* (509-27 î.Hr.), pe timpul căreia *se va declan a ac iunea continentalizării*, folosindu-se, pentru început, *aventura terestră*, prin ocuparea Italiei și a zonelor apropiate, respectiv, *aventura maritimă*, având, ca obiectiv, cucerirea teritoriilor îndepărtate.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Cea de a treia etapă, *Imperiul Roman* (27 î.Hr.-476 d.Hr.), va favoriza *construcția* europeană invocată, dar și decăderea acesteia, întrucât era edificat, cu prisosință, prin forța militară, greu de acceptat de neamurile incluse în dimensiunea acelor timpuri.

Primul monarh al Romei este legendarul Romulus (753-717 î.Hr.), crescut, împreună cu fratele său, Remus, de o lupoaică, numită *Capitolină*, simbol al latinității mondiale, iar cel din urmă s-a numit Tarquinius Superbus (535-509 î.Hr.). După dizolvarea Republicii, care a fost condusă de *consuli*, uneori de *triumviri*, întâiul împărat a devenit Octavianus Augustus (27 î.Hr.-14 d.Hr.), iar ultimul, dintre cei 71 de conducători, rămâne adolescentul Romulus Augustulus (475-476).

În sensul formării unui *spațiu continental european*, cu extensie și pe alte coordonate geografice, s-au remarcat, prin acțiunile lor diversificate, mai ales împărații Traian (98-117), Hadrian (117-138), Diocletian (284-305), Constantin cel Mare (306-337), Theodosius I cel Mare (379-395). Cea mai amplă întindere a Imperiului Roman a fost pe timpul lui Traian, de la Oceanul Atlantic, Strâmtoarea Gibraltar și Cataractele Nilului, până la Munții Carpați și Fluviul Eufrat (Irakul de astăzi).

Românii au răspândit, pe timpul acțiunilor militare, cultura peninsulară, mai ales limba latină, scrierea, arta, religia politeistă, apoi,

PETRE POPA

credin a monoteistă cretină. De asemenea, au conceput o adevărată legislație continentală, organizare militară identică, realizând edificări de orașe, amenajări ale căilor rutiere de comunicații, înființarea de instituții specializate, iar în plan administrativ, Imperiul, cu deosebire spațiul european, a fost divizat, riguros, în provincii, numărul acestora ajungând până la 101 teritorialități bine delimitate și temeinic organizate.

Creștinismul s-a răspândit, mai ales, pe timpul lui Constantin cel Mare (306-337). Astfel, prin *Edictul de la Milano* (313), noua doctrină se oficializa, pentru început, la *paritate* cu vechile religii ale Imperiului Roman. Ulterior, împăratul Theodosius I cel Mare (379-395) a emis *Edictul* care a interzis practicarea celorlalte culte, favorizându-se, exclusiv, creștinismul. Precizăm faptul că, împăratul Constantin cel Mare a denumit orașul Bizanț, prin *eponimie*, Constantinopol (328) și a transferat aici, din Italia, Capitala Europei Romane (330), astăzi, Istanbul, metropolă a Republicii Turcia.

De asemenea, romanii au extins, în Europa, sistemul competițiilor sportive, organizând *Jocurile Italice*, pentru Marele zeu Iupiter și zeii supremă, Junona, *Serbările lui Marte* (zeul războiului), luptele de gladiatori, cursele de cai, întrecerile atletice. La acestea participau inclusiv demnitarii, deseori favorizați, însă, pe timpul concursurilor, așa cum a fost cazul

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

împăratului Nero (54-68), declarat învingător, chiar dacă abandonase cursa de cai de pe Hipodrom.

Astăzi, diverse concepte continentale romane sunt aplicate, cu succes, în Uniunea Europeană, fiind reactualizate, cu deosebire, idei din legislație, administrație, drept, finanțe. Imperiul Roman rămâne, a adă, *prima concretizare privind construirea unui Continent Unit Antic* folosindu-se, mai ales, *presiunea militară*, înlocuită acum, în secolul XXI, prioritar, prin *diploma ie activă*, uneori *persuasivă*.

Demersurile romane occidentale clasice au fost preluate, istorice te, de Imperiul Medieval Oriental Bizantin, format, 395, în Perimetrul Balcanic. Va dura până în 1453, când Capitala Constantinopol a fost cucerită de turci, localitatea numindu-se, de atunci, Istanbul.

Principalii conducători ai Imperiului Bizantin, extins ca teritorialitate continentală, sunt împărații Theodosius I cel Mare (379-395), fii săi, Honoriu (395-423), pentru partea Occidentală, respectiv, Arcadiu (395-408), care a stăpânit Orientul, dar, mai ales, Iustinian (527-565). Pe timpul celui din urmă, Imperiul Bizantin a stăpânit o bună parte din Europa (Italia, Peninsula Balcanică), dar și Nordul Africii, Asia Mică. A fost construită, printre altele, Catedrala *Sfânta Sofia* din Constantinopol (536), capodoperă a

PETRE POPA

artei medievale universale, conservată, ca a ezământ cre tin ortodox, dincolo de toate vicisitudinile timpurilor.

Împăratul Iustinian, împreună cu împărăteasa Theodora (*Consors imperii*), a revalorizat cultura greacă, inclusiv sportul elenilor, a folosit două Capitale, Ravenna, în Occident, Constantinopol, în Orient, iar la inaugurarea Catedralei amintite, a rostit următoarele cuvinte: „*Solomoane, te-am învins!*”, aluzie la superioritatea noului edificiu comparativ cu Templul din Ierusalim. În Cancelaria bizantină s-a folosit, oficial, limba elină, de aceea, entitatea europeană, cu Capitala la Constantinopol, se mai nume te i Imperiul Grec.

Datorită acestei structuri, romanitatea continentală a avut exprimare riguroasă timp de aproape un mileniu, până la 29 mai 1453, când neamurile asiatice ale turcilor, pătrunse în Europa dinspre Răsărit, ocupau, definitiv, teritoriile administrate de la Constantinopol, inclusiv Capitala imperială.. Ca dimensiuni provinciale, bizantinii au folosit, ini ial, *demele*, preluând modelul elen, apoi, *themele* imperiale.

În Occident, după 476, pe vatra fostului Imperiu Roman de Apus, se va proiecta, ca *sens catolic continental, Imperiul Romano-German*, format din zonele cuprinse între Oceanul Atlantic i Peninsula Iberică, până spre Centrul Europei. Dezvoltarea noii entită i s-a realizat, pentru început, pe

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

timpul monarhului Carol cel Mare (768-814), încoronat, 25 decembrie 800, ca *Împarat al Occidentului*. Sportiv și gurmand, avea o înălțime impresionantă, îi plăceau vânătoarea și echitaia, se pare că nu ținea carte, în schimb, a avut inițiativa organizării primei Universități din lume, înființată în Capitala sa de la Aachen (814).

După moartea lui Carol cel Mare, Imperiul Continental Occidental, realizat folosindu-se, prioritar, acțiunile militare, s-a destrămat, ulterior delimitându-se, prin *Jurământele de la Strasbourg* (14 februarie 842), pe Fluviul Rin, Franța și Germania, apoi, prin *Tratatul de la Verdun* (august 843), Italia. Primii regi ai acestor state europene au fost: Carol cel Pleștău, Ludovic Germanicul, respectiv, Lothar.

Pentru început, Germania medievală timpurie își va crea un amplu suport teritorial occidental, bazându-se, prevalent, pe forță, dar și pe sprijinul Statului Papal, existent încă din veacul VIII (756, *Patrimonium Sancti Petri*). Redimensionarea continentală a realităților germane se va datoră, în primul rând, monarhului Otto I cel Mare (936-973), încoronat la Roma, 2 februarie 962, ca *Împărat al Sfântului Imperiu Roman de Naștere Germană*. Este considerat fondatorul *Primului Reich* (*Imperiul bogăției*).

În acest mod, sensul doctrinar oficial al Continentului Occidental devine *catolicismul*, delimitat de ortodoxism prin *Marea Schismă* din

PETRE POPA

1054, ceea ce rezultă și din opera învățatului Aeneus Sylvius Piccolomini (1405-1464), *Historia Europae*. Autorul este ales, apoi, *Mare Pontif*, sub numele de Papa Pius II (1458-1464). Anterior, regele Angliei, Alfred cel Mare (871-901) elaborase scrierea *Despre Europa*.

În secolul XV, conducerea *Lumii Germane Occidentale*, dar și a celei din *Centrul Europei*, a fost preluată de dinastia de Habsburg, stabilind Capitala *Sfântului Imperiu Roman* la Viena. Stăpânea Austria, Cehia, Silezia, Saxonia, Ungaria, Transilvania, Italia de Nord, Spania, apoi, zone *transatlantice*, din America Centrală și de Sud, dependente de Madrid.

Pe timpul împăraților Carol V Quintul (1519-1556), care controla un teritoriu unde „*Soarele nu apune niciodată*”, deci, *universal*, Ferdinand I de Habsburg (1556-1564), Rudolf II (1576-1612), Leopold I (1658-1705), sau, Maria Tereza (1740-1780), sunt cucerite noi teritorii, inclusiv în Europa de Nord, Europa de Sud-Est și Europa de Est, ceea ce determină ca, pentru aproximativ două secole, marile *provocări continentale* să fie lansate de la Viena, folosindu-se, predilect, *limbajul* armelor.

De altfel, încă din secolele XII-XIII, *Occidentul Catolic*, prin inițiativele grupărilor nobiliare germane, dar și ale celor din Franța, Anglia, Italia, a exprimat tentativa unificării Europei, organizând mai multe

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

cruciade, aspect care, în final, nu a reușit, dar a *impietat* asupra potențialului Imperiului Bizantin de a se opune ofensivei turcilor musulmani.

Ca urmare, armata Imperiului Otoman, condusă de sultanul Mehmed II (1451-1481), a ocupat Constantinopolul venind, în cea mai mare măsură, a a cum s-a spus, dinspre Asia. Luptele pentru Capitala Bizanului au durat între 6 aprilie - 29 mai 1453. Ulterior, Imperiul Otoman va dori să refacă, principial, stăpânirea tradițională continentală a Imperiului Roman (de Răsărit, Bizantin, sau, de Apus, Germanic), cucerind, în acest sens, o bună parte din Europa. Cele mai ample acțiuni le vor realiza sultanii Soliman Magnificul (1520-1566) și, în secolul următor, Mehmed IV (1648-1687), ultimul încercând să cucerească Viena (1683), ceea ce le-ar fi deschis turcilor drumul spre Occident. Acțiunile au eșuat. Imperiul Otoman va cunoaște, treptat, declinul militar și economic, fiind obligat să acorde independență statelor subordonate.

Anumite *veleități continentale* a avut și Imperiul aristocratic al Romanovilor, întemeiat, ca monarhie europeană nobiliară absolută, de Mihail (1613-1645). Așa cum se va ilustra ulterior, evidente acțiuni militare, uneori și diplomatice, le-au întreprins, după secolul XVI, mai ales, arii

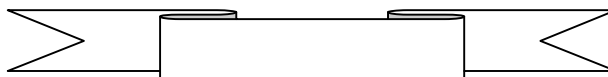
După *Primul Război Mondial*, în 1922-1923, Turcia devine Republică, rămânând, în continuare, un important stat al *Lumii*, așezat pe două continente, Asia și Europa. Capitala se transferă de la Istanbul, la Ankara. Fondatorul Turciei moderne este considerat Mustafa Kemal Atatürk (1881-1938), care va conduce țara, ca președinte, în etapa 1923-1938, fiind venerat permanent ca *Părintele turcilor*. Era născut la Salonic, Grecia fiind, multă vreme, provincie otomană.

PETRE POPA

Petru I cel Mare (1682-1725) și Ecaterina II cea Mare (1762-1796), implicați în conflicte armate cu alte puteri ale timpului, fără să dobândească, însă, superioritatea europeană preconizată*.

De altfel, în tendința de a se impune la nivelul spațiilor lor euro-asiatice, terestre, ori, navale, imperiile turcilor și ruse, având, pe teritoriul stăpânit, numeroase alte etnii, s-au confruntat deseori, implicând, constant, diverse interese statale aferente Balcanilor, perimetrului locuit de românii și de slavii ortodocși, ori, de neamurile medievale ajunse pe *vatra* fostelor provincii romane răsăritene. Uneori, conflictele puterilor amintite, de cele mai multe ori militare, s-au *centrat* pe competiția pentru Mediterana Orientală, Marea Neagră, Marea Azov, Marea Caspică, demonstrând, astfel, interesul atât pentru Europa, dar și pentru Orientul Apropiat.

Exercițiul privind destinul *continental* al Europei va continua, sub diferite modalități, în noile etape temporale.

* Precizăm că Otto I de Saxonia (936-937) a fost urmat, printre alii, de Otto II (973-996), Otto III (996-1002), care a încercat să înfăptuiască *Renovatio Imperii Romanorum* (998), precum și de Henric II (1002-1024), cel ce nu a finalizat, însă, *Renovatio Regni Francorum*, deși era ajutat de primul papă german, Grigore V (996-999), anterior, arhiepiscopul Bruno de Köln.

*III. MARILE DESCOPERIRI GEOGRAFICE,
RENA TEREA, UMANISMUL I REFORMA
RELIGIOASĂ – INI IATIVE EUROPENE DE
EXCEP IE*

*„Pă e te drept înainte, iar dacă Pământul
pe care îl cau i nu există încă, fii sigur
că Dumnezeu îl va crea într-adins
pentru a- i răsplăti îndrăzneala”.*

**Isabella de Castilia
(1474-1504)**

Europa reprezintă *leagănul* civiliza iei mondiale. Din acest spa iu continental s-au ini iat, de exemplu, *marile descoperiri geografice*, prin care europenii vor cunoa te celelalte teritorii din America, Asia, Africa, Australia. Încă de la începutul veacului XI (1007), grupuri de *vikingi* (scandinavi) au ajuns pe litoralul de Est al Americii de Nord, constituind, atunci, a ezarea temporară *Vinland*.

PETRE POPA

Dacă o asemenea *introspecție* extraeuropeană a dobândit caracterul întâmplării, tot din continentul nostru s-au inițiat, sistematic, începând cu secolul XV, expedițiile navale spre *antipodi*, stimulate, mai ales, de regalitățile Spaniei, Portugaliei, Angliei, Franței, Olandei, Rusiei. Numele *temerarilor* călători și navigatori europeni Cristofor Columb (1451-1506), ajuns în *Indiile de Vest* (1492), inițiativă dezvoltată, ceva mai târziu, de Amerigo Vespucci (1451-1512), Vasco da Gama (1469-1524), care a explorat Africa, Fernando Magellan (1480-1521), cel ce a înfăptuit ocolul Pământului prin expediția începută în 1519, Hernán Cortés (1485-1547), cuceritorul Mexicului, John Cabot (1450-1489), descoperitorul Canadei, ori, cel al olandezului Abel Janszon Tasman (1603-1659), ajuns, pentru prima oară, în Noua Zeelandă (1642), supralicitează rolul *Bătrânului Continent* în redefinirea *Terrei*, la începutul modernității.

Alături de aceste nume, simbolice pentru ideea adusă în discuție, se înscriu demersurile unor europeni privind cunoașterea zonelor americane *prearctice*, așa cum au fost Giovanni Verrazano (1485-1528), originar din Florența, ori, Henry Hudson (?-1611), navigator englez. Totodată, sub *pavilion spaniol*, s-au obținut primele *determinări* concrete referitoare la Bolivia (1535-1538) și Argentina (1536), iar navigatorul portughez Pedro

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Alvarez Cabral (1468-1520) ajungea, 22 aprilie 1500, în Brazilia, fiind continuat, 1530-1532, de Alfonso Souza.

De i cunoscute de timpuriu, spa ialită ile asiatice beneficiază, în continuare, prin influen ă europeană, de *insemne* ale modernită ii. Bunăoară, geograful italian Matteo Ricci (1552-1610), călugăr *iezuist*, misionar cre tin catolic, după ce vizitează India (1579), s-a stabilit definitiv în China (1583), elaborând mai multe scrieri despre istoria i geografia *Marelui Stat*. De altfel, în secolul XVI, portughezii, apoi, olandezii i francezii, ulterior englezii, au fixat pe litoralul indian mai multe pozi ii strategice, stabilind legături inclusiv cu *Imperiul Marilor Moguli*, întemeiat în 1525.

Corolarul unor asemenea *infuzii* europene, *exportate* în diferite zone ale *Globului*, pot să fie considerate noile expedi ii în jurul *Pământului* (1768-1779), realizate de britanicul James Cook (1728-1779), care, la 20 aprilie 1770, proclamă Australia posesiune engleză.

Remarcăm aspectul că o parte dintre ace ti *pionieri europeni* au fost originari din Italia, iar serviciile lor, în favoarea altor state, readuceau, în actualitatea timpurilor invocate, *aventura maritimă* a clasicismului roman, adaptat, însă, ini iativelor noilor corăbieri. A a se explică, bunăoară, îndemnul reginei Isabella de Castilia (1474-1504), adresat genovezului Cristofor Columb: “*Pă e te drept înainte, iar dacă Pământul pe cale îl*

PETRE POPA

cau i nu există încă, fii sigur că Dumnezeu îl va crea într-adins pentru a- i răsplăti îndrăzneala”.

În acela i timp, Europa a lansat, în spiritualitatea universală, ideile *Rena terii* i *Umanismului*, conferind o nouă dimensiune preponderen elor la nivelul Mapamondului. A adar, ideea continentalizării s-a exprimat nu numai în plan militar, politic i economic, dar i în sens cultural. Prin manifestarea medievală de atare factură, notificată, conven ional, *Rena tere*, ini iatorii i-au propus *revalorizarea*, în primul rând, a valen elor existen ei greco-latine din Antichitate, care să fie folosite în etapa de tranzi ie spre modernitatea occidentală, începând cu secolul XIII. Asemenea preocupări, având, pentru unele state, anumite accente distincte, se întâlnesc inclusiv în secolele XVI-XIX.

Doctrina *Rena terii* a luat denumirea de *Umanism*, având ca scop esen ial dezvoltarea personalității umane, desprinderea gândirii laice (civile) de dogmele religioase, cu deosebire catolice, dezvoltarea tiin ei, a tehnicii i a artelor, cultivarea talentului, ini iativelor, capacită ii creative a oamenilor.

În *Rena tere* s-au definit viitoarele *arte liberale*: pictura, sculptura, teatrul, dansul, ultima incluzând i componenta sportivă. De asemenea, au fost valorificate *Cele ase arte antice* (tradi ionale): arhitectura, sculptura,

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

pictura, muzica, dansul, teatrul, la care, ulterior, în perioada modernă, s-a adăugat cinematografia, formând, acum, grupul *celor apte arte* fundamentale. Totodată, în timpul *Rena terii*, dar și în etapele ulterioare, au fost apreciate, în mod cu totul deosebit, *Cele apte minuni ale Lumii Antice*, respectiv: Piramida lui Keops din Egipt; Grădinile suspendate ale Semiramidei din Babilon; Colosul din Insula Rodos (o imensă statuie, dedicată Soarelui); Templul Artemisei din Efes; Statuia lui Zeus din Olimp; Mausoleul de la Halicarnas; Farul din Alexandria (Egipt). Majoritatea sunt realizări ale unor artiști europeni de renume, întrucât, pentru totdeauna, în *panteonul* culturii universale.

După 1974, s-a propus și cea de-a opta minune a Lumii. Este vorba de *Armata din leos*, descoperită la Xian, China, formată din 10 000 de statuete, sugerând mărimea naturală a unor luptători asiatici, implică și în centralizarea imperială a Extremului Orient, lucrări de artă care s-au păstrat, întâmplător, până în zilele noastre.

Rena terea a favorizat cunoașterea și interpretarea realității ilor înconjurătoare, a chipului și a corpului uman, a stimulat descoperirile geografice, activitatea economică mondială, formarea statelor naționale moderne, învățământul laic, diplomația, schimbul de idei.

PETRE POPA

Valen ele *Rena terii*, având ca *patrie* Italia, dar care s-au răspândit, treptat, în toate statele occidentale, uneori și în cele estice, s-au remarcat, în mod special, prin demersurile personalităților ce au înnobilit domeniile lor de referință.

Astfel, Dante Alighieri (1265-1321) inaugurează literatura modernă, Michel de Montaigne (1533-1592) contribuie la *reconstrucția* filosofiei, Giordano Bruno (1548-1600) și Galileo Galilei (1564-1642) sunt remarcabili în științele naturii, Niccolò Machiavelli (1469-1527), Thomas Morus (1478-1535) și Tommaso Campanella (1568-1639) în domeniul științelor politice, Filippo Brunelleschi (1377-1446) și Donato Bramante (1444-1514) în cel al arhitecturii, Nicola Donatello (1386-1466) și Michelangelo Buonarroti (1475-1564) în sculptură, Leonardo da Vinci (1452-1519), Vecellio Tiziano (1490-1576) și Albrecht Dürer (1471-1528) în pictură. Fiecare dintre aceste personalități ne-au lăsat adevărate capodopere, aflate astăzi, de exemplu, în Muzeul *Louvre* din Paris, în Biblioteca Vaticanului de la Roma, ori în patrimoniul urbanistic al metropolelor europene.

Renațerea și *Umanismul* au presupus inclusiv *reformarea* conceptelor și a practicilor romano-catolice fundamentaliste, favorizându-se apariția protestanților, având denumiri speciale, precum: hughenocii în Franța, luteranii în Germania, anglicanii în Marea Britanie, calvinii în

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Elveia etc. Totodată, unii ortodocși au trecut la *papism*, formând Biserica Greco-Catolică, unită cu Vaticanul. Există și alte ramificații protestante, mai ales în Statele Unite ale Americii, care au apărut mult mai târziu, după secolul XVIII.

De asemenea, în timpul *Renașterii* s-a trecut la folosirea tiparului cu litere mobile din metal, invenție care aparține lui Johann Gutenberg (1400-1468) din Germania. Prima carte tipărită prin noua *tehnologie* a fost *Vulgata*, respectiv, *Biblia* cu caracter popular.

În gruparea elitelor umaniste se află numeroși scriitori, originari din mai multe țări occidentale, care au descris omul și idealurile sale. Așa, de exemplu, s-au remarcat: în Italia, Francesco Petrarca (1304-1374), a cărei capodoperă este lucrarea *Triumfurile*, precum și Giovanni Boccaccio (1313-1375), prin elaborarea intitulată *Decameronul*; în Franța, călugărul și medicul François Rabelais (1494-1553); în Anglia, dramaturgul, poetul și teatrologul William Shakespeare (1564-1616), iar în Olanda, gânditorul universalist Erasme din Rotterdam (1446-1536).

Tot pe *Vechiul Continent* sunt înființate importante universități de factură *renascentistă*, cum au fost cele de la Padova, Italia (1222), Sorbona, Paris (1253), Roma (1303), Uppsala, Suedia (1477), Leyda, Olanda (1575). Asemenea instituții de învățământ superior se vor organiza, ulterior, și în

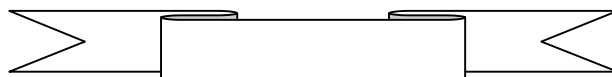
PETRE POPA

alte state ale Europei occidentale, ori, în cele din Europa de Sud-Est și orientale, apoi, pe celelalte continente.

Reforma religioasă, suprapusă, temporal, *Rena terii*, s-a exprimat, ideologic și pragmatic, la finalul *medievisticii* și începutul *modernității*, prevalent, împotriva sistemului doctrinar și instituțional catolic. În esență, a scăzut *rolul continental exclusivist* al Statului Papal, este stimulat *suportul autonomiei* bisericilor naționale, se remarcă *pluritatea protestantă* în Anglia, Franța, Principatele Germane, Țările de Jos, Elveția, Scoția, ulterior, în coloniile acestora.

Ca dovadă, *panoplia* concretizărilor religioase occidentale s-a diversificat, existând, concomitent cu *catolicismul fundamentalist*, noile *biserici reformate*: anglicană, hughenotă (de la cuvântul *eidgenossen*, adică, *legați prin jurământ*), lutherană, calvină, presbiteriană. După secolul XVII apar, însă, subdiviziuni ale acestora, precum: independenții, anabapțiștii, quakerii, metodisții, welseenii, scientologii etc.

Prin urmare, *Rena terea*, *Umanismul* și *Reforma religioasă* au translat posterității numeroase concepții, *genii* și realizări celebre ale acestora, marea majoritate apar în rând Europei, ceea ce reprezintă inițiative de excepție pentru întreaga omenire.

IV. PROIECTE MILITARE EUROPENE ÎN SECOLELE

XVII-XVIII

„Este imposibil ca oamenii să nu conceapă, cu timpul, atrocitatea ridicolă a războiului, a a cum, de altfel, au conceput sclavia ...”.

Aleksandr Serghievici Pu kin
(1799-1837)

Modernitatea europeană postrenascentistă nu s-a limitat, exclusiv, la proiectarea *continentalizării* intermediată prin acțiuni laice, ori religioase, care promovau, de cele mai multe ori, *pacifismul*. Frecvent, s-a încercat unirea statelor din *Lumea Veche*, vehiculându-se conceptele for ei militare, ceea ce a favorizat declanșarea a numeroase războaie.

O asemenea modalitate se exersase începând cu secolele XIV-XV. Bunăoară, în etapa 1337-1453, a avut loc *Războiul de 100 de ani*, purtat între Anglia și Franța, având ca pretext posesiunile regalității britanice de pe teritoriul *Hexagonului*. În esență, se urmărea supremația influenței europene. Victoria finală a aparținut Parisului, rezistența franceză lansând,

PETRE POPA

pentru istorie, eroicele fapte ale Ioanei d'Arc (1412-1431), supranumită *Fecioara din Orléans*.

După cum s-a precizat anterior, la începutul secolului XVI, Sfântul *Imperiu Romano-German*, aflat sub conducerea Habsburgilor Spanioli, se exprima atât continental, cât și dincolo de Atlantic, având, pe timpul împăratului Carol V Quintul (1519-1556), o suprafață imensă, terestră, maritimă, oceanică. Există, astfel, imaginea unui posibil *Imperiu Universal*. Iluzia se va spulbera, întrucât, la abdicare, Carol V Quintul a divizat stăpânirea între fratele său, Ferdinand I de Habsburg (1556-1564), care a preluat titlul de împărat pentru Austria, rege al Ungariei și rege al Boemiei, respectiv, fiul său, Filip II de Habsburg (1556-1598), rege al Spaniei, având sub administrație, importante posesiuni transatlantice, hispanice și portugheze.

Evoluția statelor europene în secolul XVII nu a fost unitară. De aceea, având inclusiv cauze religioase, în 1618 se declanșează *Războiul de 30 de ani*, implicând majoritatea monarhiilor din Occidentul și Centrul continentului, acțiunile militare prelungindu-se până în 1648.

Carol Quintul a fost încoronat, ca monarh imperial occidental, în 1520, de Papa Leon X (1513-1521), ceea ce a reprezentat ultima procesiune de atare factură pontificală.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Izbucnit între conducerea europeană a Imperiului Habsburgic și Boemia (Cehia de astăzi), care a încercat să părăsească această structură, în conflict sunt atrase alte forțe din *Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană*, condus de Casa de la Viena, dar și Danemarca (1525), Suedia (1631), Franța (1635), Veneția, Statul Papal, Transilvania. Războiul continental de 30 de ani se va încheia prin *Pacea Westfalică* (24 octombrie 1648), respectiv, *Tratatul de la Osnabrück și Münster*, ceea ce a însemnat scăderea rolului Imperiului Habsburgic în politica europeană, favorizându-se, totodată, consolidarea puterii Franței. Aceasta ocupa episcopatele Metz, Verdun și, parțial, Alsacia.

Totodată, în spațiul european începe să crească importanța Suediei, dar și a Prusiei, principat din zona de Răsărit a Germaniei, care, împreună cu Saxonia, își stabilește Capitala la Berlin, reședința Brandenburgului. Se formează armatele naționale de profesioniști, desființându-se oțtile de mercenari. Spania stăpânea, în continuare, posesiunile americane, dar pierdea supremația Europei în favoarea Franței.

De asemenea, *Pacea Westfalică*, din 24 octombrie 1648, a recunoscut independența țărilor de Jos (Olanda), precum și a Elveției. Suedia ajungea *Mare Putere* europeană prin stăpânirea litoralului nordic, Marea Baltică transformându-se în *lac suedez*. Franța și Suedia deveneau

PETRE POPA

garante ale Europei Centrale. Datorită deciziilor adoptate, **Pacea Westfalică**, având calitatea unui *Prim Congres Internațional*, a confirmat, totuși, *disoluția* spiritului continental, în favoarea *conservării* teritorialității naționale.

Francia a încercat să rămână *hegemonul* Europei, mai ales, pe timpul domniei regelui Ludovic XIV de Bourbon (1643-1715), numit și *Regele Soare*. Nu a reușit, întrutotul, acest demers, deoarece puterile vecine, în special principatele protestante germane și Imperiul Habsburgic, s-au opus tendințelor continentale ale Hexagonului. Precizăm faptul că, pe vremea regelui Ludovic XIV, a fost construit *Complexul Arhitectonic de la Versailles*, din apropierea Parisului, unul dintre cele mai renumite ale Lumii.

Încă din debutul secolului XVIII, au continuat confruntările militare pentru supremație zonală sau continentală. Astfel, în etapa 1700-1721, a avut loc *Războiul Nordic*, dintre Rusia și Suedia lui Carol XII (1697-1718), finalizat prin **Pacea de la Nystadt**, victoria revenind Imperiului rus, condus de Petru I cel Mare (1682-1725).

Apoi, între 1701-1713, s-a desfășurat *Războiul de succesiune la tronul Spaniei*, când Francia, obținând o *victorie monarhică* la Madrid, dar, *fără glorie occidentală*, a pierdut, prin **Pacea de la Utrecht**, 11 aprilie 1713,

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

suprema ia europeană, dobândită la *Tratatele Westfalice* (24 octombrie 1648).

Urmează *Războiul de succesiune la tronul Austriei*, 1740-1748, *Pacea de la Aachen*, 18 octombrie 1748, consolidând domnia împărătesei Maria Tereza (1740-1780) la Viena. Confruntările pentru tronul habsburgic s-au soldat cu peste 300 000 de morți.

Europa a cunoscut, de asemenea, *Războiul de patru ani* (1736-1739), purtat de Imperiul Habsburgic și Imperiul otoman împotriva Imperiului Otoman, defavorabil Turciei, prin *Pacea de la Belgrad*, 18 septembrie 1739.

Cea de a doua jumătate a secolului XVIII debutează prin *Războiul de 7 ani* (1756-1763), care aduce, grație *Păcii de la Paris*, în prim-planul Continentului, noile puteri, Anglia și Prusia. Anterior, Europa cunoscuse *Războiul de succesiune la tronul Poloniei* (1733-1735), ce va provoca, la finalul veacului, împărțirea statului între Prusia, Rusia, Austria (1772, 1793, 1795). În *Războiul de 7 ani* au fost aproximativ 500 000 de victime.

De altfel, Imperiul otoman a acționat, deseori, pentru formarea, pe cale militară, ori diplomatică, a unei structuri europene. Demersurile vor fi, însă, contracarate, mai ales, de Imperiul Habsburgic și de Imperiul Otoman. Cu

În *Războiul de 7 ani* (1756-1763) s-au confruntat Anglia, aliată cu Prusia și Portugalia, contra Franței, Rusiei, Suediei, Saxoniei, Spaniei. Victoria se va obține de prima grupare, ceea ce aduce noi avantaje pentru Coroana Angliei, inclusiv în America, iar pentru principatul Prusia, în Lumea Germană.

PETRE POPA

toate acestea, Rusia a fost un pol major de interes atât al Europei de Răsărit, dar și al Asiei de Apus, încă din secolul XVII, de pe timpul lui Mihail Romanov (1613-1645), nominalizat anterior. Dezvoltare economică și militară semnificativă a cunoscut în vremea arului Petru I cel Mare (1682-1725), fondatorul ora ului Sankt Petersburg (1712), precum și al arinei Ecaterina II cea Mare (1762-1796).

Armatele lui Petru I au ob inut victoria în *Războiul Nordic* (1700-1721), amintit mai sus, contra Suediei, rege, Carol XII, ambele combatante înregistrând, în total, 200 000 de victime. Apoi, împărăteasa a ini iat, pentru a stăpâni cât mai multe spa ii din Europa, desfiin area Imperiului Otoman, respectiv, *Planul grecesc*, la care s-au opus Austria, Anglia și Fran a, ori divizarea Poloniei, amintită mai sus, inexistentă, ca stat unitar, pe harta Europei, timp de un veac, până la Primul Război Mondial.

Secolele XVII-XVIII consolidează, în continuare, pentru Europa Centrală, puterea Imperiului Habsburgic, acesta diminuându- i, însă, influen a în Spania și ările de Jos (Olanda), dar, se consolidează în Boemia, Ungaria, Polonia, Transilvania, Bucovina. De asemenea, tentativa Imperiului Otoman de a ocupa noi spa ii continentale, inclusiv spre Occident, se finalizează, cum deja s-a spus, prin e ecul de la Viena (1683).

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Acest succes major al *Căsei de Habsburg* va determina, ulterior, avantajele obținute prin *păcelele europene* semnate în localitățile Karlowitz (1699), Passarowitz (1718), Constantinopol (1775), Istov (1793), defavorabile turcilor. Influența continentală a *catolicilor vienezi* se va menține până spre mijlocul secolului XIX.

Mai multe personalități ale timpului au prezentat și varianta *unirii diplomatice* a statelor europene. Astfel, învățătorul german Gottfried Wilhelm Leibniz (1646-1716) a elaborat, în 1670, un ***Plan al Uniunii Europene***, ce urma să fie condusă de o adunare a reprezentanților statelor într-un tribunal, menit să descurajeze și să pedepsească orice agresor. Alți teoreticieni urmăreau ca Europa să fie *reconciliată* între catolici și protestanți, sub forma unei *Confederații*, după modelul Lumii Germanice, având, în secolul XVII, 360 de principate independente.

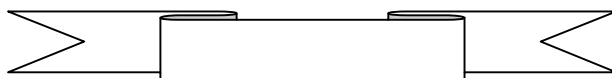
Teologul Saint-Pierre a vorbit, în lucrările sale, despre o posibilă *Pace Universală*, având la bază *dreptul natural* al tuturor oamenilor și *contractul sacral* cu *Dumnezeirea*. Pledează pentru evitarea războaielor, ca metodă de constituire a unității europene, dezvoltând, în 1715, următoarea idee: “*Fiecare suveran se va mulțumi pentru el și succesorii săi cu teritoriul pe care îl stăpânește acum*”. Asemenea principiu, numit *statu quo*, urmărirea menținerii stării de fapt. Pentru o anumită perioadă, conceptele filosofice au

PETRE POPA

avut un oarecare succes, dar vor fi *detronate* prin marea ac iune a Fran ei, condusă de împăratul Napoleon I (1804-1814/1815), ce va forma o primă uniune modernă a Europei, existentă până în 1815, bazată însă, prioritar, pe ac iuni militare.

A adar, de la *Pacea Westfalică*, 24 octombrie 1648, care *induce* , practic, după *Războiul de 30 de ani* (1618-1648), delimitarea modernită ii europene de feudalitate, până la înfiin area *Primului Imperiu Francez* (1804), având priorită i continentale, Europa a cunoscut multiple evenimente militare, uneori i diplomatice, defavorabile, ca esen ă, *continentalizării*. Speran ele demersului se regăseau, totu i, în gândirea novatoare a timpului, chemată să *disloce* ideologia conven ională absolutistă, vehiculată, încă, în numeroase teritorii nobiliare.

Dificultatea îndeplinirii unor asemenea proiecte consta, cu deosebire, în *plurivalen a* stadiilor evolu iei din ările reprezentative occidentale, Fran a, Anglia, Spania, Italia, Olanda, Principatele Germane, Suedia, Danemarca, ori, din Imperiul Habsburgic, Imperiul arist, Imperiul Otoman. Ca urmare, noile categorii sociale erau chemate să se exprime folosind modalită i cu totul speciale.

V. EUROPA REVOLUȚIILOR ȘI IMPERIILOR

MODERNE

„A fi realizat, probabil, cucerirea Europei pe plan moral, întocmai cum am fost pe punctul de a o realiza prin arme”.

Napoleon Bonaparte
(1769-1821)

Construcția *Lumii Moderne*, prin înlăturarea revoluționară a structurilor medievale, s-a inițiat în Europa Occidentală. Primele acțiuni poartă *pecetea* țărilor de Jos, aflate sub administrația Spaniei habsburgice, fiind declanșate în 1566. Victoria definitivă se obține după 82 de ani, în 1648, când țăările de Jos erau recunoscute, oficial, datorită *Tratatelor Westfalice*, amintite anterior, ca entități europene independente.

După cum, deja, s-a subliniat, ideea *Comunității Europene* se promovase și în perioada medievală, având ca suport, prevalent, forța militară, iar ca urmare, succesul nu a devenit real. Pentru etapa modernă, căile privind realizarea unui posibil *Continent unic* s-au diversificat. În

PETRE POPA

tranzi ia de la Evul Mediu la societatea capitalistă, tendin a este ilustrată, de exemplu, prin valoroase opere luministe.

Astfel, Voltaire (1694-1778), scriitor i filosof francez, a dezvoltat conceptul european, cu deosebire, în două lucrări: *Eseu asupra na iunilor i moravurile acestora* (1756), respectiv, *Istoria Parlamentului din Paris*. Numele lui adevărat este François-Marie Arouet. S-a pronun at pentru *alian a dintre monarhi i filosofi, dintre putere i în elepciune*.

În acela i timp, juristul Charles de Secondat, Baron de Montesquieu (1689-1755), renumit intelectual francez, î i intitulează lucrarea fundamentală *Despre spiritul legilor* (1748), unde expune, pentru prima oară, principiile separării puterilor în statele moderne constitu ionale, folosindu-se trei institu ii: *legislativă* (Parlamentul), *executivă* (Guvernul, împreună cu eful statului), *judecătorească* (Foruri specializate). S-a opus absolutismului i arbitrariului.

Totodată, Jean Jacques Rousseau (1712-1778), gânditor i muzician francez, scrie, în 1775, *Discurs asupra originii i fundamentelor inegalității dintre oameni*, operă urmată de *Contractul Social*. Dorea ca statul să asigure suveranitatea poporului, apărarea drepturilor naturale i cetă ene ti ale oamenilor.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

În Anglia, cel mai important *luminist* rămâne teoreticianul Adam Smith (1723-1790). Redactează, ca sens european, lucrarea *Avu ia Na iunilor. O cercetare asupra naturii i cauzelor ei* (1776).

La italieni s-a remarcat, în mod special, Giambatista Vico (1668-1744). A elaborat, în 1725, analiza *Principiile unei tiin e noi cu privire la natura comună a na iunilor (tiin a nouă)*, unde relevă caracteristicile viitorului Continent într-o structură specifică popoarelor ce l-au format.

Ca reprezentant *luminist* al Germaniei, Johann Herder (1744-1803) editează volumul *Idei asupra filosofiei istoriei umanității* (1791), ilustrând raportul dintre existența individuală și cea comunitară, ca sens filosofal, dar și pragmatic. Anual, se acordă, acum, *Premiu Herder*, unor autori din domeniul literaturii, care militează pentru în alegerea dintre na iuni. Tot în Germania s-a remarcat filosoful Immanuel Kant (1724-1804), pronunându-se, prin scrierea *Imperiul dreptății politice (Despre pacea universală)*, pentru federalizarea Europei.

Principalele revoluții moderne vor include, în programele lor, mai multe idei majore, din operele luminiților, percepuți ca reprezentanți ai noilor categorii sociale și economice, solicitate să transforme Europa într-un Continent prosper, bazat pe legi și prognoze specifice secolelor XVII-XIX.

PETRE POPA

Astfel, *Revoluția modernă din Anglia* (1642-1649) a avut, ca suport programatic, primul document elaborat anterior, 7 iunie 1628, ***Petiția Drepturilor***, fiind *cultivată* ideea că toți cetățenii au atât obligații, dar pot obține și importante libertăți democratice. Apoi, pe timpul evenimentelor s-a elaborat ***Actul de Navigație*** (9 octombrie 1651), susținând oportunitatea deciziei forurilor britanice privind protejarea acestei activități intercontinentale, în defavoarea Olandei.

În 1679, după finalizarea Revoluției, la Londra a apărut ***Habeas Corpus Act***, document de valoare europeană, important și astăzi, consacrat apărării drepturilor cetățenești, iar, la 16 decembrie 1689, s-a publicat, în Anglia, ***Legea drepturilor***, având caracter de ***Constituție***, prevăzându-se, expres, separarea puterilor în stat, ceea ce însemna anularea calităților proprii monarhiei absolute. Liderul revoluției engleze a fost Oliver Cromwell (1599-1658).

Inițial, în Anglia, prin înlăptuirea prevederilor programelor elaborate, s-a instaurat *Republica* (1649-1660), dar forma de stat *agreată* devine, în 1688, *monarhia constituțională*, care a asigurat, după 1689, pentru câteva secole, *supremația modelului britanic*, atât pe Continent, ulterior în alte spații geografice.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Revoluția modernă din Franța a început în 1789 și va dura, ca sens novator, până la 1792. S-a urmărit, cu deosebire, înlăturarea monarhiei absolute a Casei de Bourbon, transformarea statului în Republică, asigurarea unor drepturi și libertăți democratice, în alegerea dintre națiuni, promovarea spiritului continental, redimensionarea relațiilor internaționale. Sinteza ideatică erau cuvintele cu conținut luminist universal: *Libertate, Egalitate, Fraternitate*.

La 14 iulie 1789, participanții la Revoluția franceză au trecut la dărâmarea fortărei Bastilia, simbol al nobilismului tradițional, precum și la eliberarea deșeurilor politici. Statul a devenit *Republica I*, 21 septembrie 1792, regele Ludovic XVI (1774-1792) fiind executat, după un proces public, în ziua de la 21 ianuarie 1793. Războiul civil din Franța, declanșat în asemenea context, s-a soldat cu aproximativ 600 000 de victime.

Franța postrevoluționară a fost guvernată, la sfârșitul secolului XVIII, succesiv, de trei grupări politice și administrative, cunoscute sub titulatura de *Convenții Naționale*. Prima s-a numit *Convenția Girondină* (20 septembrie 1792 - 2 iunie 1793), urmată de *Convenția Iacobină* (2 iunie 1793-27 iulie 1794) și *Convenția Thermidoriană* (27 iulie 1794-26 octombrie 1795). În cadrul acestora s-au folosit diverse modalități de conducere, cum a fost, de exemplu, pe vremea iacobinilor, *dictatura*

PETRE POPA

maselor. Liderii *Conveniei Iacobine*, care au dorit un stat bazat pe forța categoriilor sociale dezavantajate, erau: Georges Danton (1759-1794), Jacques Hebert (1757-1794), Maximilien Robespierre (1758-1794), supranumit *Incoruptibilul*.

Pe timpul Revoluției franceze s-a elaborat ***Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului***, acceptată de Adunarea Reprezentanților, 26 august 1789, unde erau înscrise principalele concepte ale libertății locuitorilor din Hexagon, din Europa, sau, de pe alte continente. Tot în Franța, 3 septembrie 1791, s-a aprobat prima ***Constituție modernă*** a statului, respinsă, însă, de monarhie, urmată, în consecință, 24 iunie 1793, de ***Constituția Anului I al Republicii***. Astăzi, Franța este Republica V, aflându-se, permanent, în *avanpostul* continentalizării.

Precizăm faptul că Europa revoluționară a influențat declanșarea a numeroase evenimente novatoare, moderne, pe diverse coordonate geografice, iar la 1848-1849, Parisul a lansat un nou ***Program***, având sens continental, contribuind, astfel, la apropierea idealurilor naționale, cu deosebire pentru statele dependente de Marile Puteri.

De aceea, cu deosebire după deceniul 1789-1799, Franța va prelua conducerea unor importante demersuri, folosind, însă, ca și în secolele anterioare, prevalent, *formule militare*. În atare sens se vor remarca, în mod

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

cu totul special, acțiunile continentale ale *Hexagonului* derulate sub conducerea lui Napoleon Bonaparte (1769-1821). Va urmări, ca principiu, reconstrucția *Statului Roman European*, luând ca model succesele lui Iulius Caesar (101-44 î.Hr.), considerat mare om politic, istoric și strateg militar al Antichității. Inițiativele europene, gândite de Napoleon Bonaparte, au relansat, a adăugă, destinul continental al *Lumii Vechi*, fiind temporalizate în două perioade.

Cea dintâi se referă la anii 1799-1804, când Napoleon a fost *Prim-Consul* al Franței, în numele căruia, a obținut importante victorii militare, asigurând regrouparea continentală în defavoarea Angliei. Pentru realizarea acestui obiectiv, a purtat mai multe războaie în Nordul Africii, unde Anglia avea colonii, dar și în Nordul Italiei, împotriva Imperiului Habsburgic, finalizând, deseori, direct pe câmpurile de luptă, mai multe înlegeri favorabile Parisului și spiritului continental.

Prin *Acordul de la Amiens* cu Anglia (*Pacea perpetuă*), 27 martie 1802, care a implicat și alte puteri ale timpului, Franța reușește un prim echilibru european, ce îi era favorabil. În *Memoriile* pe care le va scrie ulterior, Napoleon a prezentat *Acordul de la Amiens*, inclusiv *Preliminariile de la Londra*, octombrie 1801, ca un redevabil succes, precizând următoarele: “*La Amiens mi-am închipuit cu bună credință că am*

PETRE POPA

statornicit destinul european al Fran ei i al meu ... Proiectasem să mă consacru în mod exclusiv administrării Fran ei i cred că a fi putut săvâr i minuni. A fi realizat, probabil, cucerirea Europei pe plan moral, întocmai cum am fost pe punctul de a o realiza prin arme.”

Cea de a doua perioadă (1804-1814/1815), când Napoleon I era împărat al Fran ei, a însemnat cre terea i descre terea continentalizării. Este încoronat, 2 decembrie 1804, la Catedrala *Notre Dame* din Paris, sub spiritualitatea Înaltului Pontif, Pius VII (1800-1823). În etapa amintită, Napoleon a reu it, efectiv, să unească, prin ac iuni militare, diplomatice i legislative, Europa.

Marele strateg se născuse în localitatea Ajaccio, din Insula Corsica, 15 august 1769 i va muri, 5 mai 1821, pe Insula *Sfânta Elena* din Oceanul Pacific, ca prizonier al Angliei. Corpul său neînsufle it este adus la Paris, 15 decembrie 1840, fiind depus la *Domul Invalizilor* din Capitala Fran ei, aprilie 1861, unde se afla i astăzi. **Memorialul din Sfânta Elena** este scris i publicat de secretarul său din exil, Emmanuel Las Cases (1766-1842), fost baron imperial, ambelan al Cur ii, *raportor* în Consiliul de Stat al Fran ei napoleoniene, ilustrând, pe larg, *epopeea continentală*. Pentru unificarea Europei, împăratul Napoleon a ac ionat i în plan juridic, fiind elaborate **Codul Civil**, 2 281 de articole, numit **Codul lui Napoleon**, 1804, **Codul**

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Comercial, 1808, respectiv, *Codul Penal*, 1810, invocate, în mare măsură, ca bază a principiilor legislației moderne și contemporane. Documentele amintite au valorificat, cu deosebire, vechile acte romane clasice.

Prin strategii energice, Napoleon I reușește, deseori, înfrângerea coalițiilor statelor contrare Franței, obținând importante victorii, rămase celebre, precum: Austerlitz (2 decembrie 1805), Jena, Auerstadt, Berlin (1806), Borodino (1812). Prima localitate se află în Cehia, stăpânită, atunci, de Habsburgi, următoarele în Germania, iar la Borodino, în Rusia, succesul împotriva armatelor Imperiului Țarist devine efemer, Napoleon fiind obligat să se retragă din Moscova datorită *generalului iarnă*. Victoria de la Austerlitz, obținută după un an de la încoronare, se mai numește, în istoria Europei, *Bătălia celor trei împărași*, care conduceau atunci armatele Imperiului Francez, Imperiului Habsburgic, Imperiului Țarist.

La 11 noiembrie 1806, Napoleon I a instituit *Blocada continentală* de la Berlin, contra Angliei, devenită prima interdicție comercială din istoria noastră modernă. În 1810, Europa era, practic, unificată de Franța, care controla: Olanda, Germania de Nord, Pomerania, Italia, Provinciile Ilirice, Elveția, Polonia, Spania, Portugalia, Confederația Rinului, Austria. Imperiul avea, oficial, două Capitale, Paris și Roma, includea mari orașe europene, precum, Amsterdam, Aragon, Bordeaux, Bruxelles, Castilia, Florența, Gand,

PETRE POPA

Hamburg, Liege, Navara, Torino, Vene ia, numeroase alte a ezări sau regiuni prospere, consemnate în *L'Almanach Imperial*, Paris, 1812.

Imperiul continental, condus de Napoleon I, nu a rezistat, însă, timpului, iar armatele sale vor fi învinse, în luptele finale, succesiv, Leipzig, 16-19 octombrie 1813 (*Bătălia Na iunilor Moderne*), Waterloo, 18 iunie 1815, în urma căreia va abdica. Este făcut prizonier de Coroana Britanică.

După aceste evenimente, *Continentalul Europa*, unit prin for ă militară *cardinală* de împăratul Fran ei, Napoleon I, se va destrăma, având, ca suport, deciziile înscrise în *Actul final* al *Congresului de Pace de la Viena* (septembrie 1814-iunie 1815). Apoi, cele trei *Mari Puteri* învingătoare, Austria, Rusia, Prusia au constituit, la Paris, *Sfânta Alian ă*, 26 septembrie 1815, la care vor adera, ulterior, Fran a i Anglia. ările Europei reveneau, a adar, la *statutul* teritorial i monarhic anterior perioadei napoleoniene.

Contestatarii continentalizării, sub conducerea Fran ei, au fost, în primul rând, Anglia, rege George III (1760-1820), Imperiul arist, condus de Aleksandru I (1801-1825), Imperiul Habsburgic, monarh Francisc I (1792-1830), Prusia (ulterior, Germania), rege Frederic Wilhelm III (1797-1840), constituind, împreună, *Directoratul European*. Revolu ia modernă franceză i campaniile napoleoniene au relevat, surprinzător, disponibilitatea *Caselor Imperiale ale Europei* de a se uni în fa a unui real pericol.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

A a se explicã faptul cã, de-a lungul acestor confruntãri, s-au constituit *apte coali ii* continentale împotriva Parisului (1795, 1798, 1805, 1806, 1809, 1812, 1815). De i, alian ele enun ate nu întotdeauna se vor dovedi pragmatice, perene i eficiente, aspectul reflecta un anumit poten ial diplomatic i militar în sensul amintit. Secolul XX, când Europa a suportat douã rãzboaie mondiale, a demonstrat, însã, cã interesele na ionale au surclasat, deseori, pe cele generale.

Conceptele majore promovate insistent, la începutul modernitã ii, de filosofi, istorici, militari, sau de al i intelectuali, se vor regãsi, sub diverse modalitã i, în etapele ulterioare. De altfel, la 6 august 1806, î i încetase existen a, oficial, *Sfântul Imperiu Roman de Na iune Germanã*, conturat în veacul X (962), considerat cea mai cuprinzãtoare structurã europeanã înaintea *Continentului Napoleonian*.

Dinastia de Habsburg renun a, atunci, la *Coroana tradi ionalului imperiu*, limitându-se, exclusiv, la conducerea *Lumii Habsburgice*, având Capitala la Viena. În acest mod, ultimul împãrat romano – german, Francisc II, devine Francisc I, numai pentru Austria (1792-1830), opozant permanent al ofensivei modernitã ii Fran ei.

Napoleon I a desfiinat rela iile feudale europene i a promovat, unitar, structurile moderne, capitaliste. Dupã cãderea sa, în multe âri din

PETRE POPA

Europa s-au adoptat, totu i, *Constitu ii*, având înscrisă separa ia puterilor în stat. Se vor aplica, insistent, *Codurile lui Napoleon*, ce proclamau egalitatea în fa a legii, dar i dreptul de proprietate. Sunt introduse *plebiscitele*, ca formă de *consultan ă populară*, iar domeniul financiar-bancar va cunoa te progrese importante. După unele statistici, în războaiele imperiale napoleoniene au murit peste 1 200 000 de luptători, marea majoritate, circa 900 000, fiind francezi.

Men inerea împăr irii Europei în state na ionale, sau multina ionale, se va prelungi până în etapa postbelică, de i, pentru scurtă vreme, Napoleon III (1852-1870) a refăcut Imperiul Francez i a încercat să cucerească, în 1870, Prusia. A fost, înfrânt, însă, la Sedan, pacea încheindu-se la Frankfurt pe Main, 10 mai 1871. Prusia devenea, astfel, *Al Doilea Reich*, prin încoronarea regelui Wilhelm I (1861-1888) ca împărat al Germaniei, Versailles, 18 ianuarie 1871. Ulterior, alte tendin e vor încerca să *tran eze* destinul continental al Europei, în favoarea uneia sau alteia dintre *Marile Puteri*.

VI. REALITĂȚI PANEUROPENE ÎN

PERIOADA 1814-1918

„Tribunalul posterității este, atât în cazul favorabil, cât și în cel nefavorabil, Curtea de casa și dreptății a sentințelor lumii contemporane”.

Arthur Schopenhauer
(1788-1860)

După destrămarea geografică a *Imperiului European*, constituit de Napoleon I (1804-1814/1815) prin forță militară, dar și prin tratate și legiuiri, au existat două tendințe pentru menținerea echilibrului continental, respectiv, calea *diplomației lucrativă* și cea a *războaielor distructive*.

Diplomația a urmărit *reabilitarea* rolului statelor europene implicate în războaiele napoleoniene, precum și evitarea mișcărilor naționale de eliberare, sau a protestelor sociale. În acest sens, la 1 martie 1814, s-a realizat *Tratatul de alianță* între Rusia, Anglia, Austria și Prusia, prin care s-a schițat organizarea Europei după înfrângerea armatelor Franceze în

PETRE POPA

Bătălia na iunilor de la Leipzig, 16-19 octombrie 1813. Este cunoscut sub denumirea de ***Pactul de la Chaumont***.

În perioada noiembrie 1813-martie 1814, pe baza acestui ***Tratat***, unități militare din Rusia se vor deplasa în Franța, pentru a ajuta la restabilirea dinastiei de Bourbon, dislocată prin Revoluția Franceză din 1789. La 30 mai 1814, a fost încheiat ***Primul Tratat de Pace de la Paris***, dintre Rusia, Austria și Prusia, cu Franța, redevenită monarhie, atunci când *Hexagonul* este diminuat, teritorial, la granițele din 1792.

Ulterior, va avea loc *Congresul Continental de la Viena* (septembrie 1814 – iunie 1815), care, așa cum s-a precizat, configura *Noua Europă*, după înfrângerea definitivă a împăratului Napoleon I, Waterloo, 18 iunie 1815. Lucrările *forului* amintit s-au întrerupt pe timpul *Domniei celor 100 de zile* (martie-iunie 1815) ale lui Napoleon Bonaparte, revenit, efemer, pe tronul Franței. ***Documentul*** final al *Congresului de la Viena* poartă data de 9 iunie 1815.

Participanții la *Congresul de la Viena* au inițiat o primă *instituție europeană* de conducere postnapoleoniană, numită, așa cum s-a precizat, *Sfânta Alianță*, având în componență, pentru început, Rusia, Austria, Prusia. ***Actul*** privind constituirea acesteia s-a încheiat la Paris, 26 septembrie 1815, fiind semnat de Aleksandru I, Francisc I și Frederic Wilhelm III,

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

nominaliza și anterior. Congreșele europene ale *Sfintei Alianțe* s-au desfășurat la Aachen (1818), auzare de la granița Germaniei cu Olanda, când au aderat Anglia și Franța, Troppau (1820), astăzi, Opava, Laibach (1821), astăzi, Liubliana, Verona (1822).

Între timp, a avut loc *Noul Tratat de Pace cu Franța*, 20 noiembrie 1815, finalizându-se, după Waterloo, configurația Europei, readusă la nivelul teritorial și monarhic din 1792. Țările intrate în *Sfânta Alianță* au decis, Troppau, 1820, dreptul lor legitim de a interveni militar, ori de câte ori era oportun, în celelalte state europene, ceea ce se va concretiza, cu deosebire, pe timpul Revoluțiilor de la 1848-1849.

Începând cu mijlocul secolului XIX, se formează mai multe *comisii europene*, care cuprindeau reprezentanți ai majorității statelor continentului. Apar, astfel: *Comisia Europeană a Dunării*, constituită la Paris, 30 martie 1856, având sediul la Galați; *Uniunea internațională a telecomunicațiilor*, Berlin, 17 mai 1856; *Asociația de drept internațional*, Bruxelles, 1873; *Uniunea postală universală*, Berna 1874; *Biroul internațional al sistemului metric*, urmărind unificarea măsurilor și a greutăților folosite în mod diferit, până atunci, de statele continentului, Paris, 1875.

Tot în Europa au luat ființă *Uniunea internațională de metrologie*, având sediul la Utrecht (Olanda), 1878, ori, *Asociația internațională a*

PETRE POPA

căilor ferate (AICF), Bruxelles (Belgia), 1885. Imperiul ărist nu a aderat la acest ultim for continental, construind linii feroviare mult mai late, comparativ cu celelalte state de pe Glob.

În acela i context, al colaborării, se vor afla: *Uniunea interna ională pentru protec ia operelor literare, artistice i a recordurilor sportive*, Paris, 9 septembrie 1886; *Conferin a pentru pace a parlamentarilor europeni*, Viena, 1887; *Uniunea interparlamentară europeană*, Geneva, 1889; *Uniunea interna ională pentru tarife vamale*, Bruxelles, 1890; *Oficiul Central al Transporturilor Interna ionale pe Căile Ferate (OCTI)*, Berna 1893; *Comitetul Interna ional Olimpic (CIO)*, înfiin at la Paris, 1894.

Pentru a stimula crea ia umană i cercetarea în domeniul *cardinale*, se ini iază Funda ia europeană *Alfred Nobel*, oficializată la 1895 în cadrul Academiei de tiin e din Suedia. Acordă, anual, premii mondiale, primele datând din 1901. Alfred Nobel (1833-1896), chimist i industria suedez, este inventatorul dinamitei.

De asemenea, sensurile continentalizării, dar i cele ale globalizării, sunt concretizate prin: *Alian a Coopera iei Interna ionale*, Viena, 29 august 1895, *Conferin a pentru solu ionarea pa nică a conflictelor interna ionale*, Haga, 1899, cu participarea a 26 de state, *Federa ia Sindicală*

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Interna ională, întrunită la Copenhaga, 1901, *Federa ia Interna ională de Astronautică*, Londra, 1905.

Deosebită, în perspectiva europeanizării, a fost înfiin area *Cur ii Parlamentare de Arbitraj*, Haga, 1907, urmată de lucrările *Conferin ei Păcii pentru definirea conceptelor de neutralitate i de război maritim*, convocată din ini iativa a 44 de state, tot la Haga, 15 iunie-18 octombrie 1907, ori, *Conferin a Drepturilor Maritime ale statelor neutre în caz de război*, Londra, 1909.

Deciziile reactualizate ale unor asemenea *reuniuni* politice, economice, juridice, culturale, tiin ifice, sportive, sunt invocate deseori, mai ales atunci când se acceptă principalele prevederi din cele 31 de ***Capitolele privind aderarea*** la Uniunea Europeană.

Secolul XIX *postnapoleonian*, precum i primele decenii din secolul XX au presupus importante *confruntări militare* pentru suprema ie europeană, în special privind controlul maritim, fluvial, ori, oceanic. În asemenea context, Bazinul Mării Mediterane, Strâmtoarele Bosphor i Dardanele, Perimetrul Mării Negre, Strâmtoarea Gibraltar, Canalul Mânecii, Fluviile Volga i Rin, la care se adăugau întinse zone terestre, au interesat, în mod special, marile state europene, sau de pe alte continente. În acest caz,

PETRE POPA

diploma ia a fost înlocuită, din nou, cu *for a militară*, declanșându-se numeroase competiții directe.

Ca dovadă, *Războiul ruso-turc* din 1806-1812, încheiat cu succesul Imperiului ărist, era urmat, prin *Pacea la București*, de anumite modificări teritoriale, respectiv, Moldova pierdea Basarabia, iar Turcia renunța la Gruzia, ambele în favoarea Rusiei, interesul *centrându-se*, în continuare, pentru Gurile Dunării și Marea Neagră.

Apoi, *Războiul ruso-turc* din aprilie 1828 - septembrie 1829, aducea victoria, de asemenea, a Imperiului ărist. Prin *Pacea de la Adrianopole* (localitatea Edirne de astăzi, punct de graniță între Bulgaria și Turcia), 2/14 septembrie 1829, Grecia obținea independența față de Imperiul Otoman, iar influența Rusiei spre Marea Mediterană devine tot mai vizibilă.

De aceea, la mijlocul secolului XIX, izbucnesc *Războiul Crimeii* (1853-1856), dintre Turcia, aliată cu Anglia, Franța și Regatul Sardiniei (Piemontul Italian), contra Imperiului ărist. Victoria aliaților se confirmă prin *Pacea la Paris*, 30 martie 1856, care a consemnat, datorită *diferențelor*, desființarea *Sfintei Alianțe*, creată, așa cum s-a precizat, la 26 septembrie 1815.

Noul *for continental* se va extinde, ajungând, de la *Grupul celor cinci state* ce formaseră *Sfânta Alianță* (Imperiul Habsburgic, Imperiul

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

arist, Prusia, Anglia, Fran a), la *Grupul celor apte puteri garante ale Europei* (Anglia, Austria, Fran a, Prusia, Rusia, Sardinia, Turcia), readucând, în prim-plan, suprema ia *Hexagonului*. *Noul Concert continental* era *dirijat*, din nou, după aproape 150 de ani, de la Paris!

Competi ia europeană este *exacerbată*, însă, pe timpul *Războiul franco-prusian* (19 iulie 1870 – 26 februarie 1871). Evenimentul, prin care *for a a surclasat diploma ia*, a încercat să *tran eze* suprema ia, de această dată, în favoarea Berlinului. Succesul va fi, după informa iile deja avansate, de partea Prusiei. Fran a era obligată să plătească cinci miliarde franci aur, despăgubiri de război, sumă folosită de Germania, în special, pentru industrializare i să cedeze, în favoarea Berlinului, Alsacia i Lorena de Est, stăpânite, încă din secolul XVII (*Războiul de 30 de ani*, 1618-1648). Prusia se transformă, prin unificarea celor 38 de principate (landuri), structurate la *confederalizarea napoleoniană*, într-un imperiu de prestigiu interna ional. Împăratul Wilhelm I s-a încoronat, a adar, la Versailles. *Tratatul de Pace, Frankfurt pe Main*, 10 mai 1871, favorabil lumii germanice, va *sugera* inten ia Berlinului de a conduce, prin cuceriri, toată Europa.

Ultima confruntare notabilă a Europei secolului XIX este *Războiul ruso-turc* din 1877-1878, încheiat cu victoria Imperiului arist, revan ă fa ă de *Războiul Crimeii* (1853-1856), întrucât Fran a, învinsă în 1870, nu va

PETRE POPA

mai putea să ajute Turcia. *Tratatul de la San Stefano* și *Berlin* (1878), care au prefăcut desființarea *Grupului celor apte Puteri garante ale Europei*, confirmau supremația diplomatică a Germaniei, *coordonată* de cancelarul Otto von Bismarck (1815-1898), precum și recunoașterea independenței de stat a României (regele statului, principele Carol, originar din Germania), ori a altor teritorii din Imperiul Otoman. Se definea, astfel, o nouă dimensiune a influențelor Marilor Puteri în Balcani.

După asemenea confruntări militare, *destinul continental al Europei* se pune tot mai mult sub semnul întrebării, întrucât se trece la realizarea *blocurilor militare*. Astfel, inițial, în 1872-1873 se formează *Alianța celor trei imperii* (Germania, Rusia, Austro-Ungaria), iar, la 7 octombrie 1879, s-a încheiat *Tratatul secret dintre Germania și Austro-Ungaria*. Noua structură teritorială, Austro-Ungaria, se constituie, ca *Imperiul Dualist European*, în 1867, pe rușii fostului Imperiu Habsburgic. Peste puțin timp, în ziua de 20 mai 1882, se oficializează *Tripla Alianță*, compusă din Germania, Austro-Ungaria, Italia, urmărind supremația europeană în defavoarea Franței și a Rusiei. Teritorial, *Tripla Alianță* însemna *Puterile Centrale* ale Europei. Printr-un *Tratat secret*, semnat la Viena în 1883, România regelui Carol I se considera integrată structurii enunțate.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

În același deceniu, la 1887, se înființează *Antanta Mediteraneană*, state fondatoare, Anglia și Italia, la care aderă, ulterior, Austria, Spania, Germania. *Mobilul* devenea controlul navigației și menținerea *statu-quo* în Marea Mediterană, Marea Egee, Marea Neagră, Marea Adriatică.

Grupare militară adversă *Puterilor Centrale* va fi *Antanta*, sau *Tripla În alegere*, inițiată prin *Convenția franco-rusă*, 27 decembrie 1893, urmată de *Antanta Cordială*, Anglia și Franța, 8 aprilie 1904. Ulterior, în 1907, *Tratatul de la Sankt Petersburg*, dintre Imperiul rus și Anglia, definitivează *structura Antantistă*. Pe asemenea fundal, au loc *Războaiele balcanice* (1912-1913), la care participă inclusiv România, contra Bulgariei, obținând, de la aceasta, *Cadrilaterul* (Sudul Dobrogei).

Primul Război Mondial (1914-1918) va avea ca principală cauză *adjudecarea* supremăției continentale din partea uneia dintre cele două mari Alianțe, respectiv, *Antanta*, ori *Puterile Centrale*. În total, au participat 33 de țări, de pe toate continentele, mobilizând circa 70 000 000 de combatanți. Pretextul *conflagrației* devine atentatul asupra moștenitorului tronului Austro-Ungariei, Franz Ferdinand, ucis la Sarajevo (reședința Bosniei-Herțegovina, anexate de Viena, 1908), de către un student sârb, naționalistul Gavrilo Princip, ajutat de Trifka Grabez (18 ani) și tipograful Nedjalko Cabrinovi (17 ani).

PETRE POPA

În urma tragediei de la 28 iunie 1914, războiul izbucnea, efectiv, în ziua de 28 iulie 1914. Inițial, România se declara neutră. S-au conturat fronturile din Balcani, Vestul Europei, Polonia, Africa, Extremul Orient. Operațiunile militare, inițiate de Austro-Ungaria, prin atacarea Serbiei, au avut două etape: 1914-1917, respectiv, 1917-1918 și au atras, de partea *Triplei Alianțe*, Turcia și Bulgaria, iar în gruparea *Triplei Înțelegeri*, România, Italia, Australia, Canada, Uniunea Sud-Africană, Japonia, Grecia.

La 6 aprilie 1917, intră în război Statele Unite ale Americii, acordând ajutor *Antantei*, diminuându-se, prin aceasta, perspectivele victoriei *Puterilor Centrale*. De altfel, după un an de neutralitate (1914), Italia părăsise această grupare (1915), iar România regelui Ferdinand I a aderat, în 1916, a aderat, la *Antanta*. Tot în 1917, iese din război Rusia, sistemul politic tradițional din această țară fiind înlocuit printr-un alt mod de guvernare, 25 octombrie 1917, cunoscut sub denumirea de *Regimul sovietic*.

După pierderea primelor lupte, România va încheia o pace separată cu Germania la Buftea, dar, ulterior, va relansa confruntările cu *Puterile Centrale*, ceea ce îi va aduce, în final, *statutul de țară cobiligerantă*. O pace separată cu *Tripla Alianță* realizează, pe timpul războiului, Rusia, Brest-Litovsk, 3 martie 1918.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Noul conducător al Guvernului Rusiei Sovietice, Vladimir Ilici Lenin (1870-1924), a dezvoltat tema *În jurul Statelor Unite ale Europei*, căutând, prin acest studiu, soluții privind cauzele și urmările evenimentelor continentale. *Războiul civil* din Rusia (1918-1921) a determinat moartea a peste 800 000 de persoane, cu deosebire militari ai *Armatei Roșii*, sau, din rândurile *Armatei Albe*, tradiționale.

Consemnăm aspectul că la inițiativa mareșalului Jan Christiaan Smuts (1870-1950), din Africa de Sud, s-au făcut demersuri pentru formarea *Comunității de Națiuni* în cadrul Imperiului Britanic, acțiunea finalizându-se imediat după încheierea războiului.

Victoria a aparținut, în prima conflagrație mondială, consumată, prioritar, pe teritoriul Europei, când s-au înregistrat, pe câmpurile de luptă, peste 9 000 000 de morți, statelor din interiorul *Antantei*. Capitularea Germaniei a avut loc în localitatea Compiègne, din Franța, 11 noiembrie 1918, semnându-se într-un vagon de tren. Austro-Ungaria solicitase *armistițiul* la 29 octombrie 1918. Concluziv, *Războiul cel Mare* nu a condus nașterea spre *Europa unită*, din contră, a adâncit contradicțiile dintre țările Mapamondului.

Principalele *tratat*e semnate între *combatanți* au fost: 28 iunie 1919, cu Germania, la Versailles; 10 septembrie 1919, cu Austria, la Saint

PETRE POPA

Germain en Laye; 27 noiembrie 1919, cu Bulgaria în localitatea Neuilly sur Saine; 4 iunie 1920, la Trianon, cu Ungaria; 10 august 1920, cu Turcia, la Sèvres, *revizuit*, Lausanne, 24 iulie 1923, în defavoarea Greciei.

În urma acestora, Fran a redobânde te Alsacia și Lorena de Est, pierdute în favoarea Germaniei la 1871, Anglia extinde viguros preocupările coloniale, Italia se *infiltrează* în Africa de Nord, Statele Unite deveneau cea mai puternică entitate economică a Lumii, Japonia rămânea *stăpânul* Extremului Orient, iar România își desăvâr ea unitatea statală. La 10 ianuarie 1920, se înfiin ează, oficial, la Geneva, *Liga (Societatea) Na iunilor*, propunerea fiind avansată de Statele Unite ale Americii.

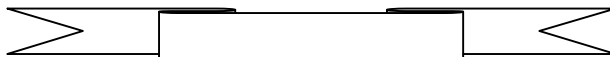
Oportunitatea existen ei unei asemenea *Organiza ii Mondiale* s-a demonstrat în cadrul *Conferin ei de la Paris* (1919), urmând ca *noul for* să asigure “*dezvoltarea colaborării între popoare, garantarea păcii și securității interna ionale*”. Documentul oficial, *Pactul Ligii (Societă ii) Na iunilor*, a fost semnat de 44 de țări, inclusiv de România, primind, ulterior, ratificarea parlamentelor na ionale, cu excep ia Congresului SUA, de ini iativa apar tine pre edintelui democrat Thomas Woodrow Wilson (1856-1924). Activitatea *Ligii* era coordonată de Adunare, Consiliu și Secretariat. Pre edinte al Adunării, 1930-1931, a fost ministrul de externe al României, Nicolae Titulescu. Existentă, printr-o presta ie contradictorie,

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

până în 1940, *Liga (Societatea) Na iunilor* se va dizolva, formal, la 18 aprilie 1946.

Acest *for european*, având arie de cuprindere globală, s-a aflat sub *patronaj* american, urmărea să constituie o altă ordine generală. Proiectele asumate de *Liga (Societatea) Na iunilor* se vor finaliza, însă, par ial, întrucât învin ii din *Războiul cel Mare*, 1914-1918, doreau, pe orice cale, redimensionarea europeană, conform principiilor politice revan arde.

Prin urmare, datorită decla ării evenimentului amintit, *destinul continental* al *Lumii Vechi* se compromitea din nou, *lec ia istoriei* demonstrând, încă o dată, că for a militară nu se poate *acompania* cu scopul durabil al na iunilor. **Sistemul de păci Paris-Versailles**, ini iat în 1919, rămâne, ca sens diplomatic, un *suport fragil* comparativ cu obiectivele vehiculate atât de *forul mondial* invocat mai sus, dar, în mod special, de statele europene cu interese *discordante*, reliefându-se, astfel, *trialitatea polarizării* politice, economice, teritoriale, militare, doctrinare.

VII. CONFRUNTAREA MARILOR INTERESE

EUROPENE (1918-1945)

*„Nu pot să vă ofer decât sânge, muncă,
lacrimi și sudoare”.*

**Winston Leonard Spencer Churchill
(1874-1965)**

Tratatele semnate la sfârșitul Primului Război Mondial nu au făcut referiri directe la o posibilă continentalizare a Europei. Pacea devenea, însă, fragilă, cu toate că *Liga (Societatea) Națiunilor*, cu sediul la Geneva, veghea permanent la consolidarea acesteia.

După cum se cunoaște, la 11 noiembrie 1918, se consemna, finalizând *Războiul cel Mare*, capitularea Germaniei, iar la 1 septembrie 1939, s-a declanșat Al Doilea Război Mondial, prin atacarea Poloniei de către Germania nazistă. A adar, după numai 21 de ani *pacifiți*, *arsenalul militar a intrat, din nou, în acțiune!*

Pentru etapa interbelică, Europa a prezentat trei sisteme politice contradictorii: democrațiile occidentale, statele fasciste, Uniunea Sovietică

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Socialistă. Țările învinse, cu deosebire Germania, au *indus* permanent o politică *revizionistă*, concomitent cu acțiunile consolidării națiunilor create prin destrămarea Imperiului Austro-Ungar, Imperiului Țărilor de Jos și Imperiului Otoman.

Asemenea principii vor fi *monitorizate*, constant, de *Liga (Societatea) Națiunilor*, înființată, la 10 ianuarie 1920, așa cum s-a precizat anterior, din inițiativa președintelui american Thomas Woodrow Wilson (1856-1924). Principiul după care s-a călăuzit *primul război mondial* era, subliniem, *statu-quo*, păstrarea situației *de fapt* din Europa, rezultată în urma **Sistemului păcilor de la Paris-Versailles** (1919-1920). Deși a participat, până în 1917, la Primul Război Mondial, Rusia nu a semnat **tratatelor** amintite, limitându-se, pentru etapa respectivă, la **Pacea separată de la Brest-Litovsk**, cu Germania, 3 martie 1918.

Cele mai multe țări de pe Continent făceau parte, în continuare, din *sistemul capitalist clasic*, reprezentând democrațiile occidentale tradiționale, având superioritate, mai ales, prin puterea Franței și a Angliei, victorioase în Primul Război Mondial. Pentru refacerea ulterioară acestui eveniment,

Thomas Woodrow Wilson (1856-1924) a fost unul dintre liderii marcanti ai Partidului Democrat din Statele Unite ale Americii. S-a aflat la conducerea Federației timp de două mandate, 1913-1921. În 1919 a primit *Premiul Nobel* pentru Pace. Pe timpul guvernării sale, Statele Unite vor intra în Primul Război Mondial de partea Antantei (1917), participând, apoi, la **Tratatul din Sistemul Paris - Versailles** (1919-1920), luând, totodată, inițiativa înființării *Ligii (Societății) Națiunilor* (1920).

PETRE POPA

Europa Occidentală a fost ajutată de Statele Unite ale Americii, cu deosebire în ceea ce privește redresarea economică și recuperarea datoriilor (*reparațiile*) de la Germania învinsă, totalizând 132 de miliarde mărci aur.

Suma fixată prin *Tratatul de la Versailles*, 28 iunie 1919, era ajustată grație *Planului Dawes*, comunicat statelor învingătoare la Conferința de la Londra, 16 august 1924, precum și *Planului Young*, Haga, 11 august 1929. Datorită acestor două demersuri, Germania a primit importante *semnale încurajatoare*, atât pentru problema *reparațiilor*, cât și în sensul dezvoltării industriei proprii, ceea ce a constituit, totodată, un accentuat *stimulent american* privind implicarea capitalului transatlantic în *afacerile* Continentului european .

Imperiul Austro-Ungar se transformă, după război, în mai multe republici, respectiv, Austria, Ungaria, Polonia, Cehoslovacia. Alte teritorii se unesc cu statul român, ori solicită aderarea la Regatul Sârbo-Croato-Sloven. Imperiul Otoman devine, oficial, în 1923, Republică.

Numitorul comun, care a apropiat Europa de Apus de interesele americane, a fost activitatea productivă, dar și finanțele, transporturile,

Charles Gates Dawes (1865-1931), finanțist și politician american, a preconizat, prin *Planul de la Londra*, 16 august 1924, acordarea de credite Germaniei, din partea statelor învingătoare, care să-i faciliteze refacerea economică și militară a Berlinului, capabil să achite, apoi, cu dobânda aferentă, reparațiile de război. Owen Young (1874-1962), avocat și om politic american, a prezentat *Planul de la Haga*, 11 august 1929, privind elonarea datoriilor de război ale Germaniei pe 59 de ani și reducerea acestora cu 20 la sută, comparativ cu *Planul Dawes* din 1924. Conferința de la Lausanne, 1932, a anulat *Planul Young*.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

domeniul cercetării științifice. A adar, sistemul democratic occidental, predominant în Europa interbelică, a avut, ca suport, obiective economice și politice asemănătoare, de natură continentală.

În schimb, Imperiului ărist, care, în 1917, va ieși din război, devenea, pentru scurt timp (februarie-octombrie 1917), după cum s-a ilustrat mai sus, *Republică de factură occidentală*, apoi, din octombrie 1917, Republică Socialistă. Dinastia ăristă a Romanovilor va fi *dislocată* de la putere, iar, la 17 iulie 1918, ultimul ăr, Nicolae II (1894-1917) și membrii familiei sale sunt executați într-o pădure de lângă Ekaterinburg.

Noul tip de stat, format, la început, din Rusia, Ucraina, Belarus, ulterior și din alte zone, inclusiv asiatice, va lua denumirea, la 30 decembrie 1922, de Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (URSS). În 1940, sunt incluse, în această structură *multiethnică*, Estonia, Letonia, Lituania, Moldova. Puterea Sovietică a fost *prima Uniune interbelică de state*, în sens teritorial și politic, avea 15 republici unionale, pe care le vom aminti ulterior, cea mai mare, Federația Rusă, se baza pe doctrina *marxistă-leninistă* în toate componentele economice, politice, sociale, culturale. *Alternativa comunistă* va dăinui 73 de ani.

Europa interbelică a exersat inclusiv *sistemul fascist*, agreat, mai ales, de Germania, condusă de Adolf Hitler (1889-1945), Italia, prin

PETRE POPA

politica lui Benito Mussolini (1883-1945), Spania, datorită **Programului** propus de Francisco Franco (1892-1975), dar și de grupări extremiste din Portugalia, Ungaria, Bulgaria, România. Amintim faptul că, lingvistic, denumirea de *fascism* derivă de la cuvântul *fascie*, un mănunchi de nuiele și o secure miniaturală, purtate de însoțitorii consulilor romani din Antichitate, numiți *lictori*, sugerând ideea prestigiului și puterii statale.

Sistemul fascist interbelic a urmărit dominarea, în primul rând, a continentului european, prin revizuirea **Tratatelor de pace** de la sfârșitul Primului Război Mondial, ori, anularea acestora, în folosul statelor amintite, ceea ce, pentru ideologii, politicienii și militarii nazisti, însemna edificarea celui de *Al Treilea Reich*.

În scopul consolidării și extensiei acestor *trei polarități europene*, se vor folosi anumite modalități majore. Referitor la *demersurile diplomatice*, erau semnate diverse **tratate** politice bilaterale și multilaterale, convenții economice și culturale, alianțe militare etc. Așa, de exemplu, în 1920-1921, s-au încheiat **tratate**, succesiv, între Cehoslovacia, Iugoslavia și România, formându-se *Mica Înțelegere*, aluzie la prestigiul care a însoțit *Tripla Înțelegere*, Anglia, Franța și Rusia, în politica europeană, la finalul secolului XIX - începutul secolului XX.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Sunt *descifrate* noi posibilități de conlucrare, inclusiv între *combatanții* Primului Război Mondial. Astfel, la 18 martie 1921, prin ***Tratatul de la Riga***, s-au stabilit relațiile diplomatice ale Poloniei cu URSS, iar, ***Tratatul de la Rapallo*** apropie URSS de Germania (16 aprilie 1922). Totodată, Austria semnează, separat, *tratate* cu Anglia, Franța, Italia, Cehoslovacia (4 octombrie 1922).

Apoi, un număr de 15 țări aderă la ***Pactul Briand-Kellog***, dezvoltând ideea interzicerii războiului ca mijloc de reglementare a diferendelor dintre state. Încheiat la Paris, 27 august 1928, acest *pact* a precedat stabilirea relațiilor diplomatice dintre URSS și SUA, 16 noiembrie 1933. Cu câțva timp înainte, 15 iulie 1933, s-a semnat ***Tratatul de la Roma***, dintre Franța, Anglia, Germania, Italia, numit ***Pactul de în alegere și colaborare a celor patru puteri***, ce au instituit, fără participarea altor țări, un *Directorat European*, care amintește, cumva, de *forul continental* din 1815 (Anglia, Rusia, Austria, Prusia). Urmează ***Pactul În elegerii Balcanice***, Atena, 9 februarie 1934, între România, Iugoslavia, Grecia, Turcia. La 18 septembrie 1934, URSS va fi admisă în *Liga (Societatea Națiunilor)*, ceea ce va induce

Aristide Briand (1862-1932), om politic și diplomat francez, de mai multe ori ministru de externe și prim-ministru, a inițiat ***Pactul Briand-Kellog*** și Proiectul ***Blocului Pan-Europa***, sub conducerea Franței. I se atribuie *Premiul Nobel pentru Pace*, 1926. Frank Billings Kellog (1856-1937), om politic american, lider republican, secretar al Departamentului de Stat (1925-1929), a definit ***Pactul Briand-Kellog***, Paris, 27 august 1928.

PETRE POPA

imaginea existenței echilibrului european între statele aparținând unor sisteme politice diferite.

Tot pe *cale diplomatică*, dar sub presiunea Germaniei și a Italiei fasciste, s-au decis anumite cedări teritoriale, comparativ cu situația stabilită prin *Tratatul de pace de la Versailles*, concesii acceptate, cu încredință, de Franța și Anglia. Semnificative sunt *Diktatele de la Viena*, respectiv, *Primul Diktat*, 2 noiembrie 1938, prin care Ungaria obține regiunile sudice ale Ucrainei Subcarpatice și Slovaciei, iar prin cel de *Al Doilea Diktat*, 30 august 1940, România cedează Nord-Vestul Transilvaniei (43 000 km²) în favoarea tot a Ungariei. De altfel, la 23 noiembrie 1940, România aderă la *Pactul Tripartit*, Germania, Italia, Japonia*.

Pentru a instaura puterea continentală *prin intermediul războiului*, s-au conturat și de această dată, două grupări militare. Prima era *Axa Berlin-Roma-Tokio*, definitivată în 1937, numită *Pactul Tripartit*, sau *Pactul Anticomintern*, având ca lideri Germania, Italia, Japonia, iar ca obiectiv esențial, instaurarea *Noii ordini*, cu deosebire în Europa. Ideea era susținută, mai ales, de Adolf Hitler, fiind lansată prin lucrarea *Mein Kampf*, gândită încă din 1923. La rândul ei, Italia dorea un *Imperiu Mediteranean*, iar

* Ascensiunea fascismului în Germania a fost favorizată inclusiv de atitudinea conciliantă a președintelui Paul von Beneckendorff, von Hindenburg (1847-1934), *feldmareșal*, aflat la conducerea statului în etapa 1925-1934. Din ianuarie 1933, a oferit puterea lui Adolf Hitler, devenit cancelar, ulterior, 19 august 1934, conducător (*Führer*) al Germaniei, pe baza unui plebiscit și a sintagmei „*Un stat, un popor, un reșef*”. Numele adevărat al lui Adolf Hitler era Schicklgruber.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Spania, care aderă la *Pactul Anticomintern* începând cu 27 martie 1939, viza *Imperiul Sud-European i Nord-African*. Japonia urmărea constituirea *Orientului Îndepărtat Nipon*, prin ocuparea Chinei i a altor state din acest areal.

La 30 ianuarie 1933, Adolf Hitler devine *cancelar* (prim ministru), apoi, din august 1934, *conducător (Führer)* al Germaniei, instaurează dictatura fascistă, *inflamează* politica revizionistă, declarând valabile doctrina antisemită i teoria superiorității rasei germane, față de celelalte popoare. Dorea să formeze, inițial, vechiul *Imperiu European Occidental* de pe timpul împăraților Carol cel Mare (secolul IX) i Otto I cel Mare (secolul X), amintite anterior, dar se gândea, insistent, la un *Imperiu Universal*.

Germania părăsise *Liga (Societatea) Națiunilor*, 14 octombrie 1933, declanșează, în 1935, pregătirile pentru război, reintroduce serviciul militar obligatoriu, ocupă zona *demilitarizată* a Rinului, formează, prin ocuparea Austriei, *Anschluss*, interzis expres la Versailles (1919), considerat nucleul viitorului *Imperiu Fascist European German*. S-au retras din *Liga (Societatea) Națiunilor*; Italia, 11 decembrie 1937, Spania, 8 mai 1939.

În asemenea situație, țările democratice occidentale se întrunesc la München, 29-30 septembrie 1938, unde acceptând, aspect greu de *diseminat*, inițiativele anterioare ale Germaniei, garantează, totodată, noile

PETRE POPA

grani e europene. Era perioada când Germania dezmembrase Cehoslovacia, anexase Austria, iar, la 15 martie 1939, ocupă Cehia. Derută europeană va produce ***Pactul de neagresiune*** dintre Germania și URSS, Moscova, 23 august 1939, numit, frecvent, ***Pactul Ribbentrop-Molotov***, după numele mini trilor de externe care l-au semnat. Apoi, la 1 septembrie 1939, Germania atacă, fără declara ie de război, Polonia, pretextul fiind recuperarea portului Gdansk, devenit *zonă liberă* în urma Primului Război Mondial. Între Germania și Italia exista, totodată, ***Pactul de O el*** (1939).

Deteriorarea accentuată a situa iei interna ionale a impus constituirea celei de-a doua *alian e europene*, ini iată, în principal, de Fran a și Anglia, la care vor adera URSS și SUA, formându-se, astfel, *Na iunile Unite (Alia ii)*. La 3 septembrie 1939, Anglia, Fran a și dominiioanele britanice au declarat război Germaniei.

Continentalizarea și *destinul Europei* urmau să se hotărască, a adar, pe câmpurile de bătălie, la care au participat 72 de țări și peste 110 000 000 de combatan i.. Este vorba, în primul rând, despre *Frontul de Vest*, Germania contra Belgiei, Olandei, Angliei, Fran ei, unde se constituie, după căderea Parisului, un guvern *profascist* la Vichy, condus (1940-1942) de mare alul Henri Philippe Pétain (1856-1951), care acceptă *Noua Ordine*

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Europeană. În Anglia se va organiza, însă, rezistența franceză, extinsă și în Africa de Nord, coordonată de generalul Charles de Gaulle (1890-1970).

La 22 iunie 1941, Germania și Italia au atacat URSS, fiind aliate și cu statul român. De altfel, în 1940, Armata Română ocupase Basarabia, Bucovina de Nord și Nordul Bucovinei, pe bază de *Note ultimative*. Se constituia, astfel, *Frontul de Est*. Alte grupări militare s-au confruntat în Peninsula Balcanică, Nordul Africii, Orientul Apropiat, Asia de Sud-Est, Oceanul Pacific.

Așa cum rezultă din documentele Procesului de la Nürnberg, *Noua Ordine*, preconizată de Germania fascistă, în primul rând pentru Europa, urma să aducă în subordinea nemijlocită a *Führer-ului*, Anglia, Franța, Belgia, Olanda, Uniunea Sovietică, Elveția, Suedia, Norvegia, Danemarca, Irlanda, Turcia, care, împreună cu statele din *Axa europeană* să constituie o altă *geografie continentală*. De asemenea, viitorul *Imperiu Universal German* trebuia să surclaseze puterea SUA, iar evreii și negrii americani să fie expulzați în Madagascar.

Dacă *Pactul Tripartit* obținea victoria, imaginea de ansamblu a *Terrei* devenea cu totul alta. Astfel, Germania ajungea stăpâna Europei, din Groenlanda, până la Urali. Berlinul, împreună cu Japonia, trebuia să impună regulile de conducere în SUA, iar, în colaborare cu Italia, în spațiile din Bazinul Mării Mediterane și din Africa. Cea mai mare parte a Imperiului

PETRE POPA

Colonial Britanic revenea Japoniei. Între asemenea suprafețe imense și alte teritorii, Adolf Hitler ar fi impus „granițele sângelui”.

Centrul Lumii era *hărăzit* să devină *Walhalla*, construită, din inițiativa lui Heinrich Himmler (1900-1945) lângă orașul Paderborn din Germania. Denumirea *Walhalla* provenea de la scandinavi, sugerând, mitologic, *Palatul Ceresc* al zeului suprem nordic, Odin, stăpânul Cerului și al Pământului. Acolo, 12 mari eroi ai Celui de *Al Treilea Reich* aveau pregătite, încă din 1934, soclurile statuiilor-coloș, prin care să rămână nemuritori. Fără îndoială, asemenea *proiecte fanteziste* nu se puteau înlăptui.

Datorită celui de *Al Doilea Război Mondial*, *continentalizarea* pacifistă și reală a Europei a fost, din nou, amânată. Totuși, ororile conflagrației încetează la 9 mai 1945, când, sub presiunea militară a *Coaliției antinaziste*, Germania capitulează, documentul fiind semnat de amiralul Karl Dönitz, comandant suprem al marinei militare începând cu 1943, întrucât Adolf Hitler s-a sinucis (30 aprilie 1945). Anterior, la 18 februarie 1943, se declarase, în Palatul Sporturilor din Berlin, apoi, la întrunirea statelor *profasciste* de la Berchtesgaden, aprilie 1943, *Războiul total*.

Referitor la *Frontul din Extremul Orient*, Japonia capitulează, în fața *Aliaților*, folosindu-se bordul navei *Missouri*, 2 septembrie 1945. Suportase,

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

deja, primele bombardamente atomice din Lume, 6 august 1945, Hiroshima, respectiv, 9 august 1945, Nagasaki. Experimentarea anterioară a bombei atomice americane s-a făcut pe teritoriul statului Noul Mexic, în perimetrul a ezării Alamogordo.

Soarta Europei postbelice, fără fascism, va fi hotărâtă de *Alia i* (*Na iunile Unite*) prin *Conferin ele Interna ionale de la Yalta* (4-11 februarie 1945) i de la *Potsdam* (17 iulie-2 august 1945). Apoi, în etapa 20 noiembrie 1945 - 1 octombrie 1946, la *Tribunalul Interna ional de la Nürnberg*, au fost judeca i 24 de acuza i germani, 12 fiind condamna i la moarte, trei la închisoare pe via ă, ase la închisoare pe diferite termene, printre care i amiralul Karl Dönitz (zece ani), iar trei erau elibera i. De la 3 mai 1946, până la 12 noiembrie 1948, s-a desfășurat *Procesul de la Tokyo*.

Conferin a Generală de Pace de la Paris, 29 iulie - 15 octombrie 1946, va pregăti *tratatele interna ionale*, semnate, 10 februarie 1947, cu Bulgaria, Finlanda, Italia, România, Ungaria. Pentru Germania, erau men inute hotărârile *Conferin ei de la Potsdam*, amintită mai sus, adoptate de efii guvernelor URSS, Angliei, SUA. Italia se alăturase deja *Alia ilor*, 3 septembrie 1943.

Pe timpul războiului, a avut loc, în Statele Unite, *Conferin a de la Bretton-Woods*, 1-22 iulie 1944, unde s-a decis înfiin area *Băncii*

PETRE POPA

Interna ionala de Reconstruc ie i Dezvoltare, precum i a *Fondului Monetar Interna ional*, func ionale din 27 decembrie 1945. De asemenea, la 25 aprilie 1945, s-au deschis, la San Francisco, lucrările *Conferin ei Na iunilor Unite*, prelungite până la 26 iunie 1945. Participă 50 de state, se constituie *Organiza ia Na iunilor Unite*, este adoptată **Carta ONU**, valabilă, oficial, de la 24 octombrie 1945. În ambele ac iuni transatlantice, ările Europei au avut un rol deosebit de important.

Cauza continentalizării urma să fie relansată, în etapa postbelică, de pe alte coordonate ale *destinului european*, mai ales că *sistemul colonial* al Angliei, Fran ei, Olandei, Spaniei, Portugaliei, Italiei, Belgiei, Germaniei, existent, uneori, de secole, se *diluează*, făcând loc independen ei teritoriilor stăpânite anterior. Asemenea fenomen, având implica ii spectaculoase, în primul rând, pentru economia europeană, va relansa *strategia* generală a *Vechiului Continent*, pe fundalul superiorității evidente a Federa iei Americane. Predominante devin referirile la posibilitatea conlucrării dintre Fran a (învingătoare) i Germania (învinsă i divizată), privind *gestionarea*, în conexiune, a materiilor prime sau a sistemului vamal occidental.

VIII. BIPOLARIZAREA EUROPEI POSTBELICE

(1945-1990)

„Instinctul mă îndeamnă să cred că
Providența a creat Franța pentru
succese deosebite, sau pentru
negocieri exemplare”.

Charles André Joseph Marie de Gaulle
(1890-1970)

După cum se cunoaște, Al Doilea Război Mondial (1939-1945) s-a încheiat cu victoria Aliaților (Națiunile Unite), prin capitularea trupelor din interiorul Italiei, 2 mai 1945, Germaniei, 9 mai 1945, Japoniei, 2 septembrie 1945. Se prăbușea, astfel, Al Treilea Reich, proclamat de Adolf Hitler, concomitent cu Noua Ordine Europeană, concepută inclusiv de Italia și de Spania. Axa Berlin-Roma-Tokio (**Pactul Tripartit**, sau, **Pactul Anticomintern**), ca și Imperiul Universal, se dovediseră falimentare.

Cele mai multe tratate din perioada interbelică au fost, practic, anulate: **Pactul Briand-Kellog** (1928); **Pactul Anticomintern** (1936-1937); **Anschluss** (1938); **Acordul de la München** (1938); **Diktatele de la Viena**

PETRE POPA

(1938, în defavoarea Slovaciei și, 1940, în detrimentul României, ambele în beneficiul Ungariei; *Pactul de neagresiune Ribbentrop-Molotov* (23 august 1939); *Pactul de O el* (1939, dintre Germania și Italia).

Perspectiva *continentalizării* Europei intra, a adar, într-un adevărat *examen* al eficienței noii diplomatiei postbelice. Ca urmare, s-au menținut alianțele din gruparea învingătorilor, semnate, mai ales, pe timpul războiului, care *proiectau* reconstrucția generală a Lumii postbelice. Dintre acestea, la baza dezbaterilor s-au aflat, multă vreme, documentele internaționale referitoare la fosta Mare Putere fascistă, Germania.

Astfel, la 5 iunie 1945, s-a elaborat *Declarația* privind preluarea puterii supreme în Germania de guvernele URSS, Angliei, Franței, SUA, pe baza căreia s-au delimitat, 22 iunie 1945, zonele de ocupație. Berlinul a fost divizat în patru sectoare, cea mai mare parte revenind URSS, iar celelalte trei, Angliei, Franței, SUA. Totodată, *arealul german* era împărțit în două mari zone: *de Vest*, având trei dimensiuni, controlate de SUA, Franța, Anglia, constituind, împreună, septembrie 1949, Republica Federală a Germaniei (RFG), cu Capitala la Bonn, respectiv, *de Est*, devenită, 7 octombrie 1949, Republica Democrată Germană (RDG), reședința la Berlin, ocupată, militar, de URSS. Ulterior, între Berlinul de Est și cel de Vest se va ridica *Zidul Berlinului*, inițiativă coercitivă, distrus de populația revoltată

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

în 1989. Din Berlin, până la granița cu Germania Federală, s-au realizat o cale ferată și o autostradă, controlate de autoritățile estice .

Conferința Aliaților de la Potsdam, 17 iulie-2 august 1945, a elaborat *Actul* privind constituirea, la nivelul Europei, a *Consiliului Miniștrilor Afacerilor Externe*, întrunit, frecvent, până în 1950, având, ca obiectiv prioritar, reorganizarea postbelică a Germaniei. Se completau, prin urmare, prevederile *Tratatului de la Yalta* (Crimeea, 4-11 februarie 1945), amintit anterior, unde se stabiliseră viitoarele sfere de interese ale învingătorilor în Europa. URSS a fost reprezentată, la Yalta, de Iosif Vissarionovici Stalin (1879-1953), Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, de Winston Leonard Spencer Churchill (1874-1965), iar SUA, de Franklin Delano Roosevelt (1882-1945).

Erau confirmate, ca esență, deciziile stabilite prin *Întâlnirea de la Moscova*, realizată cu puțin timp înainte, în următorul sens: România, influență sovietică 90%, influența Aliaților 10%; Bulgaria, influență sovietică 75%, influența Aliaților 25%; Iugoslavia, influență sovietică 50%, influența Aliaților 50%; Ungaria, influență sovietică 50%, influența Aliaților 50%; Grecia, influență sovietică 10%, influența Aliaților 90%. Asemenea

La 2 decembrie 1946, era încheiat *Acordul Anglo-American* privind unificarea, începând cu 1 ianuarie 1947, a teritoriilor lor de ocupație din Germania de Vest, constituindu-se, astfel, *Bizonia*. Apoi, la 29 mai 1947, s-a înființat *Consiliul Economic al Bizoniei*. În iunie 1946, se reconstituia *Comisia Internațională a Poliției Criminale*, creată în 1923. Din 1956, se numește *Interpol*, iar cea continentală, *Europol*.

PETRE POPA

proporții legiferau, efectiv, *Europa Bipolară*, aspect *antamat* încă din timpul *Conferinței de la Teheran*, 28 noiembrie - 1 decembrie 1943, reprezentând prima *întâlnire istorică* a șefilor de stat din URSS, Marea Britanie, SUA.

Tratatul de la Paris, 10 februarie 1947, când s-a convenit *pacea mondială*, a stabilit, în primul rând, clauzele teritoriale, politice, militare și economice ale *Continentalului bipolar*, inclusiv, plata reparațiilor de război și posibilitatea reconstrucției postbelice. Prevederile *Tratatului de la Paris* erau convergente hotărârilor adoptate de *Conferința Mondială de la San Francisco*, 25 aprilie – 26 iunie 1945, amplă reuniune a diplomației universale, invocată mai sus, referitoare la constituirea *Organizației Națiunilor Unite (ONU)*, având în componență, atunci, 50 de țări. Se continua, pe plan calitativ superior, activitatea *Ligii (Societății) Națiunilor*, funcțională, după cum s-a prezentat mai înainte, din 10 ianuarie 1920, sediul la Geneva, desființată, formal, 18 aprilie 1946.

Conferința amintită din SUA, a elaborat atât *Carta ONU*, valabilă de la 24 octombrie 1945, cât și *Statutul Curții Internaționale de Justiție*, ce există, oficial, încă din iunie 1945, la Haga. Sesiunea inaugurală a Adunării Generale a *ONU* s-a desfășurat la Londra, 10 ianuarie - 14 februarie 1946. În prezent, sediul *ONU* este la New York. Primul Secretar General, care va

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

conduce *ONU*, în etapa 1946-1953, a fost norvegianul Trygve Lie (1896-1968).

Pe timpul mandatului său, era elaborată și s-a aprobat, 10 decembrie 1948, *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, având ca suport ideatic *Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului*, adoptată în Franța pe timpul Revoluției Moderne, 26 august 1789, de Adunarea Constituantă, ca document programatic. Noua *Declarație*, din 1948, valabilă și acum, are 30 de articole și prezintă, în special, *beneficiile* persoanelor din țările care au aderat la acest for mondial. Așa, de exemplu, *Articolul 3* precizează: „Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale”, iar *Articolul 21.1*, consemnează: „Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire și de asociere pașnică”.

România este membru al *ONU* de la 14 decembrie 1955. Pentru Europa, *Organizația Mondială* operează prin mai multe instituții specializate, precum: *UNESCO*, reședința la Paris (16 noiembrie 1945); *FAO*, sediul la Roma (16 octombrie 1945); *OMS*, centrul actual la Geneva (17 aprilie 1948), data înființării, *SUA*, 22 iulie 1946; *UNICEF* (august 1946); *ECOSOC* (28 martie 1947) etc.

Un rol special în conducerea *ONU* l-au avut următorii Secretari Generali: suedezul Dag Hammarskjöld (1905-1961), apoi, birmanezul Sithu

PETRE POPA

U Thant (n. 1909), austriacul Kurt Waldheim (n. 1918), ales în 1978, egipteanul Butros Butros Gali, ganezul Cofi Anan, până la 1 ianuarie 2007, succedat de Ban, ministrul de externe al Republicii Coreea de Sud.

Organizația Națiunilor Unite a influențat, nemijlocit, reconstrucția europeană postbelică, stimulând exportul de capital american pentru *reindustrializarea* Continentului, distrus de război, în special a zonelor occidentale, ceea ce va reprezenta un important suport logistic pentru programele elaborate de *Comunitatea Economică Europeană (Piața Comună)*.

Începând cu 1945, până în 1990, *Lumea Veche* se va exprima *bipolar*, având ca motive, prevalente, natura sistemelor politice și economice. S-au definit două zone de interes: *Europa capitalistă*, promotor al democrațiilor tradiționale, care vor avansa, mai ales, sub autoritatea Franței și a Angliei, spațialitate diminuată însă, ca suprafață, comparativ cu deceniile interbelice, respectiv, *Europa socialistă*, reprezentantă a regimurilor totalitare, comuniste, aflată sub controlul și ocupația militară a URSS, structură extinsă, teritorial, prin înființarea statelor estice ale *democrațiilor populare*.

Diferențele dintre aceste entități europene s-au manifestat *plurivalent*. Astfel, în plan politic, realitățile capitaliste au fost *obiectivitate*

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

prin consolidarea principiilor și practicilor favorabile democrației, libertății și egalității constituționale, având la bază *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, ceea ce a facilitat evoluții rapide și concludente în Europa de Vest. Centrul politic occidental a devenit metropola Paris.

Structurile socialiste, gravitând în sfera intereselor URSS, bazate pe criteriile *dictaturii proletariatului* și ale parlamentarismului incoerent, au înregistrat, cu unele excepții, un ritm lent de dezvoltare. Centrul politic era Moscova, din inițiativa căruia s-a declanșat *competiția politică a nivelurilor productive*, cu deosebire industriale, inclusiv pentru zborurile cosmice, ori aprecierea consumului individual.

Ca aspect teritorial, se va crea, între cele două polarizări, așa numita *Cortină de Fier*, respectiv, o departajare tensionată a zonelor vestice de cele estice, *epicentrul* aflându-se la Berlin, lumea germană aparținând, practic, ambelor tabere. Cele mai importante state din Vestul Europei Occidentale erau Franța, Anglia, Germania Federală, Italia, Spania, Belgia, Olanda, Austria, iar pentru *Blocul Comunist Oriental*, URSS, Republica Democrată Germană, Polonia, Cehoslovacia, România, Ungaria, Iugoslavia, Bulgaria, Albania, pentru un timp, Iugoslavia. Dincolo de Europa, în sistemul socialist s-au aflat Republica Populară Chineză, Mongolia, Coreea de Nord, Vietnamul de Nord, Cuba.

PETRE POPA

Deosebiri esențiale existau în *proiecția economică* a celor două polarități. Ca dovadă, pentru Europa de Vest, funcționau principiile proprii *componentei de piață*, completate cu libera inițiativă, bazată pe mediul concurențial, *gubernat* de cerere și de ofertă, circumstanță raportată la potențialul național și universal. Concomitent, în Europa de Est, s-a generalizat *programul economic dirijist*, planificat anual, pe cincinale, esențiale, ori pentru un deceniu. De regulă, în țările socialiste s-au urmărit obiective imediate, fără să se accentueze asupra conexiunilor de eficiență strategică, aducătoare, ca perspectivă, de beneficii reale. În consecință, redresarea postbelică a *Blocului Estic* s-a orientat spre *industria grea*, mare consumatoare de energie și de materii prime, implicând cheltuieli considerabile.

Tranzacțiile europene occidentale foloseau *preurile flexibile*, luându-se, ca etalon, de regulă, dolarul american, ori lira engleză, francul francez, marca vest-germană, în timp ce spațiul estic s-a raportat, multă vreme, exclusiv la rubla sovietică, practicând preurile fixe.

Pentru stabilirea priorităților economice s-a înființat, în Europa de Vest, *Piața Comună (CEE)*, renunțându-se la vămile între statele componente, sediul fiind la Bruxelles, iar Europa de Est va iniția *Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (CAER)*, coordonat de la Moscova.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Proprietatea occidentală a etapei postbelice a rămas, ca esență, în gestiunea individuală, iar pentru sistemul estic, predominant a devenit *etatismul*, prin naționalizare.

Polarizările amintite și-au declarat, reciproc, un pericolos *Război Rece*. Inițiativa a venit din parte fostului premier englez, Winston Churchill, care, la 5 martie 1946, într-un discurs ținut la *Universitatea Fulton* din SUA, pe lângă faptul că instituia această *sintagmă*, a lansat, practic, pe plan mondial, confruntarea strategiilor militare*.

Ca urmare, s-a conturat o adevărată *cursă a înarmărilor*, inclusiv nucleară, între structurile militare occidentale, grupate în cadrul *NATO* și cele estice, integrate *Pactului de la Varșovia*. *Tratatul Atlanticului de Nord (NATO)* s-a aflat, încă de la înființare, 4 aprilie 1949, sub egida SUA, iar *Pactul de la Varșovia*, semnat 14 mai 1955, sub comanda URSS.

S-au adâncit, totodată, în *plan doctrinar*, contradicțiile religioase europene, evidente, cu deosebire, între catolicism și ortodoxism, ambele variante fiind, însă, creștine, dar și confruntările cu alte religii de pe Glob, factorii politici *de stânga* promovând, de regulă, *ateismul*.

* Robert Fulton (1765-1815), mecanic american, născut la Little Britania, inventatorul mijloacelor pentru propulsia vapoarelor și a submarinului. În 1807, realiza prima navă acționată de un motor cu abur, utilizabilă. Prin preocupările sale, a contribuit, substanțial, la evoluția navigației moderne.

PETRE POPA

În Occident domina catolicismul, ori cultele protestante, religia fiind liberă, despărțită de stat, dar *agreată oficial*, iar în Răsărit, unde se practica, prioritar, ortodoxismul, erau vizibile numeroasele *bariere* filosofice și politice, contrare religiozității. Rolul Bisericii în Europa de Est s-a redus continuu, au fost desființate, în unele localități, *parohiile*, s-a încurajat dezorganizarea comunităților de *enoriași*, se stimula *discordia* dintre grupările religioase și tradiționalitatea ecleziastică instituțională.

Dincolo de aceste deosebiri au existat, însă, pentru etapa 1945 – 1990, când sistemul comunist se va prăbuși, unele *puncte de legătură* între cele două *polarități*, cum au fost sportul, literatura, arta plastică, mijloacele media ale *diasporei*, uneori vizitele șefilor de stat și de guvern, ora ele înfrățite etc.

Armonizarea celor două realități europene, în sensul grăbirii destrămării celei din Est, a fost o preocupare constantă a Occidentului, *monitorizată*, permanent, de SUA. Marea Putere a Lumii s-a creat, ca structură *unională federală*, direct în modernitate, devenind, a adă, un *arhetip* universal. Este formată, acum, din 50 de state autonome și un district federal, Columbia. Are, oficial, o singură Capitală, Washington. Suprafața SUA, însumând, 9 400 000 de km², reprezintă spațiul generos pentru

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

aproximativ 210 000 000 de locuitori, marea majoritate având origine europeană, 10 % fiind negri, iar 500 000 *amerindieni* (indieni). Peste 70% din cetățeni rezidă în orașe.

La sfârșitul secolului XVIII, în partea de Est a Americii de Nord existau 13 colonii ale Angliei. Acestea, pentru anii 1775 – 1783, au derulat *Războiul de Independență*, obținând, finalmente, libertate față de metropola londoneză, recunoscută, oficial, prin *Pacea de la Paris**. În 1787, s-a elaborat și adoptat *Constituția americană*, având multe principii preluate din *Declarația de Independență*, datată, 4 iulie 1776. Primul președinte al SUA a fost George Washington (1732-1799), cu două mandate 1789-1797. Încă de atunci, s-a stimulat *continentalizarea* și extinderea Uniunii transatlantice, obiectiv urmărit cu deosebit interes în Europa acelor timpuri.

Ulterior, SUA cumpără, de la Franța, Louisiana (1803), apoi, Florida, de la Spania (1818), Alaska, de la Rusia (1867), iar în 1959, Federația ajungea la cele 50 de state, prin preluarea teritoriului Hawaii. Așadar, formarea Statelor Unite ale Americii, considerate, deseori, un model optimist, atunci când se discută despre oportunitatea redimensionării

* Cele 13 colonii, ulterior state, au fost: Pennsylvania, New York, New Jersey, Delaware, Virginia, Maryland, Carolina de Nord, Carolina de Sud, Georgia, Massachusetts, Rhode Island, New Hampshire, Connecticut. Documentele pariziene ale independenței americane s-au semnat la 3 septembrie 1783, iar *Congresul transatlantic* le-a ratificat în ziua de 14 ianuarie 1784. Inițial, la Federația Americană au aderat numai nouă state, din cele 13 foste colonii britanice, implicate în Războiul de Independență (1775-1783).

PETRE POPA

continentale europene, a durat aproximativ 170 de ani, fenomenul consolidării și perfecționării continuând și astăzi.

Un eveniment de maximă importanță pentru a demonstra veridicitatea structurilor proprii SUA a fost *Războiul Civil de Secesiune* (1861-1865), când zonele din Sud au intenționat să se despartă de cele din Nord. Confruntarea militară s-a finalizat cu victoria Nordului industrial și aplicarea *Declarației privind desființarea sclaviei negre* din Sudul agrar, inițiativă de excepție a președintelui Abraham Lincoln (1809-1865), ucis, însă, în Teatrul *Ford* din New York, de un actor fanatic, James W. Booth, partizan al menințării discriminării etnice și sociale.

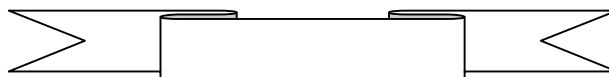
Începând cu secolul XIX, Uniunea Americii de Nord obține supremația economică mondială, impunându-se, treptat, în domeniile politic și militar. Acum, *Federația* exersează alternanța la putere a celor două partide reprezentative, Democrat și Republican, militează, sub diferite modalități, pentru exportul principiilor democrației, oferă europenilor, prin programe tradiționale, dar și altor teritorialități, experiența specifică uniunilor, intervine în conflictele zonale, deși *simbolistica* fiecărui stat american promovează ideea florilor, de la *Macul de Aur* al Californiei, până la *Crinul* din Utah.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Precizăm faptul că, primul concept al unei *Uniuni Americane* s-a expus, inițial, în 1754, proiectul aparținând unuia dintre *părinții* Federației, Benjamin Franklin (1706-1790). De asemenea intenția se va materializa treptat, prin acordul fiecărui stat, totuși, impulsul american este o veridică realitate.

Prin urmare, dacă în perioada interbelică (1919-1939), Europa ilustra, doctrinări statale, *trei tipologii organizaționale*, respectiv, democrațiile tradiționale, regimul fascist, structurile sovietice, începând cu anul 1945, continentul a devenit *bipolar*, existând, concomitent, sistemul capitalist și sistemul comunist. Aflate într-o continuă competiție, fiecare și-a construit o anumită bază de susținere, pe Glob exprimându-se, însă, numeroase alte realități, așa cum au fost și cele din SUA, invocate în rândurile precedente.

După o scurtă *tatonare* a realităților postbelice, *Lumea Veche* occidentală a pregătit, uneori *fățișe*, alteori *secret*, viitorul *asalt* asupra *redutei* continentalizării, inițiativă aparținând Franței, redevenită, a adar, *stegarul* Europei.

IX. OPORTUNITĂȚI I CONTINENTALE

CONTEMPORANE

„Statele europene sunt prea mici pentru a-și asigura prosperitatea ... Este nevoie de o singură entitate, având regimuri democratice”.

**Jean Monnet
(1888-1979)**

Alianțele politice și militare, convențiile economice și acordurile diplomatice, realizate în perioada interbelică, 1919–1939, sau, pe timpul celor două conflagrații mondiale, 1914–1918, respectiv, 1939–1945, au demonstrat că unirea eforturilor națiunilor favorizează *proiecte de amplitudine universală*, iar, pe alt plan, reează structurile în raport de direcționările frecvente și de perspectivă.

Totodată, s-a concluzionat că inițiativele bazate pe forță, având obiective exclusiviste, dictatoriale, ori, pornind de la principii revanarde, antisemite, ofensive cu orice preț, sunt sortite eecului. De asemenea, s-a evidențiat faptul că succesul și viabilitatea progresului comunităților

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

continentale se află în în elegerile și oportunitățile multiple, cu caracter pacifist, integratoriu și perspectival, realizate în funcție de responsabilizarea fiecărui popor, unde toți partenerii au drepturi și îndatoriri egale.

Ca urmare, în ultimele secole ale *Mileniului II*, mulți teoreticieni sau lideri politici, inclusiv conducători de țări, au analizat avantajele și neajunsurile diferitelor asocieri, uniuni, ligi, federații, confederații, având dimensiuni continentale, intercontinentale, ori globale, concluzionând că formarea unor asemenea structuri impune funcționarea anumitor *norme de conduită*, statală sau comunitară, construirea ordinii economice, militare, diplomatice, sau de altă factură, specifică timpurilor contemporane.

De altfel, unul dintre inițiatorii continentalizării secolului XIX, Napoleon I (1769-1821), a consemnat în *Memorii*, carte apărută postum, Paris, 1970, următoarele: „*Există două sisteme. Trecutul bazat pe forță, brutalitate, privilegii, ignoranță, respectiv, viitorul, susținut de inteligență, industrie, pace. Victoriile se vor obține, într-o zi, fără tunuri și forța batalioanelor*” (Editura Militară, București, 1981, p. LII).

Pentru etapa interbelică, dar și cea a *Războiului Rece*, au predominat Uniunile și Alianțele politice ori, militare, urmate, ca prioritate, de cele economice. Așa, de exemplu, după cum s-a precizat anterior, la 30 decembrie 1922, s-a constituit URSS, prima structură intercontinentală

PETRE POPA

contemporană, măsurând 22 400 000 de km², a așa parte a uscatului, din care, 5 600 000 de km² în Europa, iar, 16 800 000 de km² în Asia, ceea ce a însemnat, aproximativ, jumătate din teritoriul *Lumii Vechi* și o treime din cel al Orientului.

De-a lungul deceniilor, până la destrămarea din 1990, în URSS au existat, aproximativ, 245 000 000 de cetățeni: 55% ruși, 18% ucraineni, 4% bieloruși etc. Foloseau, pe teritoriul locuit, 11 *fusuri orare*, din cele 24 de pe *Mapamond*. Ca urmare, de la Nord la Sud, Europa era unită cu Asia prin cei 2 000 de km, atât cât măsoară culmile munților Urali, care constituie, acum, limita de Est a Continentului nostru. Ca structură administrativă, URSS avea 15 republici unionale, 20 de republici autonome, din care, 16 erau în Republica Socialistă Federativă Sovietică Rusă (RSFSR), opt regiuni autonome, 129 de raioane și regiuni, 3225 de raioane, 2176 de orașe, 3998 de așezări tip urban, numeroase comune și sate. Toate acestea constituiau, din punct de vedere statal, o singură entitate.

Cele 15 republici unionale, listate mai jos, au fost integrate Uniunii începând cu 1923, până în 1940. *Directivarea intercontinentalizării* a înut cont, prioritar, de oportunitățile esențiale ale sistemului sovietic comunist, solitar pentru trei decenii în lume, dar și de tradițiile imperiale anterioare, ori de politicile naționale, economice, militare, științifice, diplomatice.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Astfel, în 1923, RSFSR a devenit nucleul URSS, fiind urmată de Ucraina (1923, Kiev), Belarus (1923, Minsk), Uzbekistan (1924, Ta kent), Turkmenia (1924, A habad), Tadjikistan (1929, Du anbe), Kazahstan (1936, Alma-Ata), Gruzia (Georgia, 1936, Tbilisi), Azerbaidjan (1936, Baku), Kirghizia (1936, Frunze), Armenia (1936, Erevan), Estonia (1940, Tallin), Letonia (1940, Riga), Lituania (1940, Vilnius), Moldova (Basarabia, 1940, Chi inău).

Ca succesiune temporală mondială, URSS a fost constituită după Federația SUA (4 iulie 1776), Republică Federativă Marea Columbie (28 noiembrie 1821), Statele Unite ale Braziliei (15 noiembrie 1889), precedând, însă, alte comunități contemporane, de toate acestea deosebindu-se, a adar, fundamental.

Din componența URSS au făcut parte, alături de *etnia slavă*, numeroase populații de origine asiatică și religie musulmană, sau, budistă, ori, de sorginte germanică (Republicile Baltice), teritorii românești (Basarabia și Bucovina de Nord). Toate structurile se conduceau dintr-un singur *pol al deciziilor*, Moscova, pe baza unei **Constituții**, existând, totodată, Consilii de Miniștri, Parlamente, Instance Judecătorești unionale și republicane, subordonate factorilor competențelor politice.

PETRE POPA

Conducătorul URSS cu cel mai lung mandat politic (1922-1953) rămâne I.V. Stalin (Djuga vili), amintit anterior, remarcându-se, apoi, Nichita Sergheevici Hru ciiov (1894-1971), implicat, de exemplu, prin guvernarea sa (1953-1964) în criza rachetelor din Cuba, Leonid Ilici Brejnev (1906-1982), lider în etapa 1964-1982, când s-a intervenit militar în Afghanistan, precum și Mihail Sergheevici Gorbaciov, născut, 2 martie 1931, pe timpul căruia Uniunea se destramă, reapărând mai multe state republicane independente. După 1990, în fostul *perimetru* al URSS, dar nu neapărat cu participarea tuturor țărilor din spațiul amintit, s-a constituit *Comunitatea Statelor Independente (CSI)*, urmărind conlucrarea economică, sau în alte domenii sensibile. Sediul *CSI* era stabilit la Minsk.

Noua comunitate internațională euro-asiatică s-a întemeiat pe baza *Hotărârilor* conferințelor de la Brest, 8 decembrie 1991, A habad, 12 decembrie 1991, Alma-Ata, 21 decembrie 1991, nucleul *CSI* fiind format, atunci, din Rusia, Belarus, Ucraina. Ulterior, au aderat: Armenia, Azerbaidjan, Moldova, Kazahstan, Kirghizstan, Tadjikistan, Uzbekistan, Turkmenistan. Coordonarea se asigură de *Consiliul efilor de state* și *Consiliul efilor de guvern*. Până acum, componentele *CSI* nu sunt integrate, efectiv, în *NATO*, sau în *UE*, dar dezvoltă mai multe *parteneriate* cu diverse structuri occidentale.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Tot în perioada interbelică au existat preocupări pentru a se crea *Comunitatea Britanică de Națiuni*, denumire folosită între 1926–1947. Constant, regalitatea londoneză și guvernul *Coroanei* au urmărit asocierea, cu Londra, a teritoriilor dependente atunci, sau anterior, de Anglia. După 1947, această comunitate se va numi *Commonwealth*.

Ca urmare a prevederilor *Tratatului de pace de la Paris* (10 februarie 1947), Marea Britanie este declarată, în finalul celui de Al Doilea Război Mondial, națiune învingătoare. Pentru refacerea potențialului industrial și comercial, diminuat datorită evenimentului enunțat, asociază, în plan economic, peste 30 de state independente, mai ales din Asia și Africa, admise în *ONU*, precum și alte 50 de teritorii, acestea din urmă având, aproximativ, 9 000 000 de km², cu peste 14 000 000 de locuitori. Cele mai multe spații geografice cumulaseră, anterior, statutul de *colonie*, *dominion* sau *federatie*, în cadrul Imperiului Intercontinental Britanic.

În epicentrul *Commonwealth* se află Regatul Marii Britanii și Irlandei de Nord, format din Anglia (England), Scoția (Scotland), Țara Galilor (Wales), Irlanda de Nord (Northern Ireland). Republica Irlanda (de

Denumirea de *Commonwealth* a apărut în secolul XVII, folosindu-se, mai ales, pe timpul Republicii Engleze, instaurată ca urmare a victoriei Revoluției moderne din 1642-1649. Oficial, structura cu această titulatură a durat, atunci, până la 1660, când, după moartea lui Oliver Cromwell (1599-1658), conducător al revoluției, se va opta pentru monarhie modernă, devenită constituțională.

PETRE POPA

Sud) este stat suveran, părăsind *Commonwealth*, 18 aprilie 1949. Regatul propriu-zis are 102 comitate, cele mai multe, 50, fiind în Anglia. Ca tipologie de state, *Commonwealth* asociază atât republici, mai importante fiind India, Bangla Desh, Ghana, Nigeria, Cipru, Uganda, Kenya, Tanzania, Malawi, Zambia, Singapore, Botswana, Gambia, Guyana, dar și monarhii, precum Malaysia, Lesotho, Somoa de Vest, Swaziland, Tonga, ori dominioanele Canada, Australia, Noua Zeelandă, Sierra Leone, Jamaica, Trinidad-Tobago, Malta, Barbados, Mauri ius, Fiji, precum și statul cu drepturi limitate Nauru (20 000 km²), republică insulară din Micronezia Oceanului Pacific, la Sud de Ecuator.

A adar, *Commonwealth* relevă, constant, întindere universală, cuprinzând Regatul fundamentalist, republici, alte monarhii, dominioane, zone speciale etc. Dintre toate acestea, unele sunt independente, altele autonome, multe au aderat la *ONU*, ori la alte foruri zonale sau interna ionale de conlucrare, ceea ce presupune că actuala *Comunitatea Britanică de Na iuni* are mai mult specific lucrativ, de *moralitate tradi ională* fa ă de dinastia londoneză.. În dominioane, eful statului este considerat însu i monarhul englez, reprezentat, în teritoriul respectiv, de un

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

guvernator general, numit de *Casa Majestății Sale*. Dominioanele actuale au executive, constituie parlamente proprii*.

O altă Uniune contemporană este *Liga ărilor Arabe*. S-a constituit la 22 martie 1945, sediul fiind Cairo, iar principalele proiecte urmăresc sporirea rolului acestor state asociate pe *Mapamond*, dar și colaborarea dintre națiunile respective. ări fondatoare sunt considerate (1945) : Arabia Saudită, Iordania, Irak, Liban, Republica Arabă Unită (Egipt), Siria, Republica Araba Yemen. Ulterior, au aderat: Libia (1953), Sudan (1956), Maroc (1958), Tunisia (1958), Kuwait (1961), Algeria (1962), Yemenul de Sud (1967), Bahrain (1971), Qatar (1971), Uniunea Emiratelor Arabe (1972), formată din apte țări.

Capitala *Ligii Arabe* se află, acum, la Dubai, iar rolul jucat în economia mondială este deosebit de important datorită, mai ales, petrolului. Promovează filosofia *panislamismului*, deci, o *uniune mondială* a tuturor etnicilor de aceeași origine. Liderul unei asemenea tendințe a fost Egiptul, iar, în ultimul timp, și-a asumat misiunea Irakului.

Precizăm aspectul că, la 29 noiembrie 1947, Adunarea Generală a *ONU* a hotărât împărțirea teritoriului locuit, atunci, de palestinieni (arabi) în

* Republica Africa de Sud a fost, inițial, colonie britanică (1902), devenind, apoi, dominion (1910). A făcut parte din *Commonwealth* până la 31 mai 1961, când s-a proclamat stat independent. Colonia Capului, Natal, Orange, Transvaal au format, în etapa 1910-1961, dominionul Uniunea Sud-Africană.

PETRE POPA

două entități: Israel (stat mozaic) și Palestina (stat musulman). Ierusalimul a fost declarat ora liberă, sub administrație *ONU*. De aproape 60 de ani, conflictul *realității* și contradicțiilor multiple se consumă permanent. În etapa mai 1948-iulie 1949, a avut loc *Războiul arabo-israelit*, încheiat cu victoria armatei evreilor, susținută de Occident, în alegerea concretizându-se printr-o pace fragilă, negociată de Marile Puteri ale Lumii. Recent, în 2006, s-a consumat conflictul militar cu Libanul (34 de zile), negociat de importante țări ale Uniunii Europene.

Programele și inițiativele postbelice privind unificarea *Lumii Vechi* sunt multiple. Astfel, un moment deosebit în ceea ce privește *destinul continental al Europei* este constituirea *Uniunii Europei Occidentale (UEO)*. S-a definit, în 1948, ca organizație politică și militară, iar documentele inițiale se vor semna la Bruxelles (1949), urmate, în 1954, de *Acordurile de la Paris*.

Statele fondatoare ale *UEO* (1948) sunt: Franța, RFG, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Olanda, Belgia. La 3 aprilie 1948, *UEO* a acceptat acțiunile preconizate prin *Planul Marshall*, propus de Statele Unite ale Americii, integrat *Doctrinei Truman* din 1947. Aceasta a fost expusă, inițial, de generalul american George C. Marshall, secretar al

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Departamentului de Stat al Federației, într-o reuniune desfășurată la Universitatea Harvard (5 iunie 1947).

Planul Marshall a condus, în principal, la intensificarea cooperării economice dintre statele europene, prin intermediul capitalului american. Erau luate în calcul 16 țări din sistemul Occidental, care au acceptat proiectul redresării accelerate, folosind suportul financiar al băncilor transatlantice. Programul a funcționat până în iulie 1951, aplicându-se, inițial, în Grecia și în Turcia*.

La 5 mai 1949, s-a semnat, la Londra, *Actul fundamental al Consiliului Europei*, primul organism consultativ interguvernamental, cu nuanțe politice la nivelul Continentului, având sediul la Strasbourg. Statele fondatoare, în număr de zece, sunt: Anglia, Danemarca, Irlanda (de Sud), Italia, Luxemburg, Norvegia, Belgia, Olanda, Suedia. Ulterior, se vor exprima favorabil: Austria, Cipru, Grecia, Islanda, RFG, Elveția, Malta, Turcia. Între *Consiliul Europei* și *UEO* s-au stabilit *reciprocități*, mai ales, pentru domeniul cultural. Lucrează prin *Comitetul de Mini-tri* și *Adunarea Consiliului Europei*, instituții *abilitate* să asigure echilibrul între *optimiști* și *scepticii* continentalizării.

* Generalul și omul politic american George Callett Marshall (1880-1959) a coordonat Statul Major al Armatei Americane (1939-1945), devenind, apoi, secretar al Departamentului de Stat al SUA (1947-1949), timp în care a concretizat, printr-un *Plan Special*, consacrat refacerii economice a Europei de Vest, *Doctrina* președintelui Harry Truman (n. 1884), lider democrat, conducător al SUA (1945-1953).

PETRE POPA

În prezent, *UEO* se compune din 28 de țări, care pot să fie membru de drept, membru asociat, observator, partener asociat. Așa, de exemplu, Austria, Danemarca, Finlanda, Islanda, Suedia au statut de observator. *UEO* dezvoltă acțiuni comune cu *NATO* și se implică în sistemul redimensionării politice europene la nivel continental. După 10 mai 1955, când s-au împlinit 10 ani de la finalul celui de *Al Doilea Război Mondial*, *UEO* s-a transformat într-o instituție cu activitate favorabilă integrării economice și politice, convenindu-se fuziunea cu *Pactul de la Bruxelles*, existent din 17 martie 1947, sub genericul *Tratatul de securitate mutuală* între Anglia, Franța, Belgia, Olanda, Luxemburg. Această fuziune, din mai 1955, poartă denumirea de *Acordul special al Uniunii Europei Occidentale*.

Destinul continental al Europei a fost influențat, în mod covârșitor, de existența *Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)*, convenit prin *Tratatul de la Washington*, la 4 aprilie 1949. Până în 1967, sediul *NATO* a fost la Paris, acum se află la Bruxelles. Este o structură politico-militară cu valențe mondiale, având 12 membri fondatori (1949): SUA, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Franța, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg, Canada, Norvegia, Danemarca, Islanda, Portugalia.

Au aderat, ulterior, Grecia (1952), Turcia (1952), RFG (1954), Spania (1982), Polonia, Ungaria, Cehia (1 ianuarie 1999). Actualul *NATO*

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

cuprinde, din 2004, de asemenea, Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, România, Slovacia, Slovenia, ajungând, astfel, la 26 de state. Se pregătesc să solicite intrarea în aceeași structură, Albania, Croația, Macedonia, țări care formează *Pactul Adriatic*.

Primul comandant suprem al trupelor *NATO* a fost, în anii 1950-1952, generalul american Dwight David Eisenhower (1890-1969), președintele SUA pentru mandatele 1953–1961. Locația oficială a Comandamentului Militar al *NATO* este orașul Mons, din Belgia, unde, la 15 aprilie 2004, s-a arborat inclusiv drapelul Armatei Române. Ucraina și Rusia dezvoltă un parteneriat activ cu *NATO*, ceea ce favorizează consolidarea climatului de încredere și descurajarea escaladării spre un posibil conflict militar european.

Gestionarea intereselor *NATO*, fașă de Europa *bipolară postbelică*, a fost una dintre strategiile esențiale, alimentate sistematic de toți președinții SUA din ultima jumătate de secol, respectiv: John Fitzgerald Kennedy (1917-1963), mandat incomplet, 1961-1963, Lyndon Baines Johnson (n.1908), în funcție, 1963-1969, Richard M. Nixon, Jimmy Carter, Ronald Reagan, George Bush, William (Bill) Clinton, George W. Bush.

La constituirea *Uniunii Europene*, membrii *NATO* au adoptat *Declarația* privind raporturile dintre cele două realități ale

PETRE POPA

contemporaneității. Astfel, s-a stabilit principiul conform căruia *NATO* devine componenta de apărare a Uniunii Europene, iar aceasta constituie un pilon de maximă importanță al Organizației Tratatului Atlanticului de Nord.

După 1990, se pot ilustra, pentru Europa, odată cu disoluția *Războiului Rece*, caracteristicile *Noului NATO*, în sensul redefinirii rolului său *continental și mondial*, accentuarea *parteneriatului* cu țări din afara Organizației, asigurarea *echilibrelor zonale*, special în fostul spațiu iugoslav, *interacțiunea* Consiliului de Cooperare al Atlanticului de Nord cu structurile funcționale ale Uniunii, *prelevarea* unei forțe militare aparținând exclusiv acesteia, respectiv, *Eurocorp*, extinderea exercițiilor multietnice etc. În același timp, militari din statele europene, integrate *NATO*, sunt prezenți pe diverse teatre de operațiuni extracontinentale și fac parte din instituțiile esențiale ale Organizației.

Prin consensul din de 26 februarie 2004, Parlamentul de la București a aprobat, în unanimitate, *Proiectul de Lege* privind aderarea României la *NATO*, anunțându-se, totodată, obligațiile și drepturile ce decurg din acest document. Apoi, în ziua de 29 martie 2004, a avut loc, la Casa Albă din Washington, festivitatea ratificării intrării țării noastre în forul amintit, moment completat prin festivitățile de la Bruxelles, 2 aprilie 2004, privind primirea ca membru cu drepturi depline, urmate de cele de la

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Mons, deja consemnate, 15 aprilie 2004. *Summit*-ul de la Istanbul a bilan at, ulterior, parcurgerea ritmică a acestor etape de către România.

Documentele oficiale, privind aderarea tuturor ărilor care fac parte din *NATO*, se află în *custodia* Trezoreriei Statelor Unite ale Americii, acestea fiind redactate în spiritul *Normelor Tratatului* i ale *Cartei ONU*.

Pentru Europa de Est, aflată, după 1945, sub *patronajul* URSS, anumite sensuri contemporane a indus *Tratatul de la Varovia (Pactul Militar de la Varovia)*. S-a constituit la 14 mai 1955, având re edin a în Capitala Poloniei. Opozant deschis fa ă de *NATO*, *Tratatul de la Varovia* a ac ionat, totodată, pentru anularea tendin elor anumitor state socialiste de a se desprinde din sistemul modelat de Moscova, a a cum s-a întâmplat, de exemplu, în 1956 (Budapesta) i 1958 (Praga). Membrii fondatori au fost: Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, RDG, România, Ungaria, URSS.

La 25 februarie 1991, s-a elaborat, în cadrul *Reuniunii de la Budapesta*, **Actul** de desfiin are a structurilor specifice *Pactului de la Varovia*, decizia luând în calcul direc ionarea op iunilor statelor membre spre alte entită i politice i militare. ărilor semnatare, inclusiv URSS, urmau să dezvolte o nouă formă de guvernare, apropiată sensurilor proprii Europei de Apus.

PETRE POPA

Desfiinarea oficială este consemnată, 7 iunie 1991, prin *Hotărârea Conferinței de la Praga*. Amintim faptul că, în august 1968, România nu a acceptat să participe la intervenția trupelor *Tratatului de la Varșovia* în Cehoslovacia, unde a avut loc o amplă mișcare populară, anticomunistă. De altfel, așa cum era prevăzut în documentele de constituire, 11-14 mai 1955, scopul primordial al *Tratatului de la Varșovia*, semnat la șase ani după înființarea *NATO*, ca ripostă politică imediată pentru aderarea RFG la această structură, devenea contracararea acțiunilor militare ale Occidentului.

Principiile declarate s-au referit, atunci, la prietenie, colaborare și asistență mutuală între statele socialiste din sfera intereselor imediate ale URSS, sub egida căreia se constituia, pe timp de 20 de ani, un asemenea *Pact militar*. Concret, în 1955, s-au înființat *forțele armate unite* ale *Tratatului de la Varșovia*, aflate sub comandă sovietică, iar în urma consfățuirii de la Berlin, 28-29 mai 1987, erau exprimate inclusiv anumite posibilități de colaborare cu *NATO*.

Peste numai trei ani, așa cum s-a precizat, membrii tradiționali ai *Pactului de la Varșovia*, aflat, încă de la început sub *jurisdicția* URSS, se întâlneau, 7 iunie 1990, pentru confirmarea definitivă a evenimentelor ce dovedeau, indubitabil, că țigara prelungitei *competiții* de către Occident,

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

anunând certitudinea dizolvării structurilor militare unite ale Europei de Est, ca efect al profundelor schimbări politice.

În *ecuația continentalizării*, un rol important revine spațiilor Europei septentrionale. Așa, de exemplu, după 1952, pentru conlucrarea zonală, un pol interesant a devenit *Consiliul Nordic*, for interguvernamental de cooperare, *agreat* de Danemarca, Norvegia, Islanda, Suedia, iar, din 1956, de Finlanda. Asocierea principiilor comunitare se bazează pe ***Agrementul de la Helsinki***, 1962, favorizându-se conlucrarea specifică domeniilor economice, culturale, tehnico-științifice.

Unul dintre obiectivele *Consiliului Nordic* a devenit realizarea *Pieței Comune Nordice*, care, însă, nu s-a înfăptuit, întrucât, la nivel continental, era operantă, din 1959-1960, *Asociația Europeană a Liberului Schimb (AELS)*, cu sediul la Geneva, numită și *Mica Zonă a Comerțului Liber* (inițial, Anglia, Austria, Danemarca, Elveția, Norvegia, Portugalia, Suedia, apoi, Finlanda, 1967, Irlanda, 1970). Asemenea regrupări continentale se vor exercita, mai ales, până la consolidarea *Comunității Economice Europene (CEE)*, decisă la Roma, 1957 (*Piața Comună*).

În 1958, s-a înființat, la Paris, *Comunitatea Franceză*, formată din Franța, Republica Malgășă, Republica Central-Africană, Republica Populară Congo, Gabon, Ciad, Senegal. A avut la bază criteriile postbelice ale

PETRE POPA

Uniunii Franceze (1946), recunoscută, constituțional, 1958, ca asocierie de interese în reprezentarea internațională.

Cu deosebire după *Tratatul de Pace de la Paris*, 10 februarie 1947, urmat de acceptarea *Planului Marshall*, 3 aprilie 1948, se amplifică demersurile privind realizarea unui *continent occidental economic*. Astfel, tot la Paris, 28 iulie 1948, ara semnat *Tratatul privind înființarea Organizației pentru Cooperare Economică Europeană (OCEE)*. Printre obiective s-a aflat concretizarea *Programului Comisiei Economice pentru Europa*, Geneva, 28 martie 1947. *OCEE* va deveni, 14 decembrie 1960, *Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE)*, care începe să funcționeze, oficial, 13 septembrie 1961, având menirea să stimuleze liberul schimb între toate țările europene.

Ca variantă paralelă, sistemul socialist a înființat, 25 ianuarie 1949, *Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (CAER)*, având sediul la Moscova. Scopul esențial devenea conlucrarea productivă și financiară dintre Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, România, Ungaria, URSS, ca membri fondatori, la care au aderat, ulterior, Cuba (1972), RDG (1950), Mongolia (1962), Albania (februarie 1949-1962). La unele comisii permanente ale *CAER* au participat, după 1964, reprezentanții ai Iugoslaviei.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Sub egida Moscovei, în 1964, s-a elaborat *Planul Valev*, ce urmărea împărțirea statelor socialiste, care făceau parte din CAER, în zone economice, industriale sau agrare, asemănătoare *euroregiunilor*, ceea ce ar fi dezavantajat inclusiv România. Datorită riposteii anumitor țări din sistemul Estic, *Planul Valev* nu s-a aplicat.

CAER s-a autodizolvat după evenimentele din 1989-1990. O parte dintre componenții au inițiat, ori, au extins, colaborarea cu organizațiile economice occidentale, ceea ce va reprezenta o premiză reală a apropierii acestora de *Piața Comună*, precum și de celelalte instituții ale Europei contemporane.

De remarcat faptul că, în perioada postbelică, anterioară anului 1990, anumite tendințe ale existenței forurilor amintite s-au oglindit prin nivelurile creșterii economice, favorabile, constant, occidentului. Unele state socialiste, aflate în *orbita* intereselor URSS, printre care și România, au încercat apropierea de instituțiile Europei de Vest, cu precădere în favoarea dezvoltării industriale, obținând, atunci, succese notabile, devenite, însă, efemere.

*X. UNIUNEA EUROPEANĂ -
CONSTRUCȚIE COMUNITARĂ DURABILĂ*

„Sus în anevoiosul demers al integrării europene, acesta fiind condiționat de reconcilierea durabilă între Franța și Germania”.

**Robert Schuman
(1866-1963)**

Ideea *continentalizării* Europei, prin *armonizarea* gândirii și a proiectelor civice, lansată încă din timpurile premoderne, va deveni certitudine la interfața mileniilor contemporane. Complexitatea aspectelor presupune, ca esență, renunțarea la confruntările militare în favoarea conlucrării pacifiste și a alternativei diplomatice, având ca suport primordial potențialul economic ce permite durabilitatea *edificiului demografic* multinațional, cu valoare universală.

Paginile anterioare au descris, sumar, *traseul* unui asemenea demers, reliefând valoroase inițiative, dar și ecouri zonale, segmentare sau

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

continentale, cu accente speciale privind perioada modernă și anii interbelici.

Marile distrugerii provocate de ultimul Război Mondial (1939-1945), completate prin adâncirea divizării Europei, au creat *starea de spirit*, voința politică și contextul economic în sensul continentalizării *Lumii Vechi*. Acceptând dialogul, *toleranța* și *compromisurile*, conducătorii națiunilor, mediul de afaceri, *diplomația activă* au făcut *saltul* de la principii la redimensionări durabile.

Aadar, în perioada 1945-1990 au existat, concomitent, două structuri europene, *sistemul democrațiilor occidentale*, bazate, în special, pe promovarea și respectarea drepturilor și libertăților umane, economie concurențială, relații exterioare constructive, respectiv, sistemul opozant al Europei de Est și Sud-Est, aflat sub influența directă a URSS, care stimula *etatismul*, centralizarea excesivă, diminuarea prerogativelor cetățenilor, politici internaționale contradictorii, doctrina marxist-leninistă, principii de viață comuniste.

Realitățile enunțate au centrat, ca organizații continentale, în *plan militar*, *Tratatul Atlanticului de Nord (NATO)*, în Vest, versus *Tratatul de la Varșovia*, în Est, iar în *domeniul economic*, *Piața Comună*, respectiv, *CAER*, din spațiul geografic răsăritean. *Bipolaritatea* europeană a intrat în

PETRE POPA

disoluție prin căderea *Cortinei de Fier*, renunțarea la *Războiul Rece*, dărâmarea, spre finalul anului 1989, a *Zidului Berlinului*, în general, a structurilor socializării colectivistice, ce s-au dovedit o *alternativă* efemeră, sortită eecului, fără eficiență scontată de ideologia proprie.

Apoi, cea de-a doua etapă postbelică, ulterioară anului 1990, a implicat *dizolvarea* sistemului politic, economic și militar răsăritean, având loc dezvoltarea, în cele mai multe cazuri pe cale pașnică, a succesului occidental, ceea ce, concret, consemnează *victoria capitalismului asupra socialismului*. Ca perspectivă tactică sau strategică, aspectul, devenit fundamental, conduce, treptat, spre o *Europă Unită*, productivă pentru toate națiunile, bazată pe *constituționalitatea modernă, libertatea persoanei, economia de piață, concurența religioasă, promovarea unor strategii internaționale benefice*, având rezonanță pe celelalte continente. Principiile enunțate funcționează, cu deosebite rezultate, în statele integrate *Uniunii Europene*, fiind extinse și în țări care doresc să adere la *Noul Continent al Lumii Vechi*.

În deceniile recente s-au remarcat mai multe personalități care au militat, inclusiv în timpul conflictelor militare, pentru realizarea unui asemenea excepțional demers, numite, convențional, *Părinții Fondatori ai Europei*. Dintre acestea se detașază conceptele pragmatice și prieteniiile

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

republicanilor creștini, socialiștilor democrați, liberalilor ca: francezii Jean Monnet (1888-1979) și Robert Schuman (1886-1963); germanii Konrad Adenauer (1876-1967) și Walter Hallstein (1901-1982); italienii Altiero Spinelli (1907-1986) și Alcide de Gasperi (1881-1954); belgienii Paul Henri Spaak (1899-1972) și Jean Rey (1902-1983); olandezii Johann Willem Beyen (1897-1976) și Sicco Leendert Mansholt (1908-1995); luxemburghezii Joseph Bech (1887-1975) și Pierre Werner (n.1913). Pentru toți cei 12 *Părinți ai Europei* s-au dezvelit, la București, busturi, 9 mai 2006.

Referindu-ne la Jean Monnet (1888-1979), acesta a fost, în 1919, printre inițiatorii *Ligii (Societății) Națiunilor*, iar, în decursul ultimei conflagrații mondiale, a militat pentru elaborarea unui ***Plan al noii ordini economice continentale***, opus celui gândit de Adolf Hitler. Astfel, în 1940, a conceput ***Proiectul de asociere permanentă franco-britanică***, devenit unul dintre documentele teoretice importante ale viitoarei *continentalizării*.

În 1945, Jean Monnet a propus președintelui *Hexagonului*, Charles de Gaulle (1890-1970), ***Planul de reconstrucție și modernizare postbelică a Franței***, extins, ulterior, la nivelul continentului, prin *Comunitatea Economică Europeană (CEE)*, pe care a condus-o, ca președinte, între 1952-1955. A întemeiat, de asemenea, *Comitetul de Acțiune pentru Statele Unite*

PETRE POPA

ale Europei. După 1957, *Comunitatea Europeană*, gândită de Jean Monnet, se va îndrepta spre ceea ce va fi, cu adevărat, *Pia a Comună*.

Jean Monnet este născut în localitatea Cognac din Franța, a fost Secretar general adjunct al *Ligii (Societății) Națiunilor* cu sediul la Geneva, devine membru în *Guvernul de la Alger*, al Franței Libere, s-a implicat în organizarea rezistenței militare împotriva ocupanților germani, iar, în 1950, ajunge Comisar general al Planificării *Republicii a IV-a Franceze*. Colaborează îndeaproape cu Charles de Gaulle, Robert Schuman, André Philippe. Considerat *Om de seamă al secolului XX*, datorită inițiativelor sale, a redefinit destinul continentului european contemporan.

Peste puțin timp, Robert Schuman (1886-1963), politician francez, ministru de finanțe (1946), prim-ministru (1947-1948), ministru de externe (1948-1953), devine, istoric te, personalitatea care concretizează **Planul Jean Monnet**. A propus, în aprilie 1950, guvernului de la Paris, ca ministru de externe, o formă de cooperare economică generală vest-europeană, cu deosebire franco-germană, ale cărei principii le va explica prin **Declarația** adresată tuturor statelor interesate. Au fost de acord Franța, RFG, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg, precum și SUA. Se opuneau Anglia, Suedia, Norvegia, Danemarca, URSS.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Totu i, ini iativa lui Robert Schuman era viabilă, peste un an, în 1951, datorită înfiin țării *Comunită ii Economice a Cărbunelui i O elului* (*CECO*), devenită, ulterior, una dintre structurile i etapele importante ale constituirii, peste pu înă vreme, a *Pie ei Comune* .

Ulterior, Robert Schuman va ocupa, de asemenea, în cabinetul francez, postul de ministru al justi iei (1955-1956), iar la nivel continental, înalta responsabilitate de pre edinte al Parlamentului European (1958-1961). Este născut la Luxemburg, 1886, cunoscuse civiliza ia Germană, s-a format în climatul spiritualită ii franceze i va deceda (1963) la Moselle. În demersurile sale, a folosit diploma ia si experien a, ca deputat, însumând 34 de ani (1919-1940), reprezentând *segmentul* democrat- popular, iar, în 1945-1962, Mi carea Republicană.

Tratatul Comunită ii Europene a Cărbunelui i O elului, valabil pe 50 de ani, s-a *parafat* la Paris, 18 aprilie 1951, de ase țări, Fran a, RFG, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg, considerate, astfel, *state fondatoare*. Sediul se stabilea la Bruxelles. *CECO* a fost *operabil* începând cu 1 ianuarie 1952, având, ca *foruri* coordonatoare, *Conducerea Supremă*, cu puteri autonome i executive, *Consiliul de Mini tri*, ce reprezenta interesele

În unele cazuri, denumirea primei Comunită i Europene apare prin abrevierea *CECA*, respectiv, *L' Communaute Europeene du Carbon et de L'Acier*.

PETRE POPA

guvernelor na ionale, *Adunarea*, împuternicită să controleze *Conducerea Supremă*, precum și *Curtea de Justiție*.

În martie 1952, s-a elaborat, tot de Jean Monnet, ***Proiectul Comunității Europene a Apărării***, semnat, mai 1952, de reprezentanții celor șase țări amintite anterior, aplicarea fiind, însă, condiționată de ratificarea documentului de către fiecare parlament statal. În februarie 1954, *legislativele* din RFG, Belgia, Olanda, Luxemburg au exprimat acordul lor pozitiv, Italia a amânat verdictul până la aflarea poziției Parisului, dar Adunarea Națională a Franței, 30 august 1954, a respins ***Proiectul*** amintit, cu 319 voturi, 264 de deputați susținând, însă, noul demers european. Guvernul Franței era condus, atunci, de Pierre Mendès (iunie 1954-februarie 1955).

Asemenea moment demonstrează că *Mica Europă*, proiectată, a adărat, prin ***Tratatul CECO***, 18 aprilie 1951, al celor șase state *fondatoare*, Franța, RFG, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg, exprima, deja, anumite *fisuri* privind consensul adoptării deciziilor continentale, principiu obligatoriu *al Comunităților occidentale*, ceea ce urma să se evite, pe cât posibil, în viitor. În 1956 s-a inaugurat Festivalul-Concurs de Muzică Uoară *Eurovision*.

Adepii realizării inițiativelor majore continentale au fost, totodată, belgianul Paul Henri Spaak (1899-1972), unul dintre liderii social-

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

democra ilor occidentali, prim-ministru al ării sale (1938-1939, 1946, 1947-1950), ori, ministru de externe în mai multe guverne, Secretar general al *NATO* (1957-1961), precum i vest-germanul Konrad Adenauer (1876-1967), pre edinte al Partidului Uniunea Cre tin Democrată (1946-1966), cancelar federal (1949-1963), *gestionând*, între 1951-1955, inclusiv postul ministerial de externe al RFG. Pentru *armonizarea* diferitelor componente europene, sau, *desamorsarea* anumitor situa ii tensionate, se folose te, permanent, *Metoda Comitetelor*, respectiv, *Comitita*.

La *CECO* au *cuplat*, în 1973, Regatul Unit al Marii Britanii i Irlandei de Nord, Danemarca, Irlanda (de Sud), urmate, în 1981, de Grecia, apoi, în 1986, de Spania i Portugalia, ajungându-se, astfel, la 12 state, iar, peste zece ani, în 1995, de Austria, Finlanda, Suedia, totalizând, atunci, ca suport continental, 15 state. În acest mod, conceptul lui Robert Schuman, privind *reconcilierea franco-germană*, a început să se consolideze.

Scopul esen ial al *CECO* a fost, a adar, realizarea, între Fran a i Germania Federală, a unei *pie e unice* pentru cărbune i produse de siderurgie, asigurând, totodată, repartizarea mai echitabilă a resurselor, sporirea productivității în domeniu, toate acestea pe fundalul cerin elor reconstruc iei occidentale postbelice, aplicării *Planului Marshall*, competi iei incisive cu *Blocul Sovietic*.

PETRE POPA

Cea de-a doua structură continentală permanentă a devenit *Comunitatea Economică Europeană (CEE)*, numită, frecvent, *Pia a Comună*. Tratatul s-a semnat la Roma, 25 martie 1957, intrând în vigoare cu data de 1 ianuarie 1958. Era concepută ca formă de integrare occidentală efectivă, după principiile cuprinse în *Planul Jean Monnet*, formată, atunci, tot din cei ase membri fondatori ai *CECO*. S-a preconizat funcționalitatea *Uniunii vamale* și fixarea strategiei de evoluție economică la nivelul pragmatismului Comunității (Franța, RFG, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg). Suportul *Tratatului de la Roma* (1957) au devenit *deciziile Conferinței de la Messina* (1955) și *Raportul Spaak*, favorabile acestei inițiative.

Pia a Comună s-a definit, în anii imediat următori, tot pe cele 12 state importante ale *CECO*, aderând, succesiv, alături de cele ase țări fondatoare, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Danemarca, Irlanda (1973), Grecia (1981, cu activitate efectivă, 1986), Spania, Portugalia (1986). Apoi, în 1995, se alătură, a adar, Austria, Finlanda, Suedia.

La 14 iunie 1985, s-a încheiat, între statele componente, de atunci, ale *CEE*, *Acordul de la Schengen*, care a prevăzut desființarea vizelor pentru călătoriile în spațiul occidental aferent, cu obligația respectării

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

legisla iei ărilor în care se rezidă, ceea ce reprezenta un nou pas al integrării continentale.

În zilele de 15-16 ianuarie 1987, a avut loc, la Bruxelles, sediul oficial al *CEE*, prima întâlnire a reprezentanților Comunităților Europene occidentale cu experții din URSS, *antamându-se* posibilele colaborări dintre *Pia a Comună* și *CAER*. De altfel, *Pia a Comună* își va extinde influența în 120 de state de pe *Mapamond*, folosind *acordurile*, sau, *sistemele preferențiale*, precum cele cu Turcia (1964), Malta (1971), Cipru (1972), Elveția (1977), Islanda (1977), Norvegia (1977), ori, cu Polonia, Cehia, Slovacia, România, Ungaria (1991).

De aceea, *Pia a Comună (CEE)* a adoptat, 31 decembrie 1992, ***Actul unic fiscal***, valabil în toate statele membre. Deși existau numeroase *conexiuni de cooperare*, *Pia a Comună (CEE)* era formată, în 1999, după aderările din 1995, din 15 state cu drepturi egale, ale căror decizii deveneau valabile folosind *unanimitatea*. Obiectivele prioritare sunt și acum cele care converg spre *armonizarea* politicilor economice statale, favorizarea circulației persoanelor și a capitalului, prosperitatea comunitară.

Împreună cu *CECO*, *Pia a Comună (CEE)* face parte, pe baza înțelegerilor principiale convenite, 2 martie 1965, din ceea ce se numește *Grupul Comunităților Europene*, având sediul la Bruxelles, în componența

PETRE POPA

căroră regăsim în *Comunitatea Europeană a Energiei Atomice*. **Tratatul de Fuziune**, semnat, 8 aprilie 1965, stabilind o *Comisie Unică* și un singur *Consiliu de Mini tri*, se aplica de la 1 iunie 1967, sediul Bruxelles.

A adar, cea de-a treia structură continentală permanentă este *Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (Euratom)*. **Tratatul** s-a convenit la Roma, 25 martie 1957, concomitent cu cel pentru *CEE (Pia a Comună)* devenind func ional tot de la 1 ianuarie 1958. Există, inclusiv la *Euratom*, cele ase state fondatoare, Fran a, RFG, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg, apoi, aderările enun ate în cazul *CECO* sau *CEE*. Sediul *Euratom* se află, de asemenea, la Bruxelles. Organiza ia are menirea să coordoneze politicile statelor membre în domeniul cercetării nucleare, ac ionând pentru constituirea unei *pie e unice* a materialelor și a echipamentelor din segmentul enun at.

La 2 martie 1965, după cum s-a afirmat, cele trei structuri amintite, formate din ase state fondatoare, *Comunitatea Europeană a Cărbunelui și O elului (CECO, Paris, 1951)*, *Comunitatea Economică Europeană (Pia a Comună, CEE, Roma, 1957)*, *Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (Euratom, Roma, 1957)*, printr-o hotărâre de principiu a Consiliilor de Mini tri din ările membre, au luat denumirea de *Grupul Comunită ile Europene*. **Tratatul de Fuziune** se va semna, a adar, la 8 aprilie 1965, devenind func ional din 1 iunie 1967.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Ca potențial, în 1986, *Comunitățile* vor avea un număr de 12 state: Franța, RFG, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Danemarca, Irlanda, Grecia, Spania, Portugalia. Ulterior, 1995, apar Austria, Finlanda, Suedia. ***Tratatul de Fuziune a Comunităților***, intrat în vigoare, administrativ, 1 iunie 1967, prevedea, pentru coordonarea unitară a acestora, constituirea următoarelor *foruri continentale*: Comisia Comunității Europene, Consiliul European, format din șefi de stat și de guverne, Consiliul Ministerial, Parlamentul European (sediul la Strasbourg), Curtea de Justiție, Curtea de Control Financiar, Banca Europeană de Investiții, Comitetul Economic și Social (*ECOSOC*), Fondul European de Cooperare Monetară. De asemenea, în 1965, s-a stabilit o primă posibilă monedă pentru calculele economice convertibile, denumită *European Currency Unit (ECU)*.

Uniunea Europeană (UE) reprezintă, în esență, extinderea scopului și atribuțiilor *Pieței Comune*. Astfel, la 9-10 decembrie 1991, prin ***Tratatul de la Maastricht***, propus de *Consiliul European*, s-a convenit ca aceasta să fie transformată, dintr-o *Uniune exclusiv economică*, într-o *Uniune inclusiv*

În 1971, Consiliul Ministerial al Comunităților Europene de la Bruxelles a adoptat un ***Program*** referitor la realizarea *Uniunii Economice și Monetare Europene*, ceea ce presupunea, printre altele, ca deciziile pentru aceste domenii să fie adoptate la nivel comunitar, iar nu în *profil național*, existând a-a-numitul sistem financiar de *flotare concertată*.

PETRE POPA

politică. La 7 februarie 1992, cele 12 țări care formau, atunci, *Pia a Comună* au semnat ***Tratatul de la Maastricht***, ratificat, după anumite modificări, de parlamentul fiecărui stat membru. Efectiv, ***Tratatul Uniunii Europene*** a intrat în vigoare începând cu 1 noiembrie 1993. Se mai numește, deseori, ***Tratatul de la Amsterdam***. Data marchează *inaugurarea* oficială a *Uniunii Europene*.

Ambele localități se află în Olanda. Orașul Maastricht, din Sud-Estul *ării lalelelor*, port pe râul Meuse (Maas), este reședință administrativă a provinciei Limburg, are peste 100 000 de locuitori, industrie tradițională și modernă, monumente din secolele XI-XVII, așezare strategică. *Megapolisul* Amsterdam, prima Capitală a Regatului Nederlanden (1808), alături de Haga, reședință regală, este cel mai mare centru economic și administrativ al *teritoriului polderelor*.

Prin ***Tratatul UE*** s-a stabilit, în primul rând, caracterul deschis al *Noului Continent*. Importante prevederi se referă la libera circulație a persoanelor, desființarea progresivă a frontierelor dintre statele membre, formarea *Uniunii Monetare*, consolidarea potențialului financiar, industrial, agrar, comercial, condiții superioare privind afirmarea personalității umane și comunitare.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Principalele instituții de conducere ale *Uniunii Europene* sunt, ca esență, cele existente, anterior, la *Piața Comună*: *Parlamentul European*, ales pe cinci ani, format din *eurodeputați*, *Consiliul European*, constituit din reprezentanți guvernelor statelor membre, *Comisia Europeană*, condusă de un președinte ales pe patru ani, for executiv, are dreptul de a iniția ***Proiecte de legi*** propuse, apoi, *Parlamentului European*, *Curtea de Justiție*, care se ocupă cu *armonizarea* dreptului comunitar, *Curtea de Conturi*, urmărește modul de folosire a fondurilor comunitare.

Activitatea acestor *cinci mari instituții* ale *Uniunii Europene* este considerată esențială în ceea ce privește *strategia* continentală. Un rol important revine, de asemenea, *Comitetului Economic și Social*, *Comitetului Regiunilor*, *Avocatului Poporului*, *Băncii Europene de Investiții*, *Băncii Centrale Europene*, *Eurocorp*, altor *segmente funcționale*, integrate scopului asumat prin ***Tratatul de la Maastricht***.

În concluzie, formarea și extinderea *UE* au avut mai multe etape, numite, convențional, *valuri*. Prin ***Tratatul de la Roma***, 25 martie 1957, intrat în vigoare, 1 ianuarie 1958, cele *ase state* s-au asociat în *Piața Comună*, devenind, ca perspectivă, fondatoare ale *UE*, respectiv, în ordine alfabetică, Regatul Belgia, Republica Franța, Republica Federală Germania,

PETRE POPA

Republica Italia, Marele Ducat de Luxemburg, Regatul Țările de Jos (Olanda), urmărind, prevalent, *proiecte economice*.

Apoi, prin *Valul I* au semnat ***Tratatul de Aderare***, 22 ianuarie 1972, fiind considerate țări membre, efectiv, 1 ianuarie 1973, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Regatul Danemarca, Republica Irlanda (de Sud), cifra ridicându-se, astfel, la nouă state comunitare.

Datorită evoluției continentale favorabile, în *Valul II* s-a realizat semnarea ***Tratatului de Aderare*** de Republica Grecia, 28 mai 1979, membru cu drepturi depline, inițial, 1 ianuarie 1981, dar, cu activitate integrată, efectiv, începând cu 1 ianuarie 1986, numărul țărilor ajungând, a adar, la zece.

Ceea ce se numește *Valul III* presupune, intrarea în *Piața Comună*, a Regatului Spania și Republicii Portugalia, semnatare, 12 iunie 1985, iar, de la 1 ianuarie 1986, cu preocupări economice concrete, totalizându-se, astfel, 12 țări europene, consemnate, acum, pe *Drapelul Uniunii*, prin cele 12 stele, așezate circular.

A adar, la prăbușirea *Sistemului Estic*, în 1990, toate cele trei *Comunități Europene*, cu sediul la Bruxelles, aveau 12 state membre. Sunt considerate, astăzi, totodată, țări fondatoare ale *Uniunii Europene*,

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

structură complexă, inaugurată, oficial, după cum s-a precizat, 1 noiembrie 1993, Maastricht (Olanda).

Peste pu în timp, prin *Valul IV*, Republica Austria, Republica Finlanda, Regatul Suedia au semnat *Tratatul de Aderare*, devenind componente ale *UE*, efectiv, 1 ianuarie 1995. Numărul membrilor ajungea, astfel, la 15 state cu drepturi depline comunitare.

Cea mai amplă extindere, de până acum, este *Valul V*. Se realizează, oficial, la primirea în *UE*, a zece state, toate republici, respectiv: Cehia, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia, Ungaria. Ac iunea s-a *demarat* în februarie 2000 și se finaliza la 1 mai 2004, prin *Summit*-ul de la Dublin, pe timpul pre edin iei Republicii Irlanda, care înlocuise, după ase luni, pre edin ia Republicii Italia .

Ca urmare, începând cu 1 mai 2004, *Uniunea Europeană* a ajuns la 25 de membri, reprezentând mai mult de jumătate din totalul ărilor Continentului. Ini ial, Bulgaria și România s-au aflat alături de statele

Pre edin ia CEE, respectiv, UE este *colegială*, fiind exercitată, timp de ase luni, prin rota ie, de statele membre, începând, ca regulă generală, cu datele de 1 ianuarie, respectiv, 1 iulie ale fiecărui an. *Tratatul de Aderare* al celor zece state, din *Valul V*, anterior integrării, fusese semnat la Atena, 16 aprilie 2003. Un record în materie de ine Olanda, care a condus *CEE* și *UE* de cel pu în op ori: iulie-decembrie 1969, 1972, 1976, 1991, 2004, ianuarie-iunie 1981, 1986, 1997 etc. Alte mandate: Luxemburg, iulie-decembrie 1997, ianuarie-iunie 2005; Italia, iulie-decembrie 1990, iulie-decembrie 2003; Danemarca, ianuarie-iulie 1993, ianuarie-iunie 2003.

PETRE POPA

amintite mai sus, dar neîndeplinirea totalitară a criteriilor stabilite au determinat amânarea aderării până la 1 ianuarie 2007.

În ceea ce privește primirea României, se poate vorbi de *Valul V extins*, respectiv, semnarea *Tratatului de Aderare*, luni 25 aprilie 2005, la Luxemburg, alături de Republica Bulgaria, conferindu-se perspectiva ca, la 1 ianuarie 2007, să devină, efectiv, țări membre ale *UE*. Prin acest moment, numărul statelor s-a ridicat la 27, admise ritmic în *Clubul select continental*. Parlamentul European, întrunit, special, pentru început, 29 noiembrie 2006, ulterior, de mai multe ori, la Strasbourg a aprobat, concludent, primirea Bulgariei și României în *Marea Familie Europeană*. Se află în pregătire, pentru o eventuală aderare, Republicile Turcia, Croația, Albania.

Valurile amintite au presupus, ca succesiune, momente deosebit de importante, precum: avansarea *Cererii* de aderare, **acceptul**, de principiu, al forurilor continentale pentru a începe negocierile, verificarea periodică a îndeplinirii *Codului de conduită al UE (Acquis comunitar*, stabilit în 1958), supervizarea stabilităii politicilor interne prin comisarii europeni, specialiți în domeniile de interes general, obținerea *Avizului Conform*, din partea Comisiilor parlamentare de la Strasbourg, invitarea de a semna *Tratatul de Aderare*, ratificarea acestui document în toate parlamentele statelor membre, aprobarea, ca determinare, a nivelului standardelor de

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

integrare, votul final al Parlamentului European, precedat de un *Summit* special în Capitala statului ce asigură pre edin ia colegială, pentru ase luni, a Uniunii Europene. În ultima parte a anului 2006, pre edin ia Uniunii Europene a apar inut Finlandei.

Referitor la *Acquis*-ul european, acest *sumum* al normelor juridice, adoptate pe baza criteriilor *Tratatelor constitutive ale structurilor*, Paris (1951), Roma (1957), Maastricht (1991), Amsterdam (1993), se referă la îndeplinirea cerin elor a *31 de Capitole*, obligatorii pentru *accesul* în Comunitatea Continentală. Acestea sunt: (1) *Libera circula ie a mărfurilor*; (2) *Libera circula ie a persoanelor*; (3) *Libera circula ie a serviciilor*; (4) *Libera circula ie a capitalului*; (5) *Dreptul societă ilor comerciale*; (6) *Concuren a*; (7) *Agricultura*; (8) *Pescuitul*; (9) *Transporturi*; (10) *Impozitare*; (11) *Uniunea Economică i Monetară*; (12) *Statistica*; (13) *Politica socială i ocuparea for ei de muncă*; (14) *Energie*; (15) *Industrie*; (16) *Intreprinderi Mici i Mijloci*; (17) *tiin ă i cercetare*; (18) *Educa ie, pregătire profesională, tineret (inclusiv sport)*; (19) *Telecomunica ii*; (20) *Cultură i audiovizual*; (21) *Politică regională*; (22) *Protec ia mediului înconjurător*; (23) *Sănătate i protec ia consumatorilor*; (24) *Justi ie i afaceri interne*; (25) *Uniune vamală*; (26) *Rela ii externe*; (27) *Politică*

PETRE POPA

externă i de securitatea comună; (28) Control financiar; (29) Prevederi financiare i bugetare; (30) Institu ii ; (31) Alte domenii.

Urmărirea îndeplinirii acestor criterii de *preaderare* se face de Comisia Europeană, ca for executiv, sau de alte institu ii abilitate, prin **Foia de Parcurs** a fiecărui stat. În condi iile când cerin ele stabilite conform unor asemenea **Capitole**, nu sunt realizate la *standardele* stabilite, se poate aplica a a numita *Clauză de salvagardare*, pe durată de un an, ori, în cazuri excep ionale, se respinge aderarea solicitată.

Pentru România, **Avizul Conform** s-a propus, ini ial, prin Comisia de Politică Externă a Parlamentului European, fiind acordat cu 59 de voturi favorabile, două voturi împotriva i două ab ineri, raportor special, *eurodeputatul* francez Pierre Moscovici. Apoi, la 13 aprilie 2005, plenul Parlamentului *UE*, întrunit la Strasbourg, a acordat României **Avizul Conform**, 497 de voturi, 93 împotriva, 71 de ab ineri, în vederea semnării **Tratatului de Aderare** (25 aprilie 2005) .

Ulterior, în ziua de 16 mai 2006, *Comisia Europeană*, for executiv, 25 de comisari, câte unul din fiecare stat membru, având sediul la Bruxelles, a prezentat *Consiliului European*, apoi *Parlamentului European*, întrunit la

* În structurile continentale există, concomitent cu Parlamentul Uniunii Europene de la Strasbourg, Adunarea Consiliului Europei, cu sediul la Bruxelles, în care, la 25 ianuarie 2006, pre edintele României, Traian Băsescu, a expus stadiul pregătirii ării noastre pentru intrarea, începând cu 1 ianuarie 2007, în *UE*, fără a fi oportună activarea *Clauzei de salvagardare*.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Strasbourg, *Raportul de ară pentru România*, anunând suspendarea monitorizării asupra unor probleme urmărite, special, până atunci, de instituțiile continentale și Comisia UE de la București.

Momentele amintite au precedat *unda verde* din 26 septembrie 2006, emisă prin *Raportul Comisiei Europene*, privind accesul spre evenimentul final, 1 ianuarie 2007, referitor la integrarea certă a României, consemnată efectiv, datorită îndeplinirii, în cea mai mare măsură, a exigențelor impuse noilor membri ai Uniunii Europene. Țara noastră a fost monitorizată, special, pentru domeniile: economie de piață, agricultură, justiție, corupție, alte subcapitole, în etapa mai-septembrie 2006.

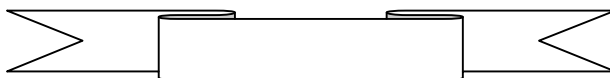
Ratificarea parlamentară de către Statele ce făceau parte din UE, înainte de 1 ianuarie 2007, privind primirea României, s-a realizat, preponderent, în 2006. Așa, de exemplu, la 9 mai 2006, Parlamentul Suediei (statul 16), la 10 mai 2006, Parlamentul Austriei (statul 17), la 21 iunie 2006, Parlamentul Irlandei (statul 20), la 5 iulie 2006, Parlamentul Olandei (statul 21), ca succesiune, au aprobat *Tratatul României cu UE*.

Ultimele acorduri s-au exprimat de parlamentele din Belgia, Franța, Danemarca, Germania. Astfel, la 27 iunie 2006, Adunarea Națională a Franței (stat *avocat* al României), a ratificat *Tratatul* amintit, iar Senatul (*Camera decizională*) s-a pronunțat în octombrie 2006. De asemenea, forurile

PETRE POPA

abilitate din Danemarca și Germania i-au dat acordul, spre sfârșitul lunii noiembrie 2006. Ca dovadă, la 24 noiembrie 2006 *Bundesratul*, Camera Superioară (decizională) a Parlamentului German, a aprobat, în continuarea avizului din *Bundestag*, în unanimitate, ratificarea ***Tratatului privind aderarea României și Bulgariei la Uniunea Europeană***, devenind, în *cronologia* adoptării unei asemenea decizii, ultimul legislativ al *Europei celor 25* care s-a pronunțat asupra acestui demers. Ca succesiune, 29 noiembrie 2006, Comisia de Politică Externă a Parlamentului European a audiat, din nou, la Strasbourg, ***Raportul Moscovici***, cuprinzând concluziile finale asupra îndeplinirii de cele două state a cerințelor pentru primirea în Uniunea Europeană.

Joi, 14 decembrie 2006 și vineri, 15 decembrie 2006, la Bruxelles, prin *Summit*-ul de iarnă al *Consiliului European* (președinte finlandeză) s-a încheiat *Valul V* al extinderii *UE*, având, de la 1 ianuarie 2007, un număr de 27 de state. România a fost reprezentată, la acest moment istoric, de președintele Traian Băsescu și premierul Călin Popescu Tăriceanu. Pentru București, s-a acordat, în *Comisia Europeană*, un post de *comisar*, domeniul *multilingvismului*, Leonard Orban, precum și un înalt demnitar la *Curtea Europeană de Conturi*. Un nou drum pentru modernizarea României a început, a adăugă, la 1 ianuarie 2007.

XI. NOILE DIMENSIUNI ALE LUMII VECHI

„Europa dore te să rămână un Continent deschis pentru cultură, cunoaștere și progres social”.

Proiectul Constituției Europene (2004)

În fiecare an, la 9 Mai, se celebrează *Ziua Europei*. Evenimentul surprinde, pe de o parte, victoria *Alia ilor (Națiunilor Unite)* în cel de *Al Doilea Război Mondial* (9 Mai 1945), dar și etapa de când au început să prindă contur, cu adevărat, primele realități caracteristice viitorului destin continental al *Lumii Vechi*. În 2007, momentele invocate vor avea în vedere, cu deosebire, dinamica evoluției *Uniunii Europene*, formată, acum, din 27 de state membre, cu drepturi depline.

Ultimele două (România și Republica Bulgaria), așa cum s-a precizat anterior, după ce au semnat *Tratatul de Aderare*, iar parlamentele celor 25 de țări, făcând parte din *Uniune*, l-au ratificat, primească statutul definitiv, considerându-se că îndeplinesc *patrimoniul* de îndatoriri stabilite de forurile specializate, începând, oficial, cu 1 ianuarie 2007. Având în

PETRE POPA

vedere noua configura ie a *Lumii Vechi*, se poate aprecia cã *Uniunea Europeanã*, construitã timp de 50 de ani (1957-2007), însumeazã un teritoriu ce se întinde de la Oceanul Atlantic (Vest), la Rãul Prut (Est), de la Peninsula Scandinavã (Nord), la Marea Mediteranã (Sud), devenind, astfel, una dintre comunitã ile reprezentative ale *Mapamond*.

Reamintim faptul cã, *Tratatul de la Maastricht*, aprobat de Consiliul European în decembrie 1991, invocat în paginile precedente, a creat condi iile diplomatice privind inaugurarea oficialã, în noiembrie 1993, a *Uniunii Europene*. Momentul reprezenta, la începutul ultimului deceniu al *Mileniului II*, concretizarea, de succes, a conceptelor expuse de *Pãrin ii Europei Unite*, cu deosebire de *fondatorii* francezi Jean Monnet și Robert Schuman, cu aproape o jumãtate de veac în urmã.

Ultimul, originar, ca familie, din Lorena, zonã de interferenã a *contradic iilor* seculare franco-germane, a pãstrat, simbolic, cetã enie dublã, ca sens al posibilului compromis *pacifist*, dintre Fran a și Germania postbelice, fiind favorabil, ini ial, formãrii *Comunitã ii Economice a Cãrbunelui și O elului (CECO)*, apoi, *constituirii Pie ei Comune (CEE)* și *Euratom*. *Nodul gordian* fusese reprezentat inclusiv de bogã iile din

Consiliul European (1975), superior Consiliului de Mini tri, este institu ie tradi ionalã a *CEE*, în prezent, *UE*, fiind format din efi de stat și din premierii guvernelor țãrilor membre. Participã, frecvent, mini trii de externe. Nu trebuie confundat cu *Consiliul Europei*, for consultativ continental, înfiin at în 1949, ori cu Comisia (executivã) a *UE*.

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

regiunea de graniță Saar (Saare), ce ar fi permis Germaniei, prin valorificarea resurselor din ceea ce numim *Saarland*, având sediul administrativ la Saarbrücken, să-și refacă o bună parte din potențialul economic, de factură strategică. De aceea, Franța va propune și va obține *reconcilierea* dorită, prin intermediul *supervizării*, în primul rând, a producției de minereuri, aflate la baza oricărei economii ce își protejează materiile prime conexe bogățiilor naturale proprii.

Statele fondatoare, Franța, RFG, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg (*Mica Europă*), rămân și astăzi *portdrapelul* Uniunii Europene, cele mai multe merite revenind Parisului. De-a lungul timpului, aceste țări au acumulat experiența benefică *diplomației active*, oportună atât înființării celor trei mari *Comunități continentale occidentale*, relevate mai sus, extinse treptat, dar durabil, cât și accentuării, prin diferite modalități, a *presiunilor* asupra Estului european organizat, până în 1990, conform altor principii.

După cum se poate observa din normele ce constituie *Acquis*-ul european, prima oportunitate a Occidentului a fost, competițional cu *Sistemul comunist* opozant, *Libera circulație a mărfurilor*, ceea ce reliefează, în plan esențial, caracterul prevalent economic al acțiunii

* Unele dintre cele *31 de Capitale*, ce constituie *Acquis*-ul european, au fost deschise sau închise provizoriu, ori definitiv, de România, pe timpul următoarelor mandate semestriale: Irlanda (ianuarie-iunie 2004); Olanda (iulie-decembrie 2004); Luxemburg (ianuarie-iunie 2005); Marea Britanie (iulie-decembrie 2005); Austria (ianuarie-iunie 2006); Finlanda (iulie-decembrie 2006). De la 1 ianuarie 2007, prețurile apar în Germania.

PETRE POPA

Comunită ilor continentale spre Răsărit, dublat, se în elege, de criteriile politice.

Caracterul deschis al Uniunii Europene conferă statelor care acceptă rigorile *Acquis*-ului, listate mai sus, exprimarea op iunii de aderare, în viitor, venită din partea guvernelor ce conduc, bunăoară, Elve ia, Norvegia, Turcia, Croa ia, Serbia, Albania, Ucraina etc. Pentru fiecare aderare, *UE* percepe o taxă, oferind, totodată, fonduri necesare numeroaselor programe comunitare.

A a, de exemplu, în ceea ce prive te România, costurile de aderare se cifrează la aproximativ ase miliarde de Euro, dar, prin contribu ie comunitară va primi, treptat, peste 30 miliarde de Euro, ceea ce permite lansarea, ori reluarea, anumitor proiecte, mai ales economice, în special agricole, sau de mediu, *agrementate* cu obiectivele continentale. În iunie 2006, s-a prezentat *Raportul Final de ară pentru România*, înaintea deciziei definitive privind aderarea, cu drepturi depline, la *UE*.

Marile hotărâri ale forurilor *Uniunii Europene*, amintite anterior, adoptate în cadrul unor *Summit*-uri, sunt *livrate*, apoi, spre autentificare, sediilor centrale de la Bruxelles (Belgia) i Strasbourg (Fran a). *Documentele de aderare* la *UE* sunt conservate prin *Trezoreria* Italiei, considerată *depozitarul* oficial continental. După aprobarea de Parlamentul

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

European a aderării fiecărui stat membru, acesta are posibilitatea să- i *implanteze*, pragmatic, problematica specifică normelor continentale în teritoriul na ional, folosindu-se perioade variabile de tranzi ie integratorie.

Prezentăm, în continuare, *sinoptic*, structura *Noului Continent al Lumii Vechi*, constituit din realități tradi ionale, dar, mai ales, contemporane, ale anului 2007.

Nr. crt.	Denumirea oficială a statului	Suprafaa a (km ²)	Locuitori (mii)	Anul aderării	Număr euro-parlamentari
0	1	2	3	4	5
1	Regatul Belgiei	30 513	9 800	1957*	22
2	Republica Cehă	78 800	9 800	2004	20
3	Regatul Danemarcei	43 069	5 100	1973	13
4	Republica Federală Germania	356 151	79 800	1957*	99
5	Republica Estonia	45 100	1 550	2004	6
6	Republica Elenă (Grecia)	131 944	8 900	1986	22
7	Regatul Spaniei	504 783	35 200	1986	50
8	Republica Franceză	547 062	52 300	1957*	72
9	Republica Irlanda (de Sud)	70 283	3 000	1973	12
10	Republica Italiană	301 220	55 400	1957*	72
11	Republica Cipru	9 251	660	2004	6

State fondatoare ale celor trei Comunită i continentale, implicit ale Uniunii Europene, care au constituit, ini ially, ceea ce se numea, figurativ, *Mica Europă*..

PETRE POPA

0	1	2	3	4	5
12	Republica Letonia	63 700	2 600	2004	8
13	Republica Lituania	65 200	3 600	2004	12
14	Marele Ducat al Luxemburgului	2 586	350	1957*	6
15	Republica Ungară	93 030	10 400	2004	20
16	Republica Malta	316	320	2004	5
17	Regatul ărilor de Jos (Olanda)	40 844	13 500	1957*	25
18	Republica Austria	83 849	7 500	1995	17
19	Republica Polonă	312 677	33 500	2004	50
20	Republica Portugheză	92 082	8 600	1986	22
21	Republica Slovenia	20 300	1 700	2004	7
22	Republica Slovacia	49 100	4 000	2004	13
23	Republica Finlanda	337 009	4 600	1995	13
24	Regatul Suediei	449 750	8 200	1995	18
25	Regatul Unit al Marii Britanii i Irlandei de Nord	244 044	54 300	1973	72
26	Republica Bulgaria	110 912	8 600	2007	15
27	România	237 500	21 200	2007	35
TOTAL		4 321 075	444 480	-	732 (număr maxim admis)

Din punct de vedere al apartenen ei politice, aproape jumătate din *europarlamentarii* anului 2007 fac parte din **Grupul Partidului Popular European** i al **Democra ilor Europeni**, urmând, apoi, **Grupul Partidului**

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Socialiștilor Europeni, Grupul Alianței Liberalilor și Democraților pentru Europa. Există, inclusiv, *Grupul celor neînscrși (Independenți)*.

Din cele 27 de state notificate în *Tabelul sinoptic*, ase sunt regate, unul este Mare Ducat, iar, 20 sunt republici. După mai multe dezbateri, s-a reușit publicarea *Proiectului Constituției UE*, având patru părți: *Uniunea; Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii; Politicile și Funcționarea Uniunii; Dispoziții Generale și Finale. Partea I* se compune din: *Preambul*, precum și *Nouă titluri* denumite: (I) *Definiția și obiectivele Uniunii*; (II) *Drepturile fundamentale și cetățenia Uniunii*; (III) *Competențele acțiunilor Uniunii*; (IV) *Instituțiile Uniunii*; (V) *Exercitarea competențelor Uniunii*; (VI) *Viața democratică în Uniune*; (VII) *Finanțele Uniunii*; (VIII) *Uniunea și vecinătatea sa apropiată*; (IX) *Calitatea de membru al Uniunii*. Urmează: *Partea a II-a*, ase titluri; *Partea a III-a*, apte titluri; *Partea a IV-a*, prevederi generale.

Proiectul Constituției Uniunii Europene, prezentat de Valery Giscard d'Estaing, iulie 2003, însumând, numai în *Partea I*, 59 de **Articole** și numeroase **Capitole, Secțiuni, Paragrafe**, supuse, încă, analizei parlamentelor naționale, ori, aprobării, de cetățeni, prin *referendum*, se deschide cu un *moto* din **Opera** istoricului grec, al clasicismului antic, Thucydides (460-396 î.Hr.), privind raportul dintre democrație și realitatea

PETRE POPA

legislativă: „*Constituția noastră se numește democratică deoarece puterea nu este în mâinile unui grup minoritar, ci în mâinile celor mulți*”.

Faptul că autorii **Proiectului** au optat pentru a înscris, pe frontispiciu, un *text elen premodern*, vine în întâmpinarea inclusiv a opiniei noastre, aceea că realizarea **Continentalului Unit** a preocupat numeroase generații, ale tuturor timpurilor, dar modalitățile folosite, cu deosebire în timpul războiului, nu au fost cele mai benefice.

Tratatul, referitor la conținutul **Constituției UE**, s-a finalizat la Bruxelles, vineri, 18 iunie 2004, *Summit-ul* având loc pe timpul reuniunii semestriale (ianuarie-iunie 2004) a Republicii Irlanda. Apoi, la 29 octombrie 2004, *Comisia UE*, întrunită la Roma, sub președinția Regatului Țărilor de Jos (Olanda), a aprobat **Actul privind Constituția UE**. Din partea României, cu toate că era numai candidat al *Noului Continent*, au participat președintele Ion Iliescu și Mircea Geoană, ministru de externe. Demersurile amintite nu au determinat, automat, aprobarea **Proiectului Constituției** în țările care compuneau, atunci, Uniunea.

Astfel, locuitorii din Olanda și Franța au respins, prin *referendum*, în 2004-2005, documentul invocat, iar parlamentele din alte state avansează diferite propuneri de îmbunătățire a textului. Este traversată, aadar, *o adevărată criză a consensului constituțional european*. Unul dintre autorii

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

important i ai **Proiectului Constitu iei**, ratificat, pânã acum, numai de 16 țãri, ultima, Finlanda (7 decembrie 2006), este considerat Valery Giscard d'Estaing, fost pre edinte al Fran ei, lider de necontestat al Uniunii.

Un alt document, foarte important pentru *UE*, rãmâne **Tratatul de Aderare** al fiecãrui stat, pãstrat, dupã parafarea unanimã a parlamentelor celorlalte țãri cu drepturi depline, precum si de Parlamentul Continental de la Strasbourg, a a cum s-a scris mai sus, în *Arhiva Trezoreriei* Italiei. Bunãoarã, textul **Tratatului privind Aderarea României**, semnat de efii de stat i de guvern, sau de mini trii lor de externe, din cele 25 de state membre, Luxemburg, 25 aprilie 2005, aflat pe *masa de lucru* a mai multor legislative europene, timp de un an (2006), în vederea ratificãrii, se compune din *ase articole* i numeroase *anexe*, acoperind, ca principiu, **Capitolele Acquis**-ului european, amintite anterior. A fost redactat într-un singur exemplar original, Bruxelles, 31 martie 2005, care s-a tradus, apoi, in limbile tuturor membrilor Uniunii Europene.

Negocierile României, denumite **Agenda 2000**, au început, efectiv, în 1997, pre edinte, Emil Constantinescu, în 1999-2000 fiind *închise* (aprobate) nouã **Capitole**, din cele 31 ale **Acquis**-ului european. Periodic, *Comisia Europeanã* a prezentat **Rapoarte despre România**: noiembrie 1998, octombrie 1999, noiembrie 2000, noiembrie 2001. La 13 noiembrie 2002,

PETRE POPA

România a primit o nouă *Foaie de parcurs* pentru accelerarea pregătirilor în vederea aderării. *Cererea* data din 1993, iar, *Acceptul*, din 1995.

Apoi, în cadrul reuniunii de la Bruxelles, 17 decembrie 2004, sub patronaj olandez, s-au consemnat finalizarea negocierilor și calendarul privind aderarea, moment *succedat*, a adar, prin: definitivarea Textului *Tratatului* (Bruxelles, 31 martie 2005), acordarea *Avizului Conform*, al Parlamentului de la Strasbourg, 13 aprilie 2005, când, după cum s-a spus anterior, din 661 de europarlamentari, 497 au votat pentru, 71 s-au abținut, 93 împotriva, respectiv, semnarea *Tratatului de Aderare*, 25 aprilie 2005, la Luxemburg, care asigură prezența în Uniunii, ianuarie-iunie 2005. Din partea României, *Tratatul de Aderare* a fost semnat de președintele Traian Băsescu, primul ministru, ministru Călin Popescu Tăriceanu, ministrul de externe, Mihai Răzvan Ungureanu. Pe timpul integrării, România trebuie să absoarbă, prin urmare, aproximativ, 30 de miliarde de Euro.

Una dintre cele mai ample provocări ale continentalizării a devenit sistemul de factură financiară. În 1969, șefii statelor *Pier și Comune (CEE)*, în cadrul Summit-ului de la Haga, au convenit asupra realizării *Uniunii Economice și Monetare a Europei*, Comitetul de Inițiativă fiind condus de Pierre Werner, prim-ministru al Luxemburgului, considerat *Părintele Euro* (n. 1913, în funcție din 1959).

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Primul *Raport anual*, pe acesta problematică, datează din 1970, fără să se stabilească, expres, noua monedă unică europeană. În schimb, se concluzionează asupra oportunității centralizării politicilor macroeconomice ale țărilor membre prin ”fixarea completă și ireversibilă a parităților și liberalizarea totală a circulației capitalului”.

În anii 1971-1979, *Planul Werner* s-a confruntat cu o anumită disoluție, datorată, printre altele, anulării, pentru un timp, 1971-1973, a cursului fix dolar-aur, cunoscut de specialiștii domeniului prin *Sistemul Bretton-Woods*. Cu toate acestea, în martie 1979, fapt enunțat ca succes notabil, *Planul Werner* a fost relansat, constituindu-se, *Sistemul Monetar European*. Avea, ca suport, un mecanism al ratelor de schimb stabil, ușor ajustabile, *etalonul* reprezentând figura unui *co*, în care se converteau, sub formula *Ecu*, monedele țărilor comunitare.

La 1 ianuarie 1999, după extinderea progresivă a *Uniunii Europene*, având atunci, prin *Tratatul IV*, de la 1 ianuarie 1995, ca membri cu drepturi depline și egale, 15 țări, a fost lansată nouă monedă, denumită *Euro* (€), sugerând continentalizarea, europeanizarea, dar și una dintre cele mai importante litere ale *Alfabetului Elen*, respectiv, *Epsilon*.

Acțiunile financiare continentale au fost înlesnite și de faptul că, la 1 iulie 1968, intrase în vigoare desființarea drepturilor de vamă industrială între statele comunitare, menținându-se, ca valabile, numai *Tarifele exterioare comune*.

PETRE POPA

Moneda € va fi introdusă în circulație, posibil generalizată, începând cu 1 ianuarie 2002, moment ce a presupus redimensionarea activității Băncii Centrale Europene (BCE), condusă de Consiliul General, Consiliul Guvernatorilor, Directorat.

Statele care au acceptat, *atunci*, aderarea la *Uniunea Monetară Europeană*, ulterior și Slovenia, 1 ianuarie 2007, au folosit următorul *curs convertibil* al monedelor naționale în raport cu *Euro*:

Nr. crt.	Țara europeană	Moneda curentă	Pentru un Euro (€)
1.	Austria	șilingul	13,7 (2002)
2.	Belgia	Francul	40,3 (1999)
3.	Germania	Marca	1,9
4.	Spania	Peseta	166,3
5.	Finlanda	Marca	5,9
6.	Fransa	Francul	6,5
7.	Irlanda (de Sud)	Lira	0,7
8.	Luxemburg	Francul	40,3
9.	Olanda	Florinul	2,2
10.	Portugalia	Escudo	200,4
11.	Grecia	Drahma	340,7
12.	Italia	Lira	1936,2

După cum rezultă din această prezentare, la momentul respectiv, nu au agreat *Euro*, dintre statele membre ale Uniunii, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Suedia, Danemarca. Un *Euro* se divide în 100

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

de eurocen i. Inconveniente financiare s-au regăsit, major, cu ocazia dezbaterii Bugetului Uniunii Europene, decembrie 2005, pentru exercițiul 2007-2013. Președintele britanic s-a confruntat, mai ales, cu poziția diferită a Franței, dar și a altor țări, *compromisul* fiind *ajustat* de Germania.

Noua fizionomie a *Lumii Vechi* presupune, fără echivoc, inclusiv, norme democratice de comportare civică a locuitorilor Uniunii Europene, integrate culturii și civilizației contemporane. De aceea, în zilele de 11-12 ianuarie 2006, prin *Summit*-ul de la Viena, sub președinția Austriei, s-a convenit ***Acordul*** tuturor Miniștrilor de Interne ai statelor membre, ori, candidate la aderare, sau, asociate, ca *Europol*, instituție specială a *UE*, să facă *saltul* de la *practicile informaționale*, la cele *operaționale*. Aspectul presupune abandonarea sistemului folosit anterior, acela de a transfera cauzele civile exclusiv spre țările de origine ale cetățenilor. *Europol* are, pe viitor, obligația ca, în urma *administrării* probelor, să decidă sancțiunile, nemijlocit, pe teritoriul unde se produc infracțiunile.

Motivațiile pentru care s-au creat, la început, cele trei mari comunități continentale, respectiv, *CECO*, *CEE*, *Euratom*, dar, mai ales, beneficiile transformării *Pieței Comune* (*CEE*) în *Uniunea Europeană* (*UE*), vor fi consolidate, cu toată certitudinea, prin relansarea *Lumii Vechi*, în evoluția complexă a *Mapamondului*. Orizontul de așteptare este *grefat*,

PETRE POPA

persuasiv, pe asigurarea prioritărilor în domeniile prosperității economice, protecției mediului înconjurător, conservării pacifismului, respectării legilor.

La 27 septembrie 2006, România a primit, din partea președintelui *Comisiei Europene*, Jose Manuel Barroso, prezent la București, însoțit de comisarul pentru extindere, Olli Rhen (Finlanda), dar și de la ambasadorul permanent al *Comisiei Europene în România*, Jonathan Scheele, asigurarea certă privind acceptarea țării noastre în *Comunitatea Continentală*, începând cu 1 ianuarie 2007. Ultimele decizii supreme și festivități au avut loc, la adar, în *Consiliul European*, joi și vineri, 14-15 decembrie 2006, la Bruxelles, iar în Parlamentul de la București, miercuri 20 decembrie 2006.

La sărbătorirea *Anului Nou 2007*, s-au aflat în Capitala României, pentru a arboriza Drapelul UE, Președintele Parlamentului Uniunii, Jose Borell, mai mulți comisari europeni, precum și ministrul de externe al Germaniei, țara care asigură președinția comunitară în perioada ianuarie-iunie 2007.

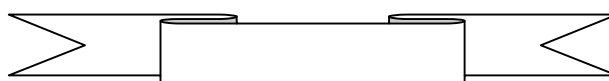
Peste puțin timp, dată inițială, 13 mai 2007, ulterior, semestrul II 2007, în România se vor face alegeri pentru *eurodeputați* (35), până atunci fiind considerați membrii Parlamentului European actualii *observatori*, delegați ai legislativului de la București, reprezentând, la Strasbourg, cel de al *nouălea* stat ca mărime al Uniunii. Cifra enunțată (35) plasează statul nostru pe locul apte privind numărul de *europarlamentari*, comparativ cu

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

celelalte na iuni, iar în *Consiliul European*, beneficiem, ca exprimare virtuală de 15 voturi. Totodată, în 2007, Sibiu este *Capitală culturală europeană*, împreună cu Luxemburg, continuând tradiția lansată de Grecia, 1985 (Patras).

La 15 ianuarie 2007, s-au redeschis lucrările Parlamentului European, Strasbourg, întrunind, efectiv, deputați din toate cele 27 de state nominalizate. Se constituia, ca noutate, *Grupul europarlamentarilor de extremă dreapta*, prin contribuția directă inclusiv a României (cinci) și a Bulgariei (unul). Apoi, în zilele de 8-9 martie 2007, a avut loc, la Bruxelles, *Consiliul European de Primăvară*, președinție germană, fiind adoptate măsuri referitoare la *energiile neconvenționale și reducerea poluării*. Ulterior, 25 martie 2007, de la Muzeul de Istorie din Berlin s-a lansat, inițiativă, Cancelarul german, Angela Merkel, ***Declarația referitoare la împlinirea a 50 de ani de la constituirea primelor Comunități Europene***, Roma, 25 martie 1957.

Datorită stadiului avansat al construcției comunitare, se poate concluziona că *destinul continental al Europei*, finalizat, în contemporaneitate, pe cale preponderent diplomatică, dezvoltă perseverență, competiție, optimism, certitudine, fiind, în cea mai mare măsură, după multiple căutări, o realitate de necontestat.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

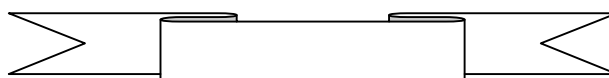
- x Barber, John R, **Istoria Europei moderne**, Editura *Lider*, Bucure ti, 1977;
- x Berstein, Serge, Milza, Pierre, **Istoria Europei**, Institutul European Ia i, Ia i, 1998, 1999;
- x Bo a, Anton Florin, Deaconu, Dumitru, Barbu, Anca tefania, Ungureanu, Emilia, Chirle an, Georgeta, Chirle an, Dumitru, **Politici europene în domeniul dezvoltării durabile**, Editura Universită ii din Pite ti, Pite ti, 2004;
- x Campus, Eliza, **Ideea federală în perioada interbelică**, Editura Academiei Române, Bucure ti, 1993;
- x Carpentier, Jean, Lebrun, Francois, **Istoria Europei**, Editura *Humanitas*, Bucure ti, 1997;
- x Cartier, Raymond, **Dic ionar enciclopedic**, Edi ia a IV-a, Paris, 2002;

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

- x Ciachir, Nicolae, **Istoria politică a Europei de la Napoleon la Stalin**, Editura *Oscar Print*, Bucure ti, 1998;
- x Dobrinescu, Valeriu Florin, **Rela ii româno-engleze 1914-1933**, Editura Universită ii *Alexandru Ioan Cuza Ia i*, Ia i, 1986;
- x Georgescu, Maria, **România, Fran a i securitatea europeană în anii '20**, Editura *Militară*, Bucure ti, 2004;
- x Hen, Christian, Léonard, Jacques, **Uniunea Europeană**, Editura *Coresi*, Bucure ti, 2002;
- x Heydecker, Joe, Leeb, Johannes, **Precesul de la Nürnberg**, Editura *Politică*, Bucure ti, 1983;
- x Iorga, Nicolae, **Figuri reprezentative din istoria universală**, Editura *All*, Bucure ti, 2001;
- x Marseille, Jacques, **Les grand événements de l'histoire du monde**, Editure *Larousse*, Paris, 1999;

PETRE POPA

- x Nicolescu, Gheorghe, **Rela ii româno-franceze în anii Primului Război Mondial. Misiunea H.M. Berthelot**, Editura Universității din Pitești, Pitești, 2005;
- x Pagden, Anthony (Coord.), **The Idea of Europe. From Antiquity to the European Union**, Edited by Cambridge University, Cambridge, 2000;
- x Popa, Petre, **Evolu ii moderne universale (1618-1848)**, Facultatea de Științe Socio-Umane, Universitatea din Pitești, Pitești, 2006, Ediția a II-a, 2007;
- x Popa, Petre, **Redimensionări istorice naționale și continentale (1848-1918)**, Facultatea de Științe Socio-Umane, Universitatea din Pitești, Pitești, 2006, Ediția a II-a, 2007;
- x Roncayolo, Marcel, **Histoire du monde contemporaine**, Paris, 1973;
- x Urwin, Derek W, **Dicționar de istorie și politică europeană (1945-1995)**, Institutul European Iași, Iași, 2000.

INDICE DE PERSOANE

A

Adenauer, Konrad – 123, 127
Coperta IV
Aleksandru I – 60, 64
Alexandria (eponim) – 26, 39
Alexandru Macedon – 10, 24, 25
Alfred cel Mare – 32
Alighieri, Dante – 40
Anan, Cofi – 94
Andora (eponim) – 16
Angenor (mitologic) – 9, 10, 12
Antigonizi (dinastie) – 25
Arcadiu (împărat) – 29
Ariadna (legendar) – 11, 12
Aristotel (filosof) – 25
Artemisa (legendar) – 39
Atatürk, Mustafa K. – 33
Atena (eponim) – 16, 21, 22, 23
Atlantic (eponim) – 15
Atlantida (legendar) – 15
Avans, Andre - 11

B

Ban (diplomat) - 94
Barber, John R –156
Barbu, Anca tefania – 156
Barroso, Jose Manuel – 154
Bărbulescu, C.A. – 2
Băsescu, Traian – 138, 140, 150
Bech, Joseph – 123, Coperta IV
Beneckendorff, Paul von – 82
Berstein, Serge – 156
Berthelot, H.M. - 158
Beyen, Johann W. – 123,
Coperta IV
Bismarck, Otto von – 70
Boccacio, Giovanni – 41
Booth, James W. – 100
Borell, Jose - 154
Bo a, Anton Florin – 156
Bourbon (dinastie) - 64
Bramante, Donato – 40
Brejnev, L.I. - 106
Bretton (Sistemul Woods)–87,151
Briand, Aristide – 81, 89
Coperta IV

PETRE POPA

- Brunelleschi, Filippo – 40
Bruno (de Köln) - 40
Bruno, Giordano – 40
Buonarroti, Michelangelo – 40
Bush, George - 113
Bush, George W. – 113
- C**
- Cabot, John - 36
Cabrini, Nedjalko – 71
Cabral, Pedro Alvarez – 37
Caesar, Iulius – 57
Campanella, Tommaso – 40
Campus, Eliza – 156
Carol (de Hohenzollern) – 70
Carol cel Mare – 31, 83
Carol cel Pleș – 31
Carol V (Quintus) – 32, 44
Carol XII – 46, 48
Carolina (eponim) - 99
Carpentier, Jean – 156
Carter, Jimmy – 113
Cartier, Raymond – 156
Ceaușescu, Nicolae – 4
Champollion, J. F. – 21
Chiriac, Dumitru – 156
Chiriac, Georgeta – 156
Churchill, Winston L.S. – 76, 91, 97 Coperta IV
Ciachir, Nicolae – 157
Cleopatra (regină) – 26
Clinton, W. (Bill) – 113
Columb, Cristofor – 13, 36, 37
Condrenkove, K. – Coperta IV
Constantin cel Mare – 27, 28
Constantinescu, Emil – 149
Cook, James - 37
Copernic, Nicolaus – 13
Coresi (eponim) – 157
Cortés, Hernan - 36
Cromwell, Oliver – 54, 107
Cuza, Alexandru Ioan - 157
Cyrus II – 24
- D**
- Danton, Georges – 56
Darius I – 24
Dawes, Charles G. – 78
Deaconu, Dumitru – 156
Delors, Jacques – Coperta IV
Democrit (în viață) – 19
Diocletian – 27
Dionysos (legendar) – 22
Djuga vili (familie) – 106
Dobrenescu, V.F. - 157
-

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Donatello, Nicolo – 40

Dönitz, Karl – 86, 87

Dumnezeu (divinitate) – 35,38,49

Dürer, Albrecht – 40

E

Ecaterina cea Mare – 34, 48

Eisenhower, D. D. – 113

Elena (Sfânta, eponim) – 58

Erasm (din Rotterdam) – 41

Europe (mitologic) – 9, 10, 11, 12

F

Fedra (legendar) – 11

Ferdinand I (Hohenzollern) – 72

Ferdinand I (Habsburg) – 32,44,64

Filip II (din Macedonia) – 24

Filip II (Habsburg) – 44

Ford (eponim) – 100

Francisc I (Habsburg) – 60, 61

Francisc II (Habsburg) – 61

Franco, Francisco – 80

Franklin, Benjamin – 101

Franz Ferdinand – 71

Frederic Wilhelm III – 60, 64

Frunze (eponim) – 105

Fulton, Robert – 97

G

Gali, Butros B. – 94

Galilei, Galileo – 13, 40

Gasperi, Alcide de – 123,
Coperta IV

Gaulle, Charles de – 85, 89, 123,
124, Coperta IV

Geoană, Mircea – 148

George III – 60

Georgescu, Maria - 157

Georgia (eponim) – 8, 99, 105

Giscard, Valeri – 147, 149

Coperta IV

Gorbaciov, Mihail S. – 106

Grabez, Trifka – 71

Grigore V - 34

Gutenberg, Johann – 41

H

Hadrian (împărat) – 27

Hallstein, Walter – 123,

Coperta IV

Hammarskjöld, Dag – 93

Harward (eponim) – 111

Hebert, Jacques – 56

Hen, Christian – 157

Henric II - 34

Herder, Johann – 53

PETRE POPA

Heydecker, Joe – 157

Himmler, Heinrich - 86

Hitler, Adolf –79,82,83,86,89,123

Honoriu (împărat) – 29

Hristos (divinitate) – 10, 11, 15,
19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

Hrusciov, Nichita S. – 106

Hudson, Henry – 36

I

Iliescu, Ion – 148

Ioana (d'Arc) – 44

Ionescu de la Brad, Ion - 4

Iorga, Nicolae –157

Isabella (de Castilia) – 35, 37

Iunona (legendar) – 28

Iupiter (legendar) – 13, 28

Iustinian (împărat) – 29, 30

J

Johnson, L.B. – 113

K

Kalergi, C. – Coperta IV

Kant, Immanuel – 53

Kellog, Frank B. – 81, 89

Kennedy, J.K. – 113

Keops (faraon) – 39

L

La Fontaine, Jean de – 9

La Valetta (eponim) –16

Larousse (eponim) –157

Las Cases, Emmanuel – 58

Lebrun, François –156

Leeb, Johannes –157

Leibniz, G. W. – 49

Lenin, Vladimir Ilici – 73

Leon X (Papa) – 44

Leonard, Jacques –157

Leonardo da Vinci – 40

Leopold I – 32

Lepsins (învă at) –20

Licurg (legendar) - 22

Lie, Trygve – 93

Lincoln, Abraham – 100

Lothar (rege) – 31

Louisiana (eponim) - 99

Ludovic Germanicul – 31

Ludovic XIV (Bourbon) – 46

Ludovic XVI (Bourbon) –55

M

Machiavelli, Nicolo – 40

Magellan, Fernando - 36

Manaloiu, Daniela Mariana-2

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

- Manethon (istoric) –20 51, 57-64, 103, 157
- Mansholt, S.L.– 123, Coperta IV
- Maria Tereza – 32, 47
- Mariland (eponim) - 99
- Marseille, Jacques –157
- Marshall, G.C. –110,111 ,118,127
- Marte (zeitate) – 28
- Mausol (eponim) – 39
- Mehmed II (sultan) – 33
- Mehmed IV (sultan) – 33
- Mendés, Pierre – 126
- Merkel, Angela - 155
- Minos (legendar) – 11
- Mihail (Romanov) – 33, 48
- Milza, Pierre –156
- Mitterand, François – Coperta IV
- Molotov (Pactul) – 84, 90
- Monnet, Jean – 102,123, 124,126,
128,142, Coperta IV
- Montaigne, Michel de – 5, 40
- Montesquieu (luminist) – 52
- Morus, Thomas – 40
- Moscovici, Pierre –138, 140
- Mussolini, Benito – 80
- N**
- Napoleon I (Bonaparte) –21,50,
- Napoleon III – 62
- Nero (împărat) –29
- Nicolae II (ar) – 79
- Nicolescu, Andrei –2
- Nicolescu, Gheorghe - 158
- Nixon, Richard M. – 113
- Nobel, Alfred – 66, 77, 81
- O**
- Octavianus (împărat) – 26, 27
- Odin (legendar) – 86
- Odobescu, Alexandru – 4
- Olympia (eponim) –21
- Orban, Leonard – 140
- Oscar (eponim) - 157
- Otto I cel Mare – 31, 83
- Otto II – 34
- Otto III - 34
- P**
- Pagden, Anthony –158
- Paris (eponim) - Passim
- Pericle (mare strateg) –23
- Pétain, Henri Ph. – 84
- Petrarca, Francesco – 41
- Petru (Sfânt) – 31
- Petru I cel Mare – 34, 46, 48
-

PETRE POPA

Philippe, André – 124, Coperta IV

Piccolomini, A.S. – 32

Pius II (Papa) – 32

Pius VII (Papa) – 58

Platon (filosof) – 15

Popa, Dan Gabriel – 1

Popa, Petre – Passim

Popescu Târceanu, C. – 140, 150

Poseidon (legendar) – 22

Praga (eponim) – 16

Princip, Gavriilo – 71

Ptolemeu (dinastie) – 25, 26

Pu kin, A.S. – 43

R

Rabelais, François – 41

Radamante (legendar) – 11

Reagan, Ronald – 113

Ramadier, Paul – Coperta IV

Remus (legendar) – 27

Rey, Jean – 123, Coperta IV

Rhen, Olli – 154

Ribbentrop (Pactul) – 84, 90

Ricci, Matteo – 37

Robespierre, Maximilien – 56

Romanovi (dinastie) – 33, 79

Romulus (legendar) – 27

Romulus Augustulus – 27

Roncayolo, Marcel – 158

Roosevelt, F.D. – 91

Rousseau, J.J. – 52

Rudolf II – 32

S

Saint – Pierre (teolog) – 49

San Francisco (eponim) – 92

San Marino (eponim) – 16

San Salvador (eponim) – 14

San Stefano (eponim) – 70

Sarpedon (legendar) – 11

Scheele, Jonathan – 154

Schicklgruber, Adolf – 82

Schopenhauer, Arthur – 63

Schuman, Robert – 120, 123, 124,
125, 127, 142, Coperta IV

Seleucizi (dinastie) – 25

Semiramida (legendar) – 39

Shakespeare, William – 41

Smith, Adam – 53

Smuts, Jan Christiaan – 73

Sofia (eponim) – 16, 29

Soliman Magnificul – 33

Solomon (legendar) – 30

Sorbona (eponim) – 41

EUROPA – DESTIN CONTINENTAL

Souza, Alfonso – 37

Spaak, Paul H. – 123, 126, 128,
Coperta IV

Spinelli, Altiero –123, Coperta IV

Stalin, I.V. – 91, 106, 157

Stan, Doru Gabriel – 2

Stana, Dana - 2

Stresseman, G. – Coperta IV

T

Tarifa (eponim) –15

Tarquinius Superbus –27

Tasman, Abel J. –36

Theodora (împărăteasă) –30

Theodosius I cel Mare –27, 28, 29

Thucydides (istoric) –147

Tipnaste (eponim) - 4

Titograd (eponim) –16

Titulescu, Nicolae – 74

Tiziano, Vecellio –40

Traian (împărat) -27

Truman , Harry –110, 111

Tu ă, Valenti n Constantin –2

U

U Thant, Sithu – 94

Ungureanu, Emilia –156

Ungureanu, M.R. – 150

Urwin, Derek W. –158

V

Valev (Planul) –119

Vasco (da Gama) –36

Verrazano, Giovanni –36

Vespucci, Amerigo –14, 36

Vico, Giambatista –53

Virginia (eponim) - 99

Voltaire (Ar ouet, Fr.M.) – 52

W

Waldhein, Kurt – 94

Waldseemüler, M. –14

Washington, G. – 98, 99, 112, 114

Werner, Pierre – 123, 150, 151,
Coperta IV

Wilhelm I – 62

Wilson, Thomas W. – 74, 77

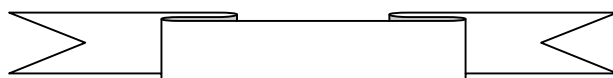
Woods (Sistemul Breton) –87,151

Y

Yo ung, Owen – 78

Z

Zeus (mitologic) – 10,11,12,22,39

CUPRINS

x Cuvânt înainte	5
I. De la Europa mitologică la Europa geografică	9
II. Exprimări continentale până în veacul XVI	19
III. Marile descoperiri geografice, Rena terea, Umanismul și Reforma religioasă - ini iative europene de excep ie	35
IV. Proiecte militare europene în secolele XVII-XVIII	43
V. Europa revolu iilor și imperiilor moderne	51
VI. Realități paneuropene în perioada 1814-1918	63
VII. Confruntarea marilor interese europene (1918-1945) ...	76
VIII. Bipolarizarea Europei postbelice (1945-1990)	89
IX. Oportunități continentale contemporane	102
X. Uniunea Europeană – construc ie comunitară durabilă .	120
XI. Noile dimensiuni ale <i>Lumii Vechi</i>	141
x Bibliografie selectivă	156
x Indice de persoane	159

